

**Sprawozdanie za rok 2013
z realizacji Strategii
Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Piły do roku 2020**

Ocena zasobów pomocy społecznej

Piła, 2014

**Sprawozdanie za rok 2013
z realizacji Strategii
Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Piły do roku 2020**

Ocena zasobów pomocy społecznej

Piła, 2014

Spis treści

I. Wstęp.....	7
II. Sytuacja demograficzna i diagnoza społeczna.....	9
1. Ludność.....	9
2. Bezrobocie.....	13
3. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej.....	17
Część sprawozdawcza.....	22
III. Wydatki w ramach realizacji celów <i>Strategii</i>.....	22
1. Wydatki Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile.....	23
2. Dotacje dla organizacji pozarządowych na zadania z zakresu pomocy społecznej.....	26
3. Pozostałe wybrane wydatki gminne na realizację <i>Strategii</i>	27
IV. Opis działań realizowanych w ramach <i>Strategii</i>.....	30
<i>Cel 1. Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom</i>.....	30
1. Wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy.....	31
1.1 Działania promocyjne prowadzone w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy.....	32
1.2 Działania służące przygotowaniu terenów pod działalność gospodarczą.....	32
1.3 Działania służące rozwojowi i wspieraniu przedsiębiorczości	33
1.4 Działania w kwestii ustanowienia ulgi podatkowej dla inwestorów.....	34
1.5 Działalność Inwest Parku sp. z o.o.....	35

1.6 Działania w zakresie dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy.....	37
1.7 Działania Powiatowego Urzędu Pracy w Pile w zakresie łagodzenia skutków bezrobocia.....	39
1.8 Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile.....	41
2. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego.....	45
2.1 Świadczenia realizowane przez MOPS w Pile.....	45
2.2 Działania z zakresu zwiększania zasobów i poprawy warunków mieszkaniowych.....	48
3. Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością	50
4.1 Działalność Pilskiego Centrum Pomocy Bliźniego Monar-Markot	51
4.2 Ośrodek Wsparcia MOPS w Pile.....	53
4.3 Projekt „Razem możemy więcej”	54
4. Efekty osiągnięte w ramach celu strategicznego dotyczącego przeciwdziałania bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobiegania ich skutkom.....	56
<i>Cel 2. Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.....</i>	<i>57</i>
1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania, udzielanie pomocy rodzinom będącym w kryzysie, rozwijanie systemu wsparcia.....	58
1.1 Realizacja zadań z zakresu wspierania rodziny	58
2. Wsparcie dzieci i młodzieży we wszechstronnym rozwoju i kształceniu, w tym dotkniętych niepełnosprawnością.....	64
2.1 Działalność jednostek oświatowych szczebla gminnego.....	64
2.2 Działalność jednostek oświatowych szczebla powiatowego.....	67
2.3 Świadczenia realizowane przez MOPS w Pile.....	68
3. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie.....	72

3.1 Działalność Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile.....	72
3.2 Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie do roku 2015.....	75
4. Efekty osiągnięte w ramach wspierania rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.....	75
<i>Cel 3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym.....</i>	<i>76</i>
1. Usprawnienie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.....	76
1.1 Środowiskowe usługi opiekuńcze	77
1.2 Usługi realizowane w Dziennym Domu Pomocy MOPS w Pile.....	79
1.3 Zapewnianie osobom niesamodzielnym całodobowej opieki.....	81
2. Ograniczanie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.....	82
2.1 Świadczenia realizowane przez MOPS w Pile.....	82
2.2 Działania prowadzone na szczeblu powiatowym.....	83
3. Efekty osiągnięte w ramach zwiększenia udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym.....	86
<i>Cel 4. Zwiększenie dostępu mieszkańców do opieki zdrowotnej oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście.....</i>	<i>86</i>
1. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.....	86
2. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.....	89
3. Efekty osiągnięte w ramach zwiększenia dostępu mieszkańców do opieki zdrowotnej oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście.....	90

<i>Cel 5. Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego</i>	90
1. Doskonalenie kadr i służb pomocowych oraz rozwijania infrastruktury socjalnej	90
2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego	93
3. Efekty osiągnięte w ramach rozwoju kapitału społecznego i ludzkiego	96
V. Podsumowanie	96
Spis schematów i wykresów.....	97
Spis tabel.....	98

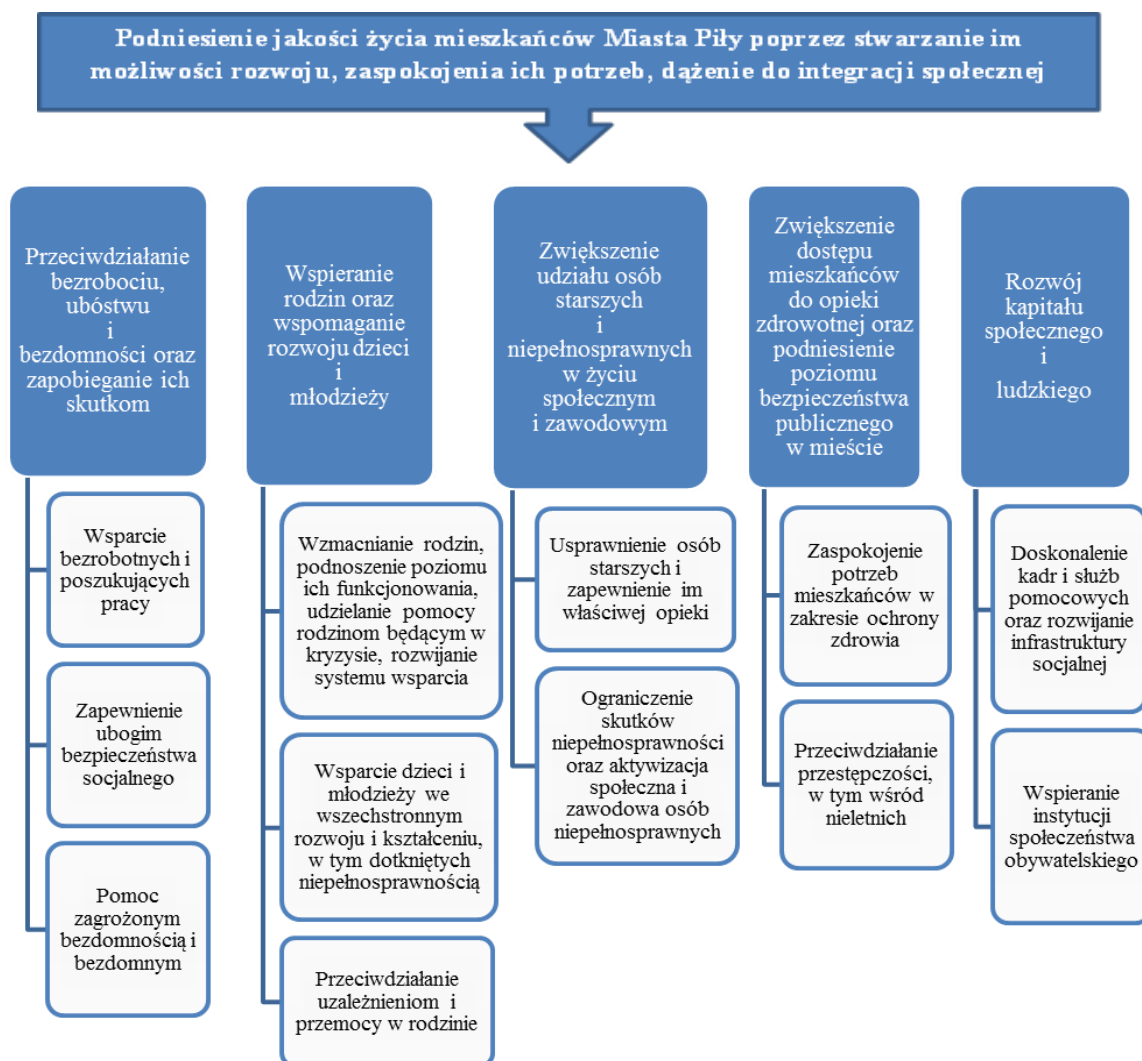
I. Wstęp

Rok 2013 był kolejnym, a jednocześnie pierwszym pełnym rokiem realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Piły do roku 2020*, której zasadniczym celem jest stymulowanie rozwoju społecznego w naszym mieście. Przyczynić się do niego mają zarówno działania samorządu szczebla gminnego, jak i powiatowego. Piła jest siedzibą władz Powiatu Pilskiego i stanowi największą z jego gmin, a tym samym zadania wykonywane przez poszczególne szczeble samorządu działające w mieście na rzecz rozwiązywania problemów społecznych wzajemnie się uzupełniają. *Strategia*, stanowiąc odpowiedź na lokalne problemy społeczne, zakłada właśnie stworzenie możliwie spójnego i skutecznego instytucjonalnego systemu wsparcia, gwarantującego zaspakajanie różnorodnych potrzeb i oczekiwań. W konsekwencji ma ona posłużyć celowi nadrzędnemu, wyartykułowanemu w misji - podniesieniu jakości życia mieszkańców.

Konieczność opracowania niniejszego sprawozdania wynikała z potrzeby cyklicznego monitorowania i oceny poziomu wdrożenia zapisów *Strategii*. Stanowi ono także ocenę zasobów pomocy społecznej w rozumieniu art. 16a *ustawy o pomocy społecznej oraz* sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w rozumieniu art. 179 *ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*. Opisane w nim zagadnienia z pewnością nie wyczerpują katalogu działań realizowanych w Pile na rzecz rozwiązywania istniejących w niej problemów społecznych, a jedynie stanowią syntezę kluczowych działań podejmowanych przez samorządy, ich jednostki, organizacje pozarządowe czy instytucje kościelne, zgodnych z kierunkami określonymi w *Strategii*. Szeroko rozumiana polityka społeczna jest zagadnieniem obszernym i wielowątkowym, przez co nie sposób ująć ją w pełni w jednolite roczne ramy sprawozdawcze. Niemniej jednak, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile, zwany dalej MOPS, jako koordynator realizacji założeń określonych w *Strategii* - pozyskując niezbędne dane bezpośrednio od poszczególnych instytucji, bez których zaangażowania niniejsze opracowanie nie powstałoby - podjął się próby przedstawienia zagadnienia.

Oceny stopnia realizacji założeń *Strategii* dokonano w oparciu o określone w niej wskaźniki, przyporządkowane do poszczególnych celów strategicznych przedstawionych i uszczegółowionych na poniższym schemacie. Zaznaczyć należy, iż większość z opisanych rezultatów podejmowanych działań osiągnięto jedynie dzięki wzajemnej współpracy, która warunkuje prawidłowe funkcjonowanie każdego systemu.

Schemat 1. Misja, cele strategiczne i operacyjne

Źródło: *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Piły do roku 2020.*

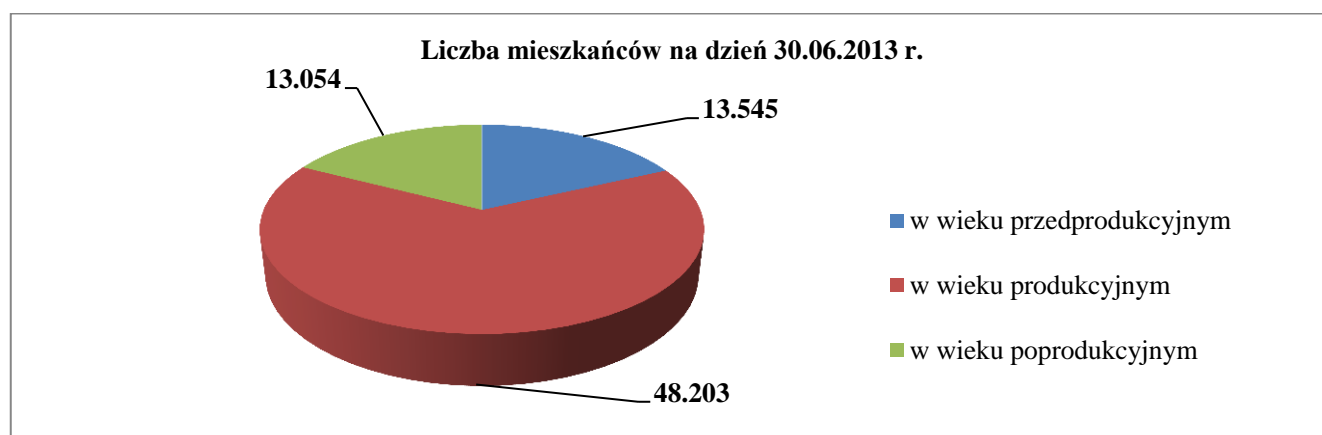
Strategia realizowana jest poprzez następujące dokumenty: Program współpracy Miasta Piły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2013 rok, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015, a także roczne gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Stan wdrożenia każdego z programów podlega monitorowaniu oraz cyklicznej ocenie. Koordynatorem realizacji programu dotyczącego przeciwdziałania przemocy jest gminny Zespół Interdyscyplinarny, którego obsługę administracyjną zapewnia MOPS. Stąd sprawozdanie z realizacji tego programu w roku w 2013 stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

II. Sytuacja demograficzna i diagnoza społeczna

1. Ludność

Piła pod względem liczby mieszkańców jest czwartym miastem województwa wielkopolskiego, a 51 w kraju. Na dzień 30 czerwca 2013 r. w Pile zamieszkiwały 74.802 osoby. Przy czym większość - 52,03 % ogółu - stanowiły kobiety. Strukturę mieszkańców ze względu na wiek zdolności do pracy przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Struktura mieszkańców Pily ze względu na wiek zdolności do pracy

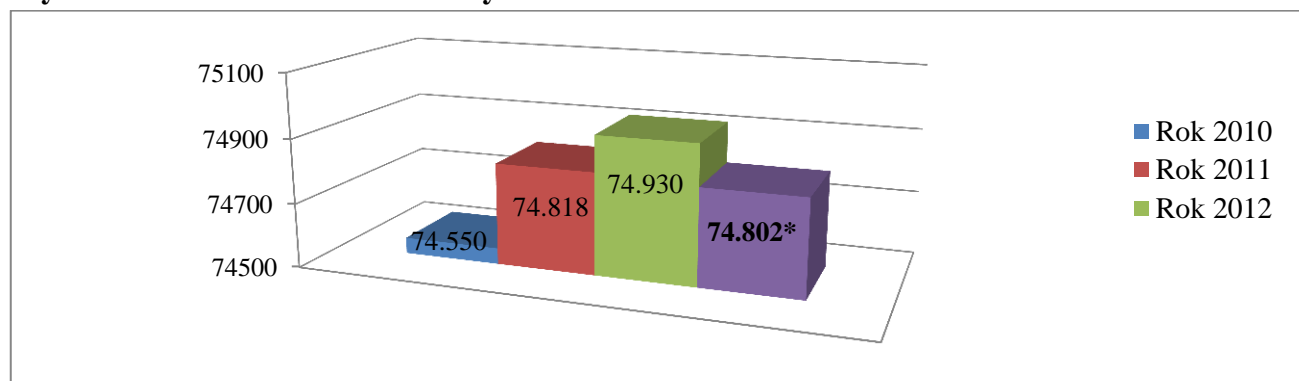

Źródło: Dane GUS za rok 2013.

Jak wynika z powyższego wykresu, na dzień 30.06.2013 r., najliczniejszą grupę mieszkańców Pily (64,44 %) stanowiły, podobnie jak w roku poprzednim, osoby w wieku produkcyjnym. Najmniejszą grupę stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym (17,45 %), a osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 18,11 % mieszkańców.

W latach 2010-2012 liczba mieszkańców Pily systematycznie wzrastała, w 2013 r. odnotowała co prawda spadek, jednak nie można go jeszcze kojarzyć ze zmianą tendencji.

Wykres 2. Liczba mieszkańców Pily w latach 2010-2013

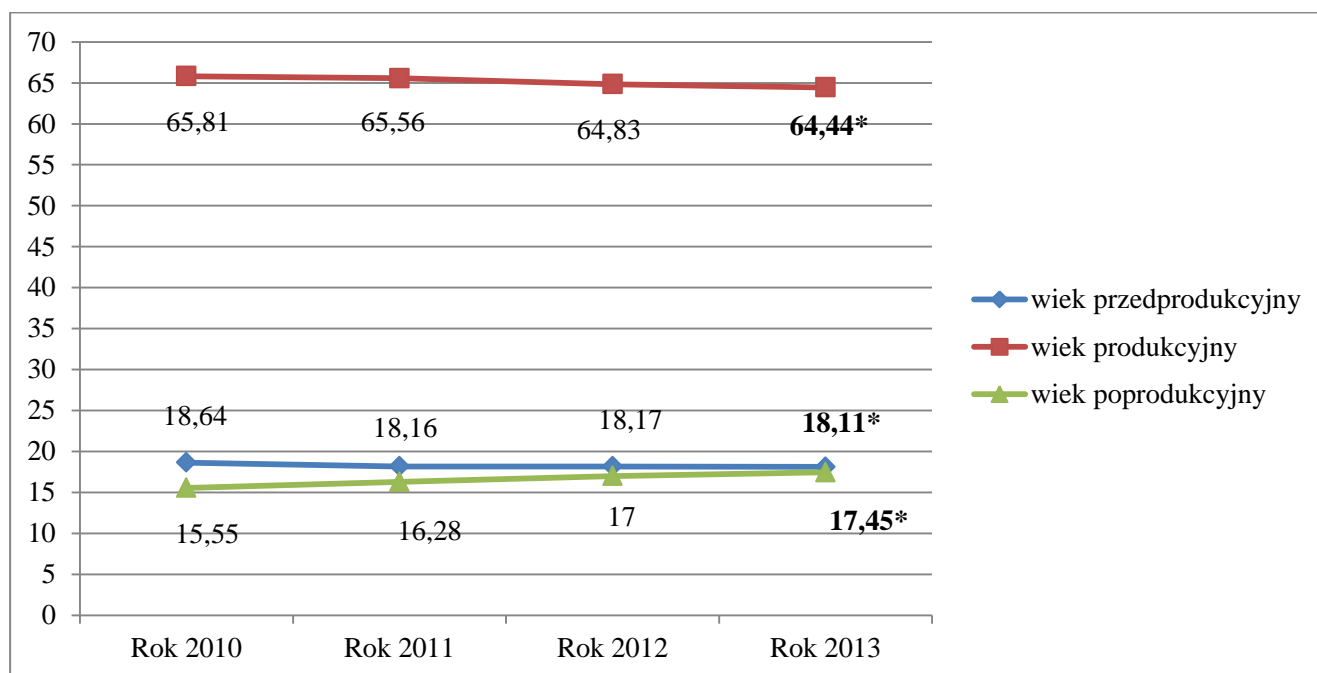

* stan na 30 czerwca 2013 r.

Źródło: Dane GUS za lata 2010- 2013.

Kolejny wykres przedstawia udział osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w strukturze mieszkańców w latach 2010-2013.

Wykres 3. Udział procentowy osób w strukturze mieszkańców w latach 2010-2013

* stan na 30 czerwca 2013 r.

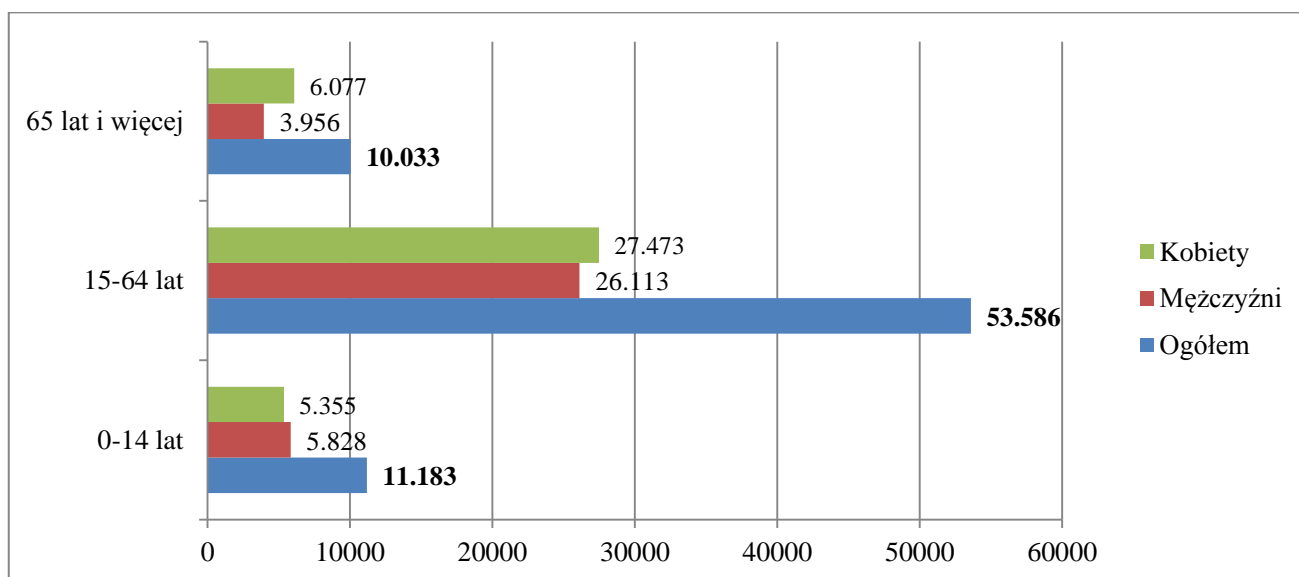
Źródło: Dane GUS za lata 2010- 2013.

Jak obrazuje wykres, udział osób w wieku produkcyjnym w latach 2010-2013 nieznacznie, ale systematycznie spadał, natomiast w wieku poprodukcyjnym wzrastał. W praktyce oznacza to stopniowe zasilanie roczników nieprodukcyjnych przez osoby w wieku produkcyjnym, które zakończyły aktywność zawodową. Co do zasady, udział osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2010-2013 również wykazywał się tendencją spadkową (w roku 2012 nastąpił nieznaczny wzrost). Zmniejszająca się liczba dzieci i młodzieży w mieście jest m.in. efektem spadającej dzietności rodzin. Pomimo systematycznego niewielkiego spadku, największy udział w strukturze ludności niezmiennie w latach 2010-2013 stanowiły osoby w wieku produkcyjnym.

Uwzględniając aktualną sytuację w zakresie wydłużania się aktywności zawodowej, w tym również w związku ze zmianami przepisów dotyczących wieku emerytalnego, przydatne jest przedstawienie ludności również w podziale na biologiczne grupy wiekowe, ponieważ te proporcje lepiej przedstawią potencjał ludnościowy miasta.

Kolejne wykresy przedstawiają strukturę grup wiekowych mieszkańców Piły oraz udział procentowy poszczególnych grup wiekowych w porównaniu do roku 2012.

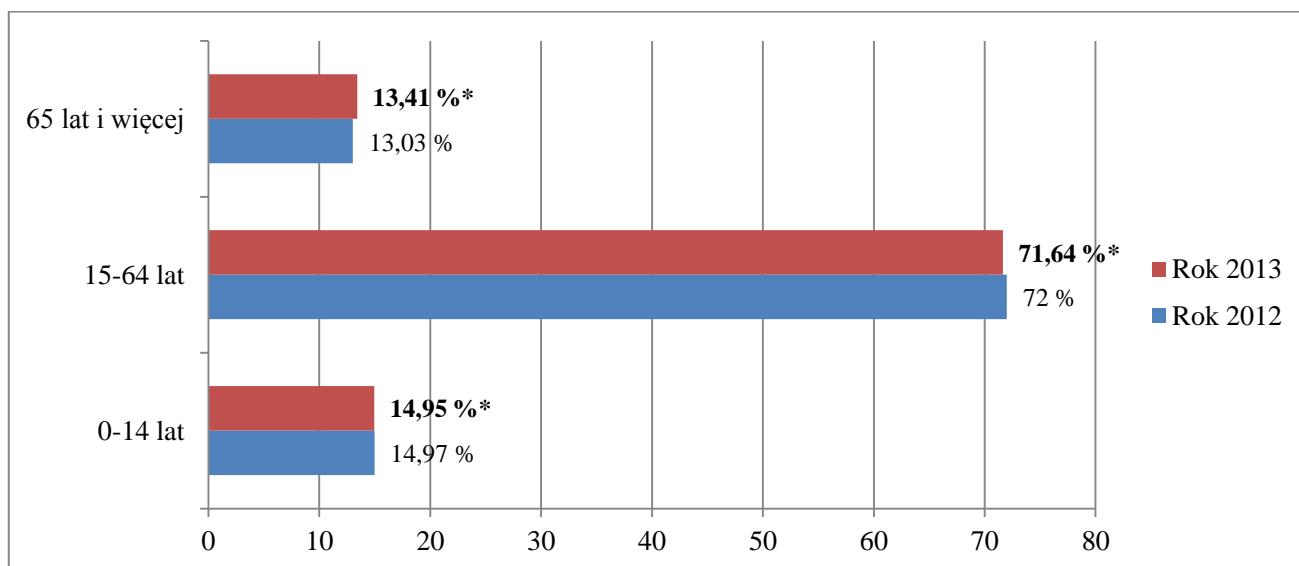
Wykres 4. Struktura mieszkańców wg grup biologicznych - stan na 30.06.2013 r.

Źródło: Dane GUS za rok 2013.

Na powyższym wykresie uwagę zwraca fakt, iż najliczniejszą grupę wiekową na koniec czerwca 2013 r. stanowiły osoby w wieku od 15-64 lat (71,64 %), a najmniejszą osoby w wieku 65 lat i więcej (13,41 %).

Wykres 5. Udział procentowy grup biologicznych w Piła w latach 2012-2013

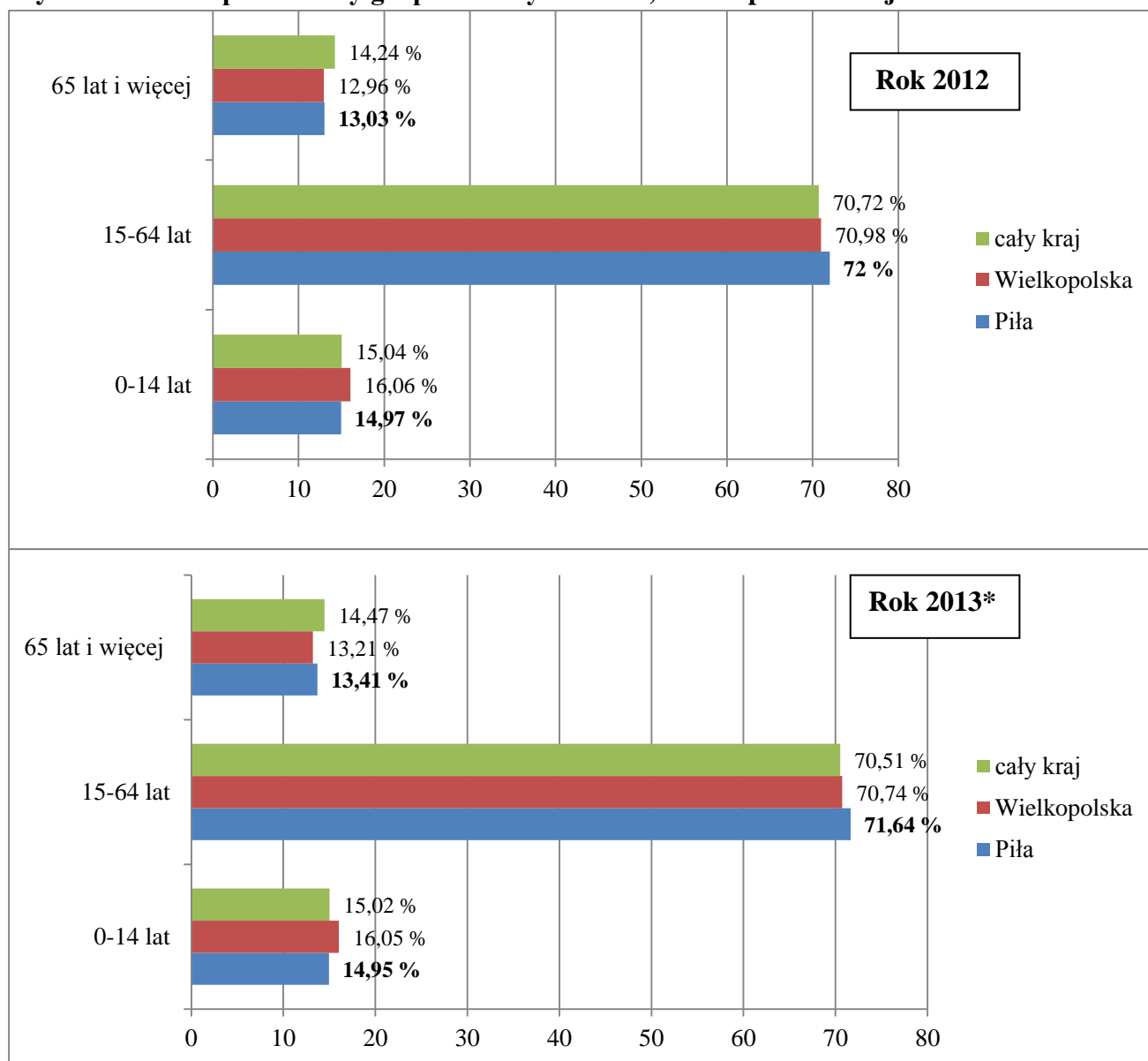
* stan na 30 czerwca 2013 r.

Źródło: Dane GUS za rok 2012 i 2013.

Jak wynika z wykresu, struktura ludności wg grup biologicznych na koniec I półrocza 2013 r. była podobna do struktury w roku poprzednim, jednak nastąpił nieznaczny wzrost procentowy najstarszej grupy wiekowej (o 0,38 %) oraz spadek (o 0,36 %) procentowy osób w wieku 15-64 lat i grupy osób najmłodszych (o 0,02 %). Sytuację w

Pile w poszczególnych grupach wiekowych w porównaniu do sytuacji w całym województwie i kraju w latach 2012-2013 obrazuje kolejny wykres.

Wykres 6. Udział procentowy grup wiekowych w Pile, Wielkopolsce i kraju

* stan na 30 czerwca 2013 r.

Źródło: Dane GUS za rok 2012 i 2013.

Z wykresu wynika, że liczba mieszkańców Piły w przedziale wiekowym 15-64 lata była w latach 2012-2013 wyższa od danych wyliczonych dla województwa i kraju. Osoby w tym wieku stanowiły na dzień 30 czerwca 2013 r. najliczniejszą grupę mieszkańców Piły, chociaż w stosunku do roku poprzedniego odnotowano ich spadek. Zasadniczo w tym przedziale wiekowym znajdują się osoby w wieku zdolności do pracy, stąd ważnym jest tworzenie dla tej grupy możliwości kształcenia zgodnych z potrzebami rynku pracy oraz zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej ilości miejsc pracy. Odsetek

mieszkańców z najmłodszej grupy wiekowej zmniejszył się minimalnie w porównaniu z rokiem 2012 i był najniższy. Odsetek osób z grupy najstarszej był wyższy niż w województwie, ale niższy niż w kraju i wzrósł w porównaniu z rokiem 2012, co z jednej strony wskazuje na przejście do tej grupy części osób aktywnych zawodowo, z drugiej - świadczyć może o wydłużaniu się długości życia mieszkańców Piły, m.in. wskutek wzrostu aktywności społecznej i zawodowej seniorów oraz poprawy infrastruktury zdrowotnej.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, należy stwierdzić, że w Pile obserwuje się tendencje świadczące o starzeniu się mieszkańców. Zważywszy, że w najbliższych latach osoby w wieku 15-64 lata będą stopniowo zasilać najstarszą grupę mieszkańców, ważnym jest również właściwe zadbanie o potrzeby pilskich seniorów, poprzez podejmowanie działań zmierzających do ich dostatecznego zabezpieczenia materialnego, dalszego zwiększania ich udziału w życiu społecznym i zawodowym oraz podnoszenia poziomu opieki zdrowotnej w mieście. Z drugiej strony należy stwarzać warunki sprzyjające większemu przyrostowi naturalnemu, m.in. poprzez działania w zakresie minimalizacji ubóstwa i pobudzania aktywności zawodowej, wspierania rodzin, wspomagania rozwoju dzieci i młodzieży, zwiększania dostępu mieszkańców do opieki zdrowotnej czy podnoszenia poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście.

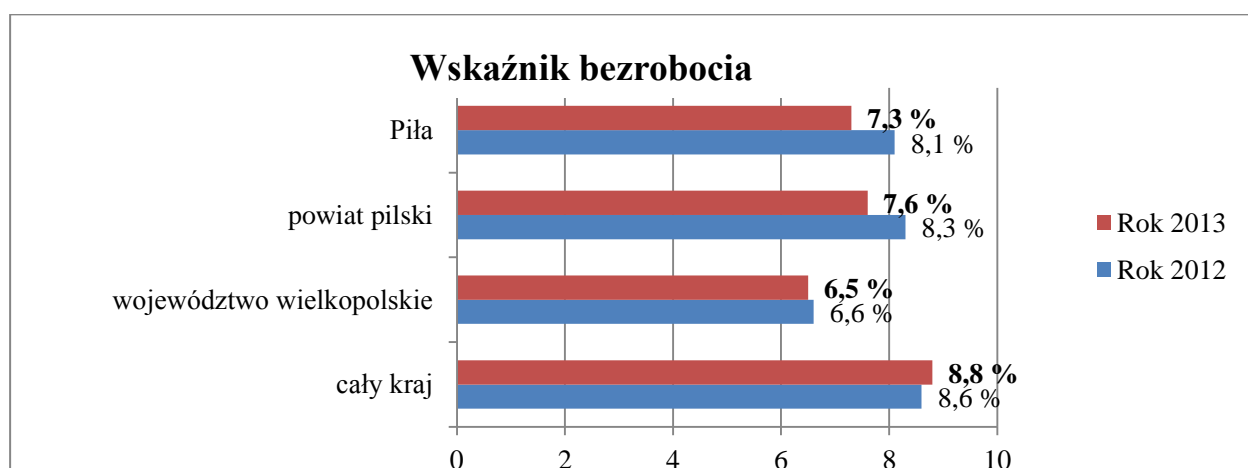
Wśród różnych grup wiekowych mieszkańców Piły znajdują się również osoby wymagające szczególnego wsparcia, zagrożone wykluczeniem społecznym z powodu stanu zdrowia, uzależnienia, niepełnosprawności czy dotknięte albo zagrożone bezdomnością lub skrajnym ubóstwem. Stąd potrzeba podejmowania działań w zakresie przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu.

2. Bezrobocie

Jednym z najistotniejszych problemów społecznych w Pile bez wątpienia jest bezrobocie. Problemy na rynku pracy, objawiające się m.in. niedostateczną liczbą miejsc pracy, prowadzą do obniżenia standardu życia ludności, co może sprzyjać marginalizacji.

Wykres przedstawia poziom wskaźnika bezrobocia, tj. liczbę osób bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym w Pile w porównaniu do powiatu, województwa i kraju na koniec 2013 r. i w analogicznym okresie 2012 r.

Wykres 7. Poziom wskaźnika bezrobocia w latach 2012-2013

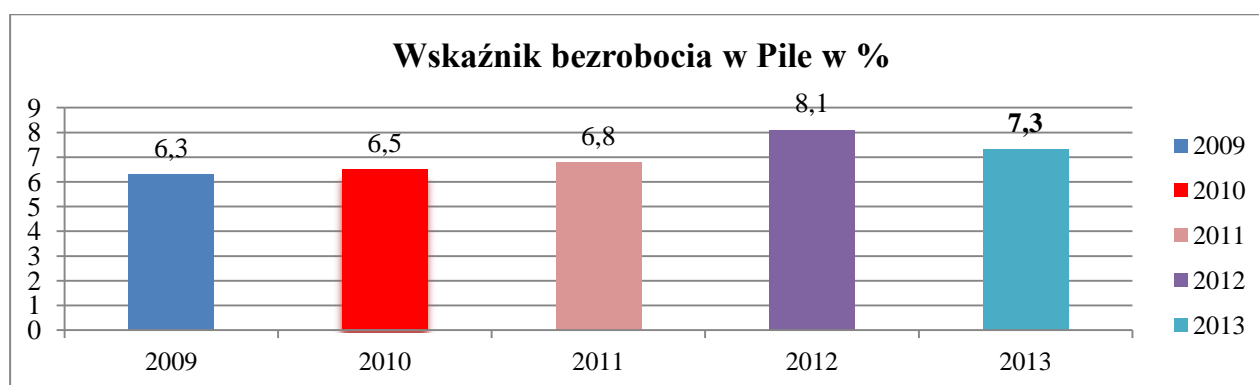

Źródło: Dane PUP za rok 2012 i 2013.

Jak wynika z powyższego wykresu, poziom bezrobocia w Pile na koniec 2013 r. był niższy niż w powiecie oraz znacznie niższy niż w kraju. W porównaniu z danymi dotyczącymi województwa wielkopolskiego był on natomiast nieznacznie wyższy.

Poniższy wykres przedstawia natomiast poziom wskaźnika bezrobocia w Pile na przestrzeni ostatnich 5 lat.

Wykres 8. Poziom wskaźnika bezrobocia w Pile w latach 2009-2013

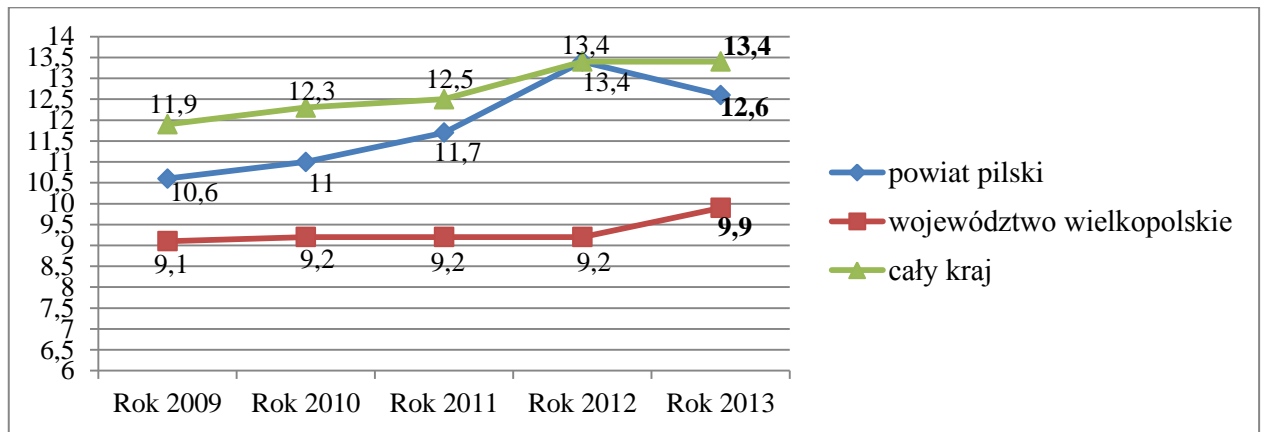

Źródło: Dane GUS za rok 2012.

Jak wynika z wykresu, wskaźnik bezrobocia w Pile charakteryzował się w latach 2009-2012 tendencją wzrostową, przy czym największa dynamika wzrostu wystąpiła w roku 2012. W roku 2013 r. zaznaczył się natomiast istotny spadek wskaźnika bezrobocia.

Następny wykres obrazuje z kolei wysokość stopy bezrobocia, tj. stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie w powiecie pilskim, województwie wielkopolskim i kraju na przestrzeni ostatnich 5 lat.

Wykres 9. Stopa bezrobocia w latach 2009-2013

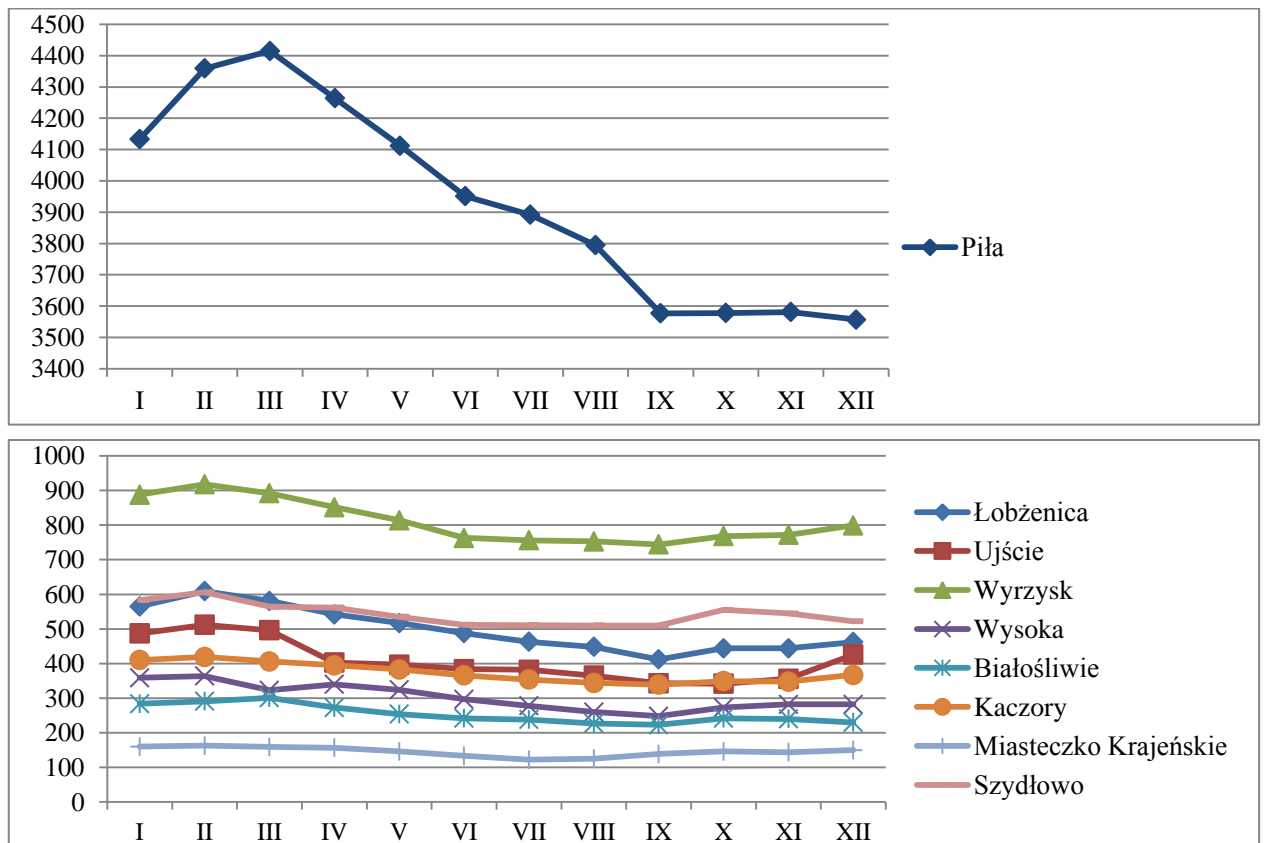

Źródło: Dane PUP w Pile.

Jak wynika z powyższego wykresu, stopa bezrobocia w latach 2009-2013 charakteryzuje się tendencją wzrostową zarówno na poziomie kraju, jak i województwa oraz powiatu. W roku 2013 poziom stopy bezrobocia w powiecie znacząco spadł w stosunku do roku poprzedniego i był niższy od stopy bezrobocia na poziomie kraju.

Na kolejnym wykresie zobrazowano kształtowanie się zjawiska bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych gminach powiatu pilskiego w roku 2013.

Wykres 10. Dynamika liczby osób bezrobotnych w roku 2013 w powiecie pilskim

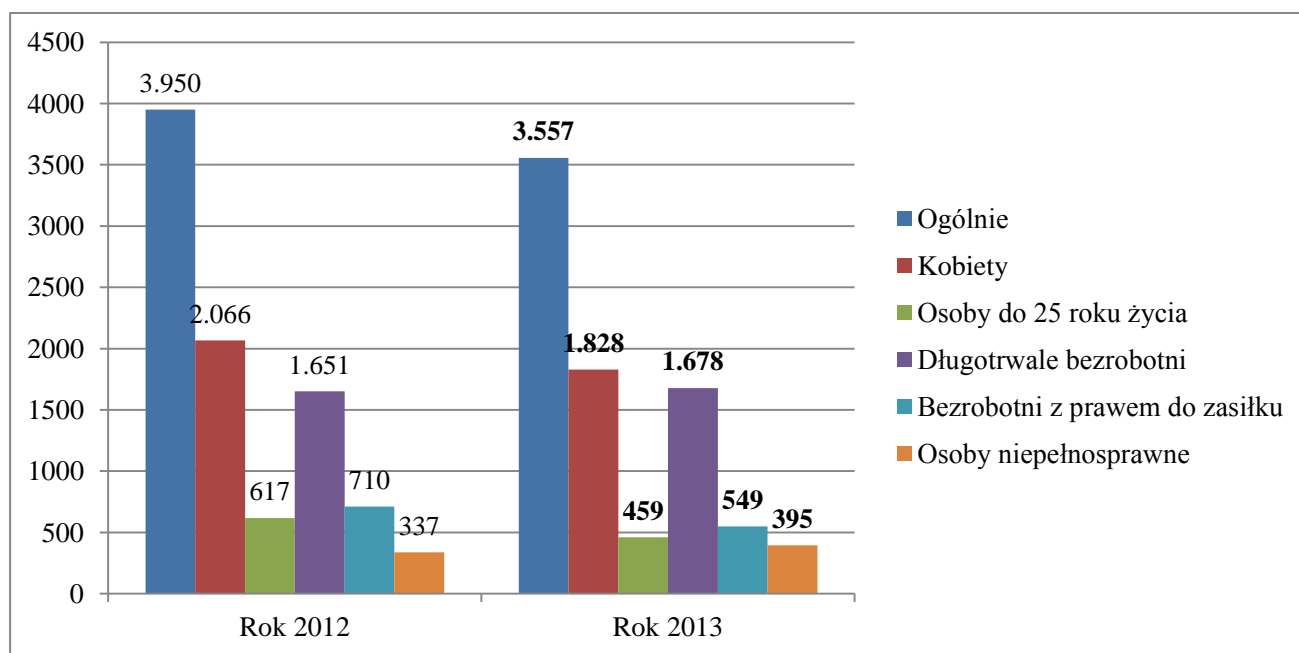
Źródło: Dane PUP w Pile za rok 2013.

Jak wynika z powyższego wykresu, liczba bezrobotnych w większości gmin powiatu pilskiego wykazywała w I kwartale 2013 r. tendencję wzrostową. Począwszy od kwietnia liczba osób bezrobotnych w Pile wyraźnie spadała, podczas gdy dynamika w pozostałych gminach była zmienna oraz wyraźnie mniejsza.

Analizując zjawisko bezrobocia w stosunku do roku 2012 r. zauważyć należy tendencję spadkową zarówno wskaźnika bezrobocia w Pile, jak i wskaźnika oraz stopy bezrobocia w całym powiecie pilskim. Zważywszy, że Piła jest największą gminą powiatu, należy stwierdzić, że na spadek stopy bezrobocia w powiecie duży wpływ miała poprawa sytuacji w tym zakresie w Pile.

Następny wykres przedstawia stosunek liczby osób w poszczególnych grupach bezrobotnych do ogółu zarejestrowanych osób bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pile na koniec 2013 r.

Wykres 11. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na koniec roku 2012 i 2013

Źródło: Dane PUP w Pile.

Jak wynika z powyższego wykresu, liczba bezrobotnych mieszkańców naszego miasta, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pile, wynosiła na koniec 2013 r. 3.557 osób (w tym 1.828 kobiet) i była niższa o 393 osoby niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Bezrobotnych do 25 roku życia było 459, czyli o 158 mniej (spadek o ok. 2,72 %), a długotrwale bezrobotnych 1678, tj. o 27 osób więcej niż w roku poprzednim (wzrost o ok. 5,37 %). Prawo do zasiłku posiadało na koniec 2013 r. 549 osób, czyli 161 mniej niż na koniec 2012 r. (spadek o ok. 2,54 %). Wśród bezrobotnych

znalazło się 395 osób niepełnosprawnych, tj. o 58 więcej niż w roku 2012 (wzrost o ok. 0,03 %). Przeważający udział w liczbie osób bezrobotnych zarejestrowanych miały, podobnie jak w roku poprzednim, kobiety.

Analiza powyższego wskazuje na wzrost w roku 2013 problemu bezrobocia długoterminowego w Pile w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego, przy jednoczesnym spadku bezrobocia wśród osób do 25 roku życia, wchodzących na rynek pracy. Nastąpił również nieznaczny wzrost udziału osób niepełnosprawnych. Sytuacja ta wskazuje na zasadność podejmowania dalszych działań nakierowanych na osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

3. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej

W porównaniu z rokiem 2012 liczba rodzin objętych pomocą społeczną Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile wzrosła o 127 (tj. o 5,21 %), zaś liczba osób objętych społecznym wsparciem zwiększyła się o 448 (tj. o 7,22 %). Ogółem w roku ubiegłym pomocą społeczną objętych było 6.656 osób z 2.565 rodzin. Dane dotyczące rodzin i osób objętych pomocą społeczną przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Dane o korzystających z pomocy społecznej w gminie w latach 2011-2013

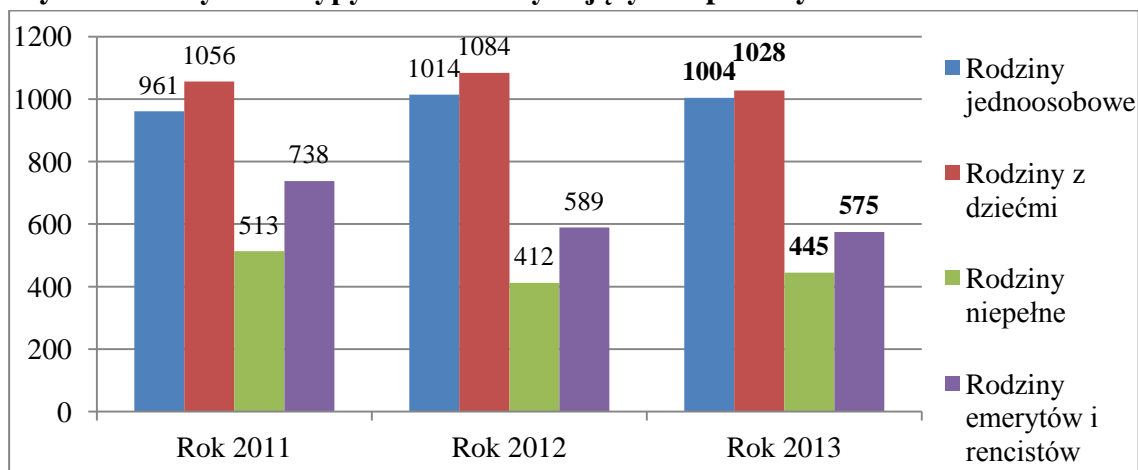
Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	3.543	3.892	4.200
Liczba świadczeń pieniężnych	2.200	2.416	2.564
Liczba świadczeń niepieniężnych	1.574	1.706	1.880
Liczba rodzin ogółem	2.264	2.438	2.565
Liczba osób w rodzinach	5.818	6.208	6.656

Źródło: Dane MOPS w Pile.

Jak wynika z tabeli, zarówno liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w ostatnich latach, jak i liczba samych przyznanych świadczeń, systematycznie wzrastają.

Szczegółowe dane dotyczące najważniejszych typów rodzin objętych pomocą w latach 2011-2013 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Wybrane typy rodzin korzystających z pomocy w latach 2011-2013

Źródło: Dane MOPS w Piłę.

Wśród typów rodzin objętych pomocą społeczną od kilku już lat nie zauważa się zasadniczych zmian. Nadal największą grupę stanowią rodziny z dziećmi, w tym rodziny niepełne oraz gospodarstwa jednoosobowe. Liczba rodzin jednoosobowych w roku 2013 spadła w stosunku do roku poprzedniego o ok. 1 %, nadal była jednak większa niż w roku 2011. Liczba rodzin z dziećmi, po blisko 2,7 % wzroście w roku 2012, zmniejszyła się o ponad 5 %, osiągając poziom niższy niż w roku 2011. Natomiast liczba rodzin niepełnych, po znacznym (ok. 20 %) spadku w roku 2012, wzrosła o ok. 8 %. Liczebność rodzin emerytów i rencistów spadła o niespełna 2,4 %, co oznacza zdecydowanie niższy spadek niż w roku 2012 (ponad 20 %).

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że po wzroście liczby gospodarstw jednoosobowych oraz rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w roku 2012 (związanym również ze wzrostem kryteriów dochodowych od października 2012 r.), w roku 2013 nastąpił ich spadek, wynikający m.in. ze wzrostu aktywności zawodowej i poziomu samodzielności najuboższych mieszkańców Piły. Spadek liczby rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą, w sytuacji rosnącej liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, może wskazywać na rozwój aktywności wśród seniorów, będący nie tylko wynikiem zmiany wieku emerytalnego, ale również działań podejmowanych w celu zwiększenia udziału tej grupy mieszkańców w życiu społecznym i zawodowym. Na liczbę rodzin niepełnych objętych pomocą bez wątpienia istotny wpływ mają także czynniki niematerialne, takie jak zmiany w sytuacji rodzinnej.

Poniższa tabela pokazuje wybrane powody przyznania wsparcia w latach 2011-2013.

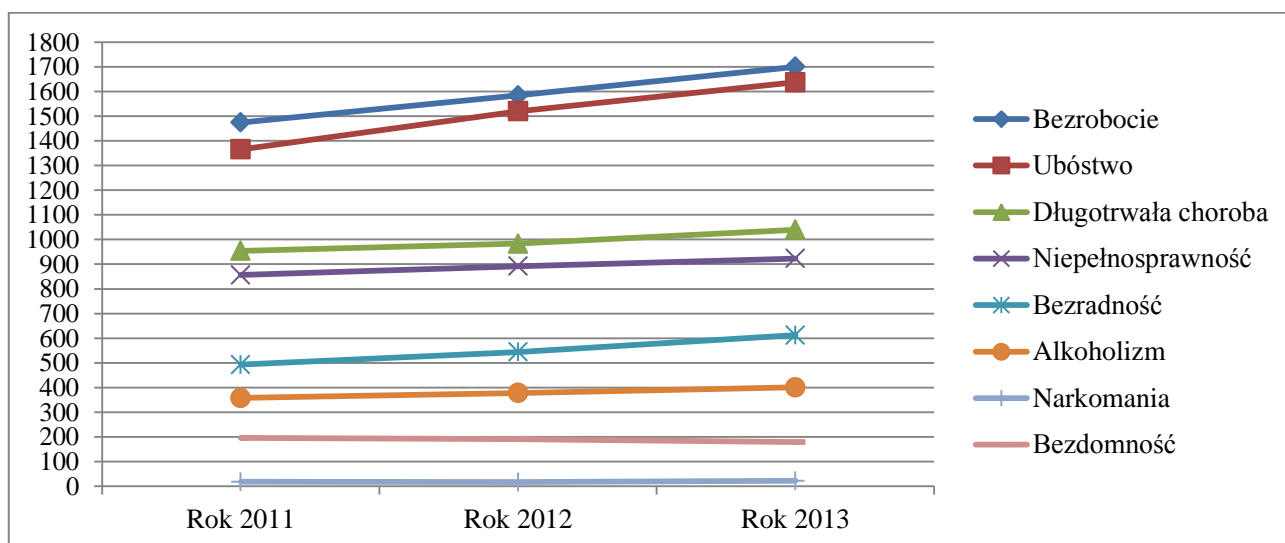
Tabela 2. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2011-2013

Powody przyznania pomocy	Liczba rodzin		
	2011	2012	2013
Bezrobocie	1474	1584	1700
Ubóstwo	1365	1520	1637
Długotrwała choroba	954	983	1040
Niepełnosprawność	856	892	923
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	493	544	612
Alkoholizm	358	378	401
Narkomania	18	17	22
Bezdomność	196	191	179

Źródło: Dane MOPS w Pile.

Analizując dane zawarte w tabeli należy stwierdzić, że największym problemem społecznym w Pile w roku 2013 był w dalszym ciągu problem bezrobocia, a kolejnym - będącym konsekwencją bezrobocia - ubóstwo. Z roku na rok wzrasta również liczba rodzin objętych wsparciem z powodu długotrwałej choroby i niepełnosprawności, a także bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i alkoholizmu. Liczba rodzin objętych pomocą z powodu narkomanii w latach 2011-2013 utrzymywała się na podobnym poziomie. Systematycznie spada natomiast liczba rodzin objętych społecznym wsparciem z powodu bezdomności.

Poniższy wykres wskazuje natomiast dynamikę wzrostu poszczególnych powodów przyznania pomocy w latach 2011-2013.

Wykres 13. Wybrane powody przyznania pomocy w latach 2011-2013

Źródło: Dane MOPS w Pile.

Jak wynika z wykresu, dwa najczęstsze powody przyznania pomocy charakteryzują się w ciągu ostatnich 3 lat dodatnią dynamiką wzrostu (ubóstwo: rok 2012 - 11,36 %, rok 2013 - 7,70 %; bezrobocie: rok 2012 - 7,46 %, rok 2013 - 7,32 %). Największą dynamikę przejawia problem bezradności w kwestiach opiekuńczo-wychowawczych (rok 2012 - 10,34 %, rok 2013 - 12,50 %). Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej choroby wzrasta (rok 2012 - 3,04 %, rok 2013 - 5,80 %). Liczba osób objętych pomocą z powodu alkoholizmu i narkomanii wzrastają w stałym tempie, przy czym problem narkomanii należy do marginalnych powodów objęcia pomocą społeczną. Problem niepełnosprawności odnotowuje coraz wolniejszy wzrost, a problem bezdomności nieznaczny, ale systematyczny spadek.

Analizując powyższe, można stwierdzić, iż liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia sukcesywnie wzrasta. Jest to problem, z którym boryka się największa liczba rodzin, wpływający istotnie na pogorszenie się statusu materialnego mieszkańców. W roku 2013 można zauważyć jednak spadek tempa przyrostu osób objętych pomocą zarówno z powodu bezrobocia, jak i ubóstwa, co, uwzględniając fakt spadku wskaźnika bezrobocia w Piłę, może świadczyć o poprawie sytuacji materialnej mieszkańców Piły wskutek wzrostu ich aktywności zawodowej.

Jak wskazuje analiza lat poprzednich, liczba rodzin z problemem niepełnosprawności objęta pomocą od ostatnich 2 lat wzrasta, co może być związane również z większą liczbą uzyskiwanych orzeczeń o niepełnosprawności w wyniku wzrostu świadomości społecznej w tym aspekcie. Przy tym dynamika wzrostu wykazuje tu tendencję malejącą. Z roku na rok, w coraz szybszym tempie, zwiększała się także liczba rodzin objętych pomocą ze względu na długotrwałą chorobę. Długotrwałe problemy zdrowotne, które niejednokrotnie wiążą się z ograniczoną zdolnością do zatrudnienia, to trzecia w kolejności najistotniejsza przyczyna korzystania ze świadczeń pomocy społecznej wśród mieszkańców Piły.

Podobnie jak w przypadku długotrwałej choroby, rokrocznie zwiększa się liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu. Biorąc pod uwagę, że jest to stała tendencja wzrostowa, zauważalna od kilku lat, wydaje się uprawnionym twierdzenie, że wzrost ten można uzasadnić zarówno coraz lepszą diagnozą środowiska lokalnego w zakresie uzależnień, jak i narastaniem tego problemu. Bez wątpienia pokonanie każdego z problemów społecznych wymaga właściwego zaangażowania ze strony osoby objętej wsparciem, jednak specyfika uzależnienia powoduje, iż jest to

problem, z którym skuteczna walka bez woli tej osoby jest niezmiernie trudna.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jako powód przyznania pomocy od 2012 odnotowuje relatywnie szybki wzrost. Zjawisko to oznaczać może nie tyle wzrost liczby rodzin dysfunkcyjnych, co lepszą diagnozę społeczną w tym aspekcie. Lepsze rozpoznanie problemu prowadzi do objęcia kompleksowym wsparciem tej grupy rodzin, nie tylko poprzez pomoc materialną i pracę socjalną, ale również działania asystentów rodziny i poradnictwo specjalistyczne. Nie ulega wątpliwości, iż najwłaściwszym środowiskiem do wychowania i kształtowania rozwoju dziecka jest prawidłowo funkcjonująca rodzina. Problem bezradności opiekuńczo-wychowawczej w rodzinach niejednokrotnie wiąże się z alkoholizmem, przemocą oraz nieprawidłowymi relacjami wewnątrz rodziny.

Liczba rodzin z problemem bezdomności zwiększała się w latach 2010-2011, a od 2 lat nieznacznie, ale systematycznie spada, na co wpływ zapewne mają działania podejmowane w mieście na rzecz przeciwdziałania i walki z bezdomnością.

Biorąc pod uwagę strukturę ludnościową mieszkańców Piły, statystyki bezrobocia oraz dane dotyczące świadczeniobiorców w ostatnich latach, należy potwierdzić słuszność kierunków działania wskazanych w *Strategii*, ponieważ stanowią one odpowiedź na najistotniejsze problemy społeczne mieszkańców Piły. Dokonana w niniejszym rozdziale analiza wskazuje, iż poza przeciwdziałaniem problemowi ubóstwa, wynikającego głównie ze skali bezrobocia, istotnym wyzwaniem dla samorządu i instytucji z nim współpracujących jest stworzenie właściwych warunków do poprawy poziomu życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które stanowiąc będą dla młodych mieszkańców właściwe podłoże do prawidłowego rozwoju i zakładania rodziny, jako podstawowej grupy społecznej i optymalnego środowiska wychowania.

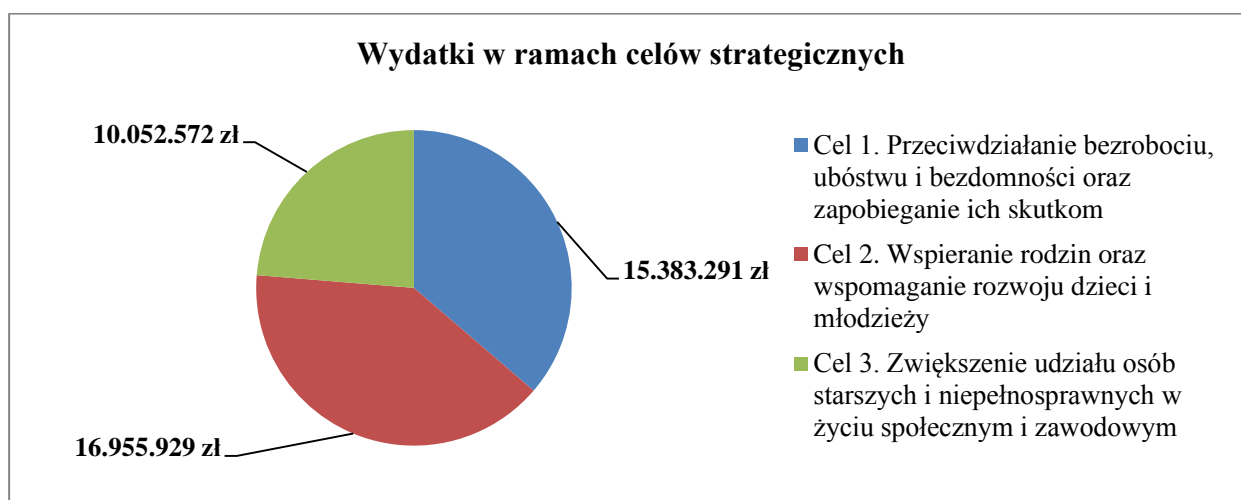
Cześć sprawozdawcza

III. Wydatki w ramach realizacji celów *Strategii*

Kompleksowy charakter prowadzonych działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Pile sprawia, iż niektóre z zadań - np. realizacja świadczeń pomocy finansowej - wpisują się w więcej niż jeden cel *Strategii*. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż świadczenia przyznawane w związku z ubóstwem stanowią jednocześnie realne wsparcie dla rodzin i odwrotnie – świadczenia pomocy materialnej dla uczniów czy świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego istotnie wpływają na zmniejszenie skali ubóstwa. W związku z tym, podział działań w ramach poszczególnych celów strategicznych, przedstawiony w dalszej części opracowania, a co za tym idzie, kwoty ponoszonych nakładów, mają jedynie charakter porządkowy, służący lepszemu zobrazowaniu sposobu realizacji założeń lokalnej *Strategii*.

Na wykresie przedstawiono strukturę łącznych wydatków dokonanych w roku 2013 w ramach realizacji celów *Strategii* (opisanych szczegółowo w niniejszym rozdziale), tj. wypadkową wydatków poniesionych przez: MOPS, pozostałe gminne jednostki organizacyjne, a także bezpośrednio przez Urząd Miasta Piły, w tym w drodze dotacji dla organizacji pozarządowych.

Wykres 14. Struktura wydatków w ramach realizacji celów *Strategii* roku 2013

Źródło: Dane MOPS w Pile.

Jak wynika z wykresu, łączny budżet wydatków dokonanych w ramach realizacji celów *Strategii* w roku 2013 wyniósł blisko 42,5 mln zł. Wysokość kwoty wydatkowanej na rzecz wsparcia rodzin oraz dzieci i młodzieży w okresie edukacji (stanowiąca ok. 40 %

budżetu) wskazuje, jak wielką wagę przywiązuje się w Pile do poprawy sytuacji rodzin i dzieci. Przesłanki tkwią w założeniach uznających rodzinę za najważniejszą komórkę w społeczeństwie, która odgrywa podstawową rolę w procesie wychowywania dzieci i młodzieży. Kwoty wydatkowane w ramach celu 1 (stanowiącą ok. 37 %) oraz celu 3 (stanowiącą ok. 23 %) obrazują natomiast skalę środków finansowych przeznaczanych na rozwiązywanie takich problemów społecznych jak bezrobocie, ubóstwo i bezdomność, a także wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych i ich rodzin.

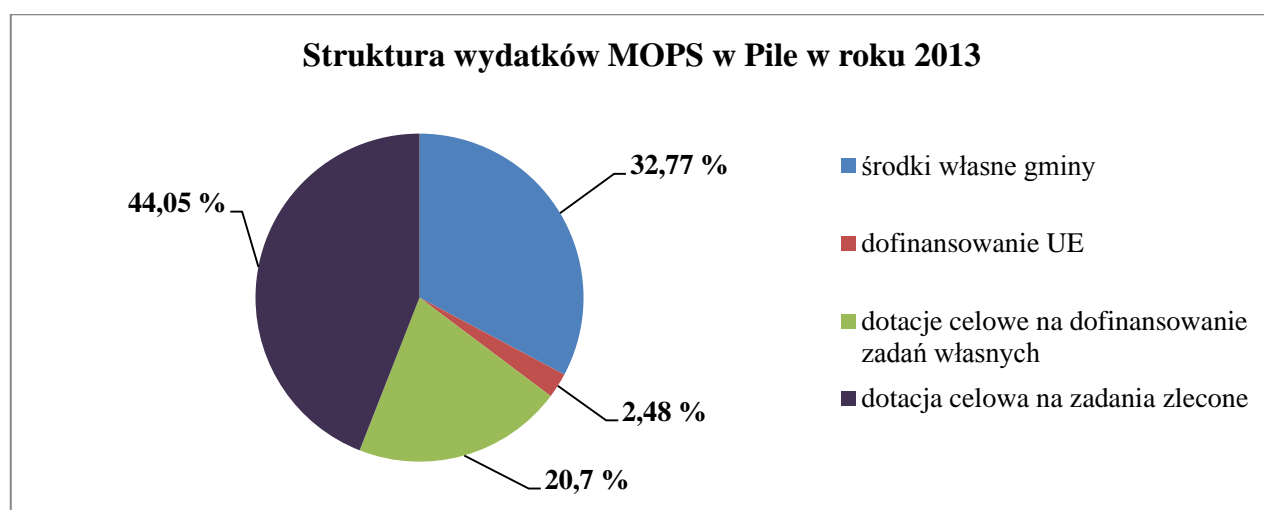
1. Wydatki Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile

Wśród nakładów ponoszonych przez gminę na realizację celów *Strategii*, istotną rolę odgrywają wydatki MOPS, którego działania w zasadzie w całości się w nią wpisują. Na realizację zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych MOPS w Pile wydatkował w 2013 r. kwotę 37.808.518,31 zł (obejmującą koszty utrzymania), tj. blisko 10 % więcej niż w roku 2012, w tym:

- 12.389.604,27 zł - środki własne gminy
- 938.438,33 zł - dofinansowanie ze środków UE
- 7.827.736,11 zł - środki z dotacji celowych na dofinansowanie zadań własnych gminy
- 16.652.739,60 zł - środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie.

Poniższy wykres przedstawia strukturę wydatków w 2013 r. wg źródła finansowania.

Wykres 15. Struktura wydatków MOPS w Pile wg źródła finansowania

Źródło: Dane MOPS w Pile.

Szczegółowe zestawienie wydatków MOPS w Pile w ramach realizacji celów *Strategii* przedstawia załącznik nr 1.

W 2013 r. wydatki MOPS w związku z działaniami prowadzonymi w ramach realizacji poszczególnych celów *Strategii* wzrastały w porównaniu do lat poprzednich. Blisko 10 % kwoty wydatków związana była z jego utrzymaniem. Po uwzględnieniu kosztów utrzymania ośrodka, na poszczególne cele *Strategii* wydatkowano natomiast łącznie 33.815.180,25 zł, tj. o ponad 11 % więcej niż w roku 2012, w tym na:

- Cel 1. Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom – 9.187.938,12 zł, w tym:
 - wsparcia bezrobotnych i poszukujących pracy - 922.220,91 zł, tj. 9 % mniej niż w roku 2012
 - zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego – 7.881.255,76 zł, tj. ponad 24 % więcej niż w roku 2012
 - pomoc zagrożonym bezdomnością i bezdomnym - 384.461,45 zł, tj. blisko 23 % mniej niż w roku 2012
- Cel 2. Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży - 14.574.670,57 zł, w tym:
 - wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania, udzielanie pomocy rodzinom będącym w kryzysie, rozwijanie systemu wsparcia - 351.121,71 zł, tj. ponad 126 % więcej niż w roku 2012
 - wsparcie dzieci i młodzieży we wszechstronnym rozwoju i kształceniu, w tym dotkniętych niepełnosprawnością – 14.181.767,71 zł, tj. blisko 9 % więcej niż w roku 2012
 - przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie – 41.781,07 zł
- Cel 3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym – 10.052.571,64 zł, w tym:
 - usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki - 3.829.769,21 zł, tj. ponad 6 % więcej niż w roku 2012
 - ograniczanie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych – 6.222.802,43 zł, tj. blisko 7 % więcej niż w roku 2012.

Prawie 27 % dokonanych wydatków było wynikiem działań służących przeciwdziałaniu ubóstwu, bezrobociu i bezdomności oraz zapobieganiu ich skutkom. Wynika to z faktu, iż w ramach realizacji przez MOPS strategicznego celu 1 znajdują się zarówno wymierne działania doraźne w postaci świadczeń pomocy materialnej

(stanowiących blisko 85 % wydatków w ramach celu), tj. zasiłków pieniężnych i pomocy rzeczowej oraz pomocy w zakresie dożywiania i schronienia, jak i działania niewymierne (takie jak praca socjalna czy świadczone nieodpłatnie poradnictwo specjalistyczne), których koszt prowadzenia znajduje odzwierciedlenie w wynagrodzeniach pracowników, ujętych zasadniczo w wydatkach związanych z utrzymaniem MOPS. W ramach realizacji tego celu znajdują się również wydatki MOPS z tytułu organizacji prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych kierowanych przez PUP w Pile (w 60 % przez niego refundowane) oraz działania zlecane przez gminę organizacjom pozarządowym współpracującym z MOPS (np. schronienie czy dożywianie), które otrzymują dotacje na realizację zadań bezpośrednio z budżetu gminy, opisane w kolejnym punkcie. Na uwagę zasługuje fakt, iż świadczenia bezpośredniej pomocy materialnej przyznawanej w ramach realizacji celu 1 *Strategii* stanowią niespełną piątą część wydatków MOPS. Wynika to zarówno z tego, że świadczenia te uzależnione są od spełnienia kryterium dochodowego, jak i z faktu, iż zasadniczym celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia, czyli takie wsparcie, które w miarę możliwości doprowadzić ma do ich życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem. Zważywszy na to, działania MOPS mają charakter kompleksowy i nie skupiają się na doraźnej pomocy, a znaczne środki są przeznaczane na organizację wsparcia o charakterze niematerialnym.

Ponad 43 % wydatków w roku 2013 zrealizowana została w związku z działaniami prowadzonymi w zakresie strategicznego celu 2, tj. wsparcia rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży. Działania realizowane w ramach tego celu mają charakter zarówno wsparcia finansowego czy rzeczowego - dedykowanego bezpośrednio dzieciom, uczniom i osobom uprawnionym do alimentów, będącym w trudnej sytuacji materialnej - jak i kompleksowego, obejmującego różnorakie działania służące przywróceniu właściwej funkcji rodzinom. Wiele z nich prowadzonych jest przez organizacje pozarządowe i instytucje kościelne przy współpracy z MOPS.

Wydatki w ramach strategicznego celu 3 (stanowiące blisko 30 % wydatków), przeznaczone na działania dotyczące wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych, miały zarówno na celu zapewnienie osobom właściwej opieki i wsparcia, jak i ich aktywizację społeczną i zawodową. Systematyczny rozwój tego typu usług wiąże się z opisanymi tendencjami demograficznymi, z których wynika, iż liczba osób starszych

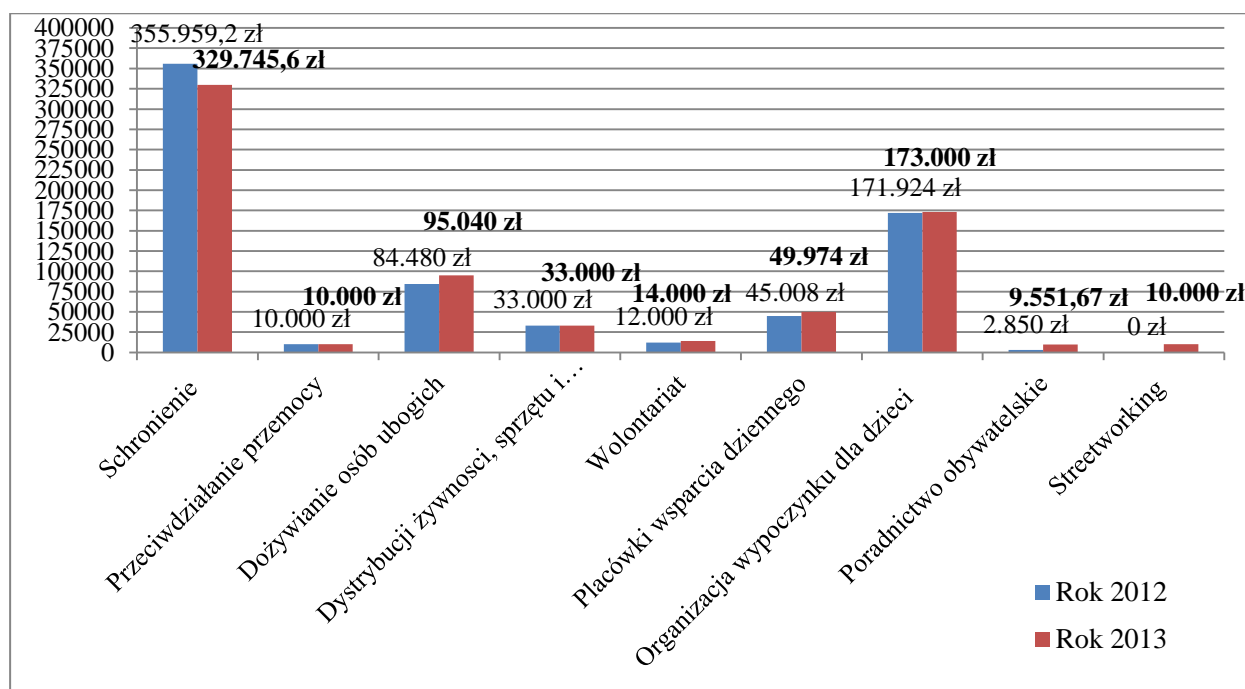
sukcesywnie wzrasta. Podobnie wzrasta liczba osób niepełnosprawnych, zarówno objętych pomocą społeczną MOPS, jak i wyrażających gotowość do uczestnictwa w działaniach z zakresu aktywności społecznej i zawodnej. Wzrost taki nie tyle może być wynikiem zwiększania się liczby osób niepełnosprawnych, co większą liczbą osób, których niepełnosprawność została prawnie ustalona.

2. Dotacje dla organizacji pozarządowych na zadania z zakresu pomocy społecznej

Poza środkami finansowymi wydatkowanymi w ramach planu finansowego MOPS, istotnym gminnym źródłem finansowania zadań z zakresu pomocy społecznej są dotacje dla organizacji pozarządowych na zadania z zakresu pomocy społecznej finansowane bezpośrednio z budżetu gminy. W roku 2013 kwota przekazanej dotacji na ten cel wyniosła 724.311,27 zł i była wyższa o ok. 1,3 % od kwoty przekazanej w roku 2012. W ramach dotacji dla organizacji pozarządowych finansowano i dofinansowano zadania z zakresu pomocy społecznej, m.in. takie jak schronienie dla osób bezdomnych, dożywianie osób ubogich czy organizacja czasu wolnego dla dzieci z terenu Piły.

Zestawienie dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w latach 2012-2013 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16. Dotacje na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej

Źródło: Dane MOPS w Pile

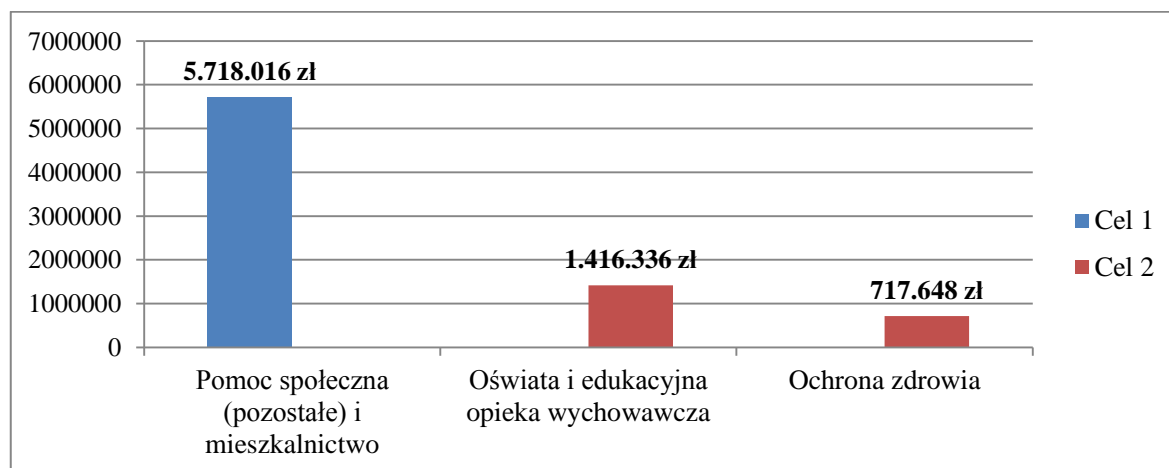
Szczegółową charakterystykę zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe przedstawiono w dalszej części opracowania, jednak w tym miejscu warto wspomnieć, że dwie trzecie kwoty dotacji przeznaczane jest na realizację zadań w ramach celu 1 *Strategii*, a pozostała w ramach celu 2.

3. Pozostałe wybrane wydatki gminne na realizację *Strategii*

Oprócz wydatków dokonanych w 2013 r. przez MOPS i organizacje pozarządowe, którym zlecono zadania z zakresu pomocy społecznej, znaczne środki finansowe w związku z realizacją celów *Strategii* wydatkowano również na zadania wykonywane przez inne podmioty. Wydatki te dokonywane były zarówno bezpośrednio z budżetu gminy (np. dodatki mieszkaniowe, pozostałe dotacje dla organizacji pozarządowych na realizację zadań przewidzianych w Programie współpracy Miasta Piły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 *ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* na 2013 rok), jak również w ramach planów finansowych pozostałych jednostek organizacyjnych gminy (np. Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile, gminnych jednostek oświatowych).

Poniższe zestawienia, ukazane w formie wykresów, uwzględniają pozostałe wybrane wydatki gminne na realizację *Strategii*, dokonane w ramach realizacji zadań ujętych umownie jako zadania z zakresu: pomocy społecznej (pozostałe) i mieszkalnictwa, oświaty i edukacyjnej opieki wychowawczej oraz ochrony zdrowia.

Wykres 17. Struktura pozostałych wybranych wydatków gminy w ramach realizacji celów *Strategii*

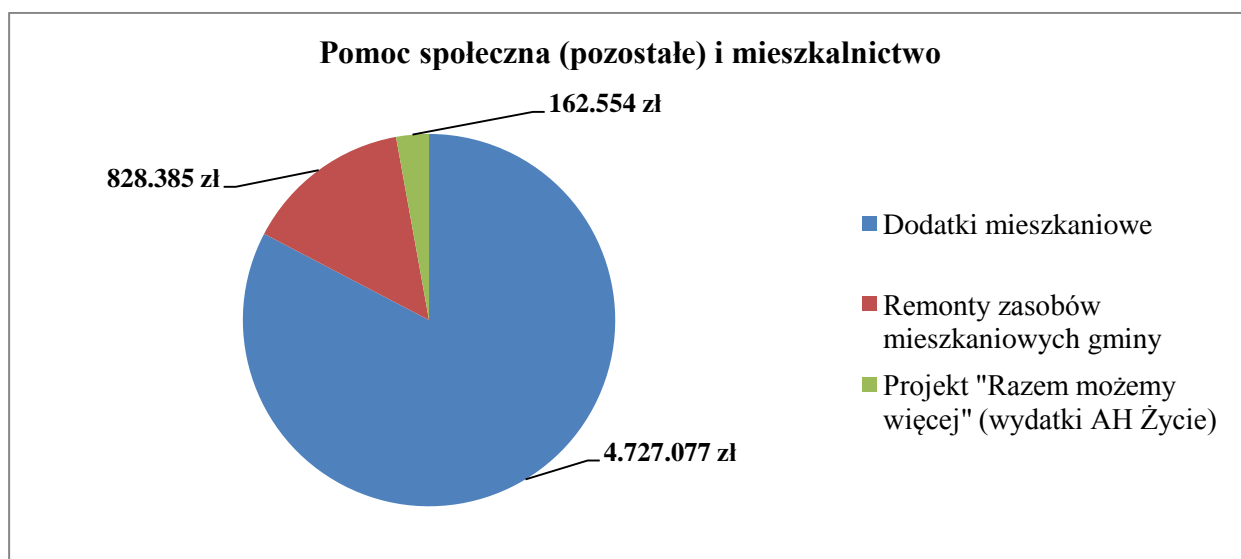

Źródło: Dane Urzędu Miasta Piły

Jak wynika z wykresu, przeważająca część tych wydatków (ok. 73 %) dokonana została w ramach realizacji celu 1 *Strategii*, natomiast pozostała w ramach celu 2.

Kolejny wykres obrazuje strukturę wybranych wydatków na pozostałe zadania z zakresu pomocy społecznej, tj. nierealizowane przez MOPS i opisane uprzednio organizacje pozarządowe oraz zadania z zakresu mieszkalnictwa, wpisujące się w realizację celu 1 *Strategii*.

Wykres 18. Wydatki na pozostałe zadania z zakresu pomocy społecznej i mieszkalnictwa

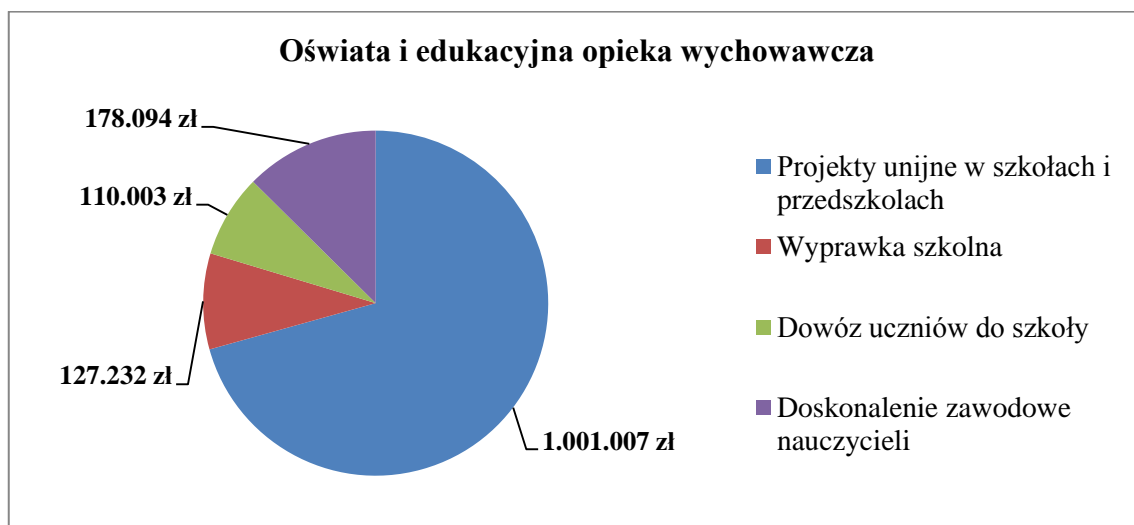
Źródło: Dane Urzędu Miasta Piły.

Jak wynika z wykresu, kwota wydatkowana na realizację tych zadań obejmowała wydatki na: dodatki mieszkaniowe (stanowiące 83 %), remonty gminnych zasobów mieszkaniowych oraz realizację projektu „*Razem możemy więcej*” po stronie AH Życie, partnera MOPS w projekcie (opisanym szczegółowo w dalszej części opracowania).

Następne wykresy przedstawiają strukturę wybranych wydatków na zadania z zakresu oświaty i edukacyjnej opieki wychowawczej oraz ochrony zdrowia, wpisujących się w realizację celu 2 *Strategii*.

Biorąc pod uwagę, że niniejsze opracowanie nie stanowi sprawozdania z działalności placówek i jednostek oświatowych oraz Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile, w tej części te wydatki, które wpisują się wprost w realizację celów *Strategii*.

Wykres 19. Wydatki na zadania z zakresu oświaty i edukacyjnej opieki wychowawczej

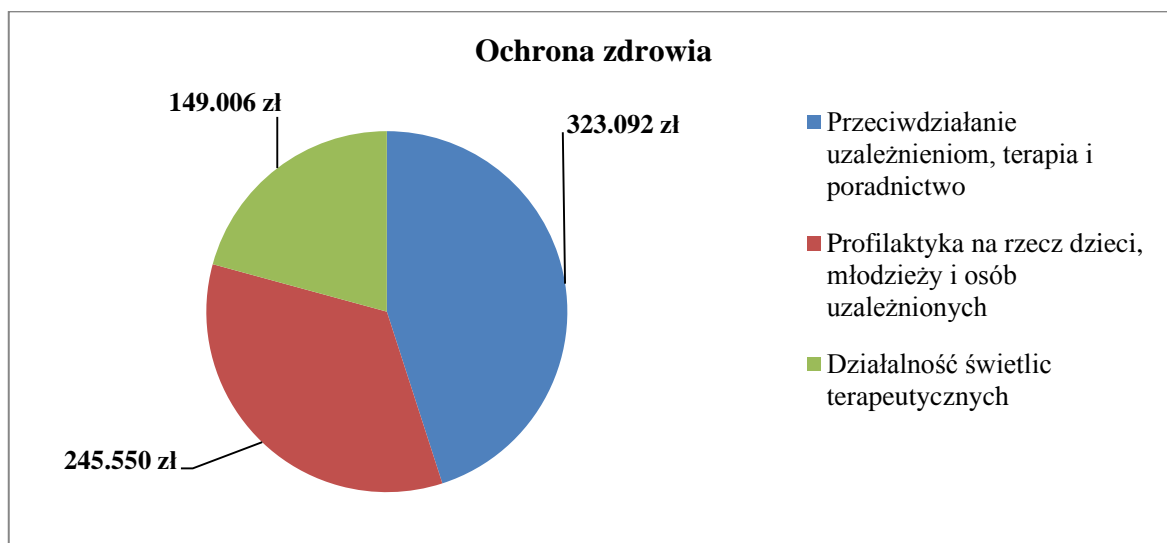

Źródło: Dane Urzędu Miasta Piły.

Jak wynika z powyższego wykresu, kwota wydatkowana na realizację zadań z zakresu oświaty i edukacyjnej opieki wychowawczej obejmowała wydatki na:

- projekty unijne w szkołach i przedszkolach (m.in. „*Trampolina do sukcesu*”, COMENIUS „*Uczenie się przez całe życie*”) - stanowiące 78 % wydatków
- dofinansowanie do zakupu podręczników w ramach Rządowego Programu wyprawka szkolna
- doskonalenie zawodowe nauczycieli
- dowóz uczniów do szkół.

Wykres 20. Wydatki na zadania z zakresu ochrony zdrowia

Źródło: Dane Urzędu Miasta Piły.

Kwota wydatkowana przez gminę na realizację zadań z zakresu ochrony zdrowia obejmowała natomiast wydatki na:

- przeciwdziałanie uzależnieniom (takie jak: przeciwdziałanie narkomanii, usługi na rzecz osób nietrzeźwych świadczone przez OPiRPA, prowadzenie terapii uzależnień i poradnictwa w ramach dotacji dla MONAR-MARKOT oraz działalność samopomocową Klubu KOTWICA, finansowaną w ramach dotacji), stanowiące ok. 45 % wydatków
- profilaktykę na rzecz dzieci, młodzieży i osób uzależnionych (programy i obóz profilaktyczny, organizacja imprez, zajęcia, warsztaty i konferencje)
- działalność świetlic terapeutycznych (m.in. prowadzenie świetlicy terapeutycznej w ramach dotacji dla CARITAS pw. Matki Bożej z Lourdes).

IV. Opis działań realizowanych w ramach *Strategii*

Cel 1. Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom

Jak wynika z przedstawionej w uprzedniej części opracowania analizy sytuacji demograficznej i diagnozy społecznej, jednym z wiodących problemów społecznych naszego miasta jest bezrobocie, a także związane z nim ubóstwo i bezdomność. W niniejszym rozdziale opisano realizowane w 2013 r. w Pile najważniejsze działania, służące niwelowaniu tychże problemów społecznych, podejmowane przez samorząd oraz instytucje z nim współpracujące.

1. Wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy

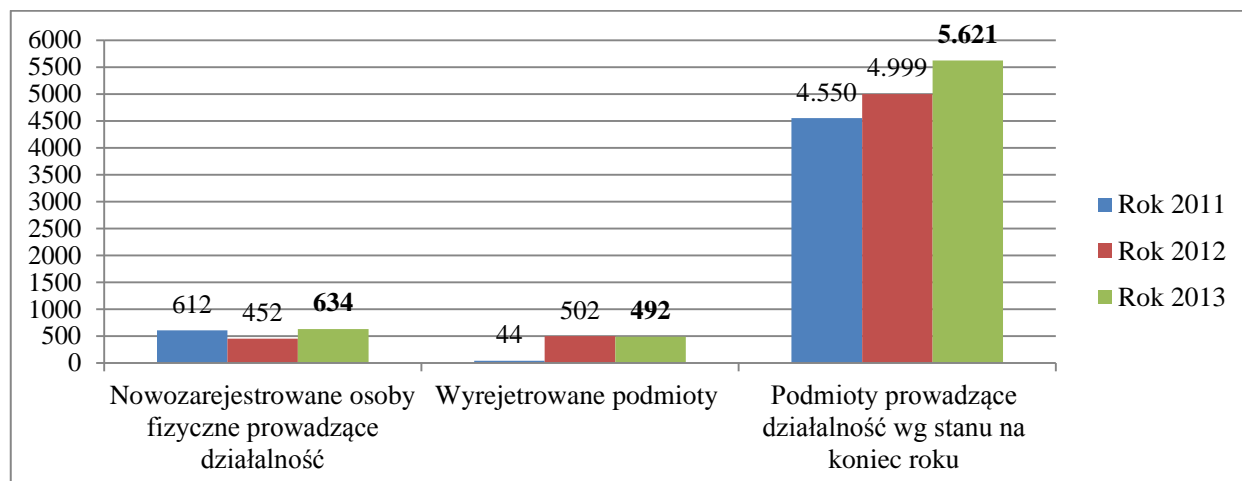
W niniejszym punkcie opisano podejmowane w 2013 r. kompleksowe formy wsparcia bezrobotnych i poszukujących pracy, wychodząc od działań zmierzających do pobudzania aktywności gospodarczej oraz ożywienia lokalnego rynku, przez działania w zakresie dostosowania kierunków kształcenia do jego potrzeb, dochodząc do aktywnych programów rynkowych, projektów i innych działań służących łagodzeniu skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.

Piła to intensywnie i systematycznie rozwijający się ośrodek gospodarczy. Do wiodących działów gospodarki należą m.in. takie branże, jak: elektroniczna, elektryczna,

logistyczna, motoryzacyjna, transportowa oraz usługi kadrowo-finansowo-księgowe. W mieście funkcjonują trzy strefy przemysłowe: ul. Wawelska/Walki Młodych, ul. Przemysłowa oraz tereny okołolotniskowe. Łączna powierzchnia zajmowana przez strefy to około 200 ha. Tereny do tej pory przyciągnęły już licznych inwestorów z kapitałem polskim i zagranicznym. Dzięki ulgom dla inwestujących w obszarze strefy przemysłowej, powstają nowe inwestycje, które mają wpływ na rozwój miasta, a w szczególności na: zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej miasta, napływ kapitału do miasta, zmniejszenie bezrobocia czy ograniczenie migracji zarobkowej.

Wykres przedstawia liczbę przedsiębiorstw prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą oraz podmiotów nowozarejestrowanych i wyrejestrowanych w latach 2011-2013.

Wykres 21. Osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą

Źródło: Dane CEIDG.

Jak wynika z wykresu, rok 2013 charakteryzuje się największą w porównaniu do lat ubiegłych liczbą nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych oraz ok 2 % spadkiem liczby wyrejestrowanych tego typu podmiotów w stosunku do roku 2012. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na koniec roku 2013 również była najwyższa w stosunku do analogicznego okresu lat poprzednich.

Analiza powyższego pozwala stwierdzić, że w Pile w ostatnich latach następuje stopniowy rozwój przedsiębiorczości, na co wpływ miały także podejmowane w mieście liczne działania proprzedsiębiorcze i proinwestycyjne.

Działania samorządu lokalnego, m.in. w zakresie rozwoju społecznego, poziomu inwestycji własnych czy strategii inwestycyjnej, docenione zostały przez Kapitułę Programu Przyjazna Gmina, która uhonorowała Piłę tytułem Przyjazna Gmina 2013 w

kategorii gmina miejska o charakterze handlowym. Celem programu Przyjazna Gmina było wyłonienie najlepszych gmin w Polsce oraz wskazanie kierunków rozwoju w polskim samorządzie lokalnym, a także promocję gminy przyjaznej inwestorom, mieszkańcom i turystom. Udział w programie był bezpłatny. Tytuł Przyjaznej Gminy stanowi swoisty certyfikat, zapewniający potencjalnego inwestora, iż jego wymagania zostaną spełnione. Zaznaczyć należy jednak, iż tytuł ten nie jest pierwszym uhonorowaniem naszej gminy w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej – w poprzednich latach kilkakrotnie szczyła się ona tytułem Profesjonalna Gmina Przyjazna Inwestorom.

1.1 Działania promocyjne prowadzone w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy

W roku 2013 w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy podejmowano rozmaite działania w zakresie promowania miasta, m.in. w drodze:

- współpracy z Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Wielkopolskim Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów, Centrum Obsługi Inwestora, Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Wielkopolskich (w ramach współpracy oferty inwestycyjne miasta zamieszczone zostały w ich bazach ofert inwestycyjnych)
- kontaktów z firmami - potencjalnymi inwestorami, m.in. poprzez przekazywanie: ofert inwestycyjnych, informacji na temat ulg podatkowych i korzyści z inwestowania w specjalnej strefie ekonomicznej
- udostępniania na stronie portalu miasta www.pila.pl ofert inwestycyjnych oraz innych informacji dla inwestorów.

1.2 Działania służące przygotowaniu terenów pod działalność gospodarczą

W ramach działań służących przygotowaniu terenów pod działalność gospodarczą podjęto przygotowywania do rewitalizacji obszarów przemysłowych i powojkowych na terenie miasta Piły. Podstawowym celem przedsięwzięcia jest kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych poprzez rewitalizację terenów przemysłowych i powojkowych w celu utworzenia strefy przemysłowej Piła południowo-wschodnia; realizacja projektu, która nastąpi w kolejnych latach, ma przyczynić się do znacznej poprawy atrakcyjności inwestycyjnej miasta i regionu, przy wykorzystaniu istniejącego potencjału, pobudzając rozwój i wzrost gospodarczy;

przedsięwzięcie obejmuje kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych w południowo-wschodniej części Piły poprzez budowę elementów infrastruktury technicznej, tj. uzbrojenia podziemnego w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych oraz budowę, przebudowę i rozbudowę odcinków dróg obsługujących te tereny, w styczniu 2014 r. złożono wniosek o dofinansowanie środkami Pomocy Technicznej Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 realizacji projektu „Przygotowanie dokumentacyjne I i II etapu projektu „Rewitalizacja obszarów przemysłowych i powojkowych na terenie miasta Piły” – rozwój strefy przemysłowej Piła południowo-wschodnia”; projekt został wpisany do Indykatywnego Wykazu Indywidualnych Projektów Kluczowych Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013; w ramach projektu opracowana zostanie dokumentacja techniczna elementów infrastruktury technicznej terenów przy ul. Wawelskiej, ul. Walki Młodych oraz terenów w Leszkowie.

Kontynuowano RÓWNIEŻ prace związane z budową infrastruktury na terenie Podstrefy Piła Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej - wykonano sieć wodociągową w ulicy Wawelskiej o długości 219 mb oraz kanalizację deszczową w ulicach Wawelskiej – Walki Młodych - II etap, o długości 2450 mb (inwestor Miejskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o.

1.3 Działania służące rozwojowi i wspieraniu przedsiębiorczości

W roku 2013 realizowano następujące działania służące rozwojowi i wspieraniu przedsiębiorczości na terenie Piły:

- udzielano zwolnień z podatku od nieruchomości i podatku od środków transportowych
- ponoszono wysokie nakłady finansowe na inwestycje infrastrukturalne mające na celu zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej miejskich terenów rozwojowych
- współdziałano z organizacjami samorządu gospodarczego
- promowano pilskie firmy i ich osiągnięcia m.in. podczas imprez, spotkań, targów, w których uczestniczyła gmina, poprzez udzielanie firmom rekomendacji w konkursach gospodarczych
- upowszechniano inicjatywy i programy skierowane do małych i średnich przedsiębiorstw

- informowano o organizowanych szkoleniach, misjach gospodarczych, możliwościach uzyskania wsparcia z zewnętrznych źródeł finansowania
- opracowano i przyjęto uchwałą Rady Miasta Piły dokument „Program rewitalizacji obszarów miejskich miasta Piły”, celem stworzenia przedsiębiorcom formalnej podstawy do ubiegania się o dofinansowanie projektów ze środków unijnych.

Ponadto Piła w partnerstwie z Poznańskim Akademickim Inkubatorem Przedsiębiorczości, Liderem projektu, realizowała projekt „Akcelerator Przedsiębiorczości – działania wspierające rozwój przedsiębiorczości poza obszarami metropolitalnymi”, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W zakresie projektu stworzono, wdrożono i upowszechniono model wspierania branż kreatywnych w regionach pozametropolitalnych (subregion pilski, słupski i część regionu południowego), oparty na współpracy jednostek samorządu terytorialnego i instytucji otoczenia biznesu. W ramach projektu 150 przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą w branżach kreatywnych miało możliwość uzyskania kompleksowego wsparcia poprzez udział w szkoleniach, skorzystanie z usług doradztwa i mentoringu, usługi preinkubacji oraz e-biura. Partnerem w projekcie była też spółka Inwest-Park.

1.4 Działania w kwestii ustanowienia ulgi podatkowej dla inwestorów

Na przełomie grudnia 2013 r. i stycznia 2014 r. podjęto 3 uchwały, przedłużając tym samym obowiązujące dotychczas warunki w zakresie ulg do czerwca 2014 r.:

1. *Uchwała Nr XL/528/13 Rady Miasta Piły z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości (pomoc de minimis)*
2. *Uchwała Nr XLI/541/14 Rady Miasta Piły z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną*
3. *Uchwała Nr XLI/542/14 Rady Miasta Piły z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawie zwolnień od podatku od środków transportowych stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną.*

1.5 Działalność Inwest Parku sp. z o.o.

Miejszem pierwszego kontaktu dla przedsiębiorców zainteresowanych inwestowaniem w Pile jest spółka miejska Inwest Park, która pomaga przy wyborze terenów pod inwestycje, koordynuje rozmowy z dostawcami mediów, pomaga w zakresie nawiązywania współpracy i załatwiania formalności związanych z prowadzeniem inwestycji.

Jednym z zadań spółki Inwest Park jest wspieranie potencjalnych inwestorów tzw. pilskiej podstrefy Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, zlokalizowanej na terenie strefy przemysłowej (22 ha gruntów przy ulicy Wawelskiej). Jest to atrakcyjnie położony teren przeznaczony na działalność gospodarczą (produkcja, bazy, składy, usługi). Potencjalni inwestorzy lokalizując firmę w podstrefie mogą liczyć na wsparcie samorządu i ulgi podatkowe.

W ramach funkcjonowania pilskiej podstrefy PSSE, spółka podejmowała w roku 2013 rozmaite działania w sferze współpracy z rynkiem inwestora, m.in. w zakresie:

- pozyskiwania inwestorów - w ramach tych działań m.in.: prezentowano ofertę inwestycyjną miasta potencjalnym inwestorom oraz lokalnym firmom, zamieszczano informacje odnośnie ofert nieruchomości na stronie internetowej www.inwestpark.pl oraz prowadzono bieżącą wysyłkę tych ofert, podejmowano kontakty z ambasadami, izbami handlowymi, izbami gospodarczymi oraz kontakty i współpracę z Centrami Usług Biznesowych, prowadzono badanie rynku oraz trendów i kierunków rozwoju w inwestycjach, brano udział w targach branżowych, sympozjach
- wykorzystania bazy kontaktów - utrzymywano bieżący kontakt z firmami z bazy inwestorów i deweloperów na podstawie informatora PREM oraz INFO-INWEST (123 firmy, do których zostały przesłane foldery inwestycyjne) oraz kontakt z firmami konsultingowymi, izbami bilateralnymi, ambasadami, pozostałymi inwestorami (465 kontaktów), do 1000 największych firm w Polsce wysłano foldery inwestycyjne, utrzymywano bieżący kontakt i współpracę z instytucjami otoczenia biznesu
- prowadzenia współpracy z izbami bilateralnymi - w ramach współpracy odbyło się kilkadziesiąt spotkań z przedstawicielami ambasad: Norwegii, Hiszpanii, Danii, Austrii i Portugalii oraz Amerykańskiej Izby Handlowej,

Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A., Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej, Polsko-Kazachstańskiej Izby Handlowo-Przemysłowej oraz Linkleaders

- innych działań - współpracowano z: firmami konsultingowymi w zakresie nowych obszarów, strefami ekonomicznymi (inwestorzy dla Piły) oraz podmiotami lokalnymi oferującymi wsparcie unijne. Wykorzystano materiały promocyjne Inkubatora Przedsiębiorczości w kontaktach zewnętrznych i zareklamowano wolne powierzchnie magazynowe w Pile. Przygotowano również listę najczęściej pojawiających się pytań przedsiębiorców dotyczących Piłskiego Inkubatora Przedsiębiorczości i piłskiej podstrefy PSSE.

Dotychczasowe efekty współpracy w ramach funkcjonowania piłskiej podstrefy PSSE:

- o Pile się mówi na rynku ogólnopolskim - artykuły w prasie (Puls Biznesu dotyczący piłskiej podstrefy PSSE)
- wyróżnienie przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w regionalnym finale konkursu „Grunt na Medal 2010”
- otwarcie rynku pracy (m.in. Grupa Winkowski, Gym Factory, Termetal, Presco)
- bieżące śledzenie potrzeb przedsiębiorców w zakresie kierunków studiów
- nominacja w kategorii „najlepszy partner w biznesie” za projekt „Studiuw w Pile”
- analiza rynku (współpraca z Prospects Publisher - kreowanie wizerunku miasta, oferujących prospekcję rynku przy udziale środków sponsora)
- pomoc przy rekrutacji pracowników (platforma informacyjna)
- obieg informacji o środkach zewnętrznych na aktywizację rynku pracy.

Spółka w 2013 roku intensywnie realizowała cele Piły, prowadząc także do systematycznego ożywienia lokalnego rynku pracy. Prowadziła na kilku płaszczyznach szereg działań aktywizujących środowiska gospodarcze i naukowe miasta Piły:

- z początkiem roku 2013 uruchomiono Platformę Praca - powstał portal internetowy będący wsparciem dla wszystkich poszukujących miejsc pracy oraz pracodawców zainteresowanych pozyskaniem nowych pracowników; od początku funkcjonowania portalu, za jego pośrednictwem zatrudnionych

zostało 197 pracowników, dwa razy w tygodniu spółka organizowała drzwi otwarte, podczas których bezrobotni mogli zapoznać się z najnowszymi ofertami pracy, dowiedzieć się o aktualnej ofercie szkoleń oraz realizowanych projektach finansowych z środków Unii Europejskiej oraz skorzystać z doradztwa w zakresie pisania CV

- grupę 20 bezrobotnych mieszkańców Piły skierowano na bezpłatne szkolenia w celu podniesienia kwalifikacji - szkolenia przeprowadzone zostały w zawodzie: spawacz, ślusarz, operator CNC, operator koparki kołowej, operator zagęszczarek i ubijaków wibracyjnych
- kontynuowano realizację projektu Pilski Inkubator Przedsiębiorczości - podstawowym celem działalności Inkubatora jest stworzenie miejsca i modelu świadczenia kompleksowych usług dla rozwoju przedsiębiorczości w jednym miejscu, poprzez rozwój infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość oraz świadczenie usług specjalistycznych, doradczych i szkoleniowych. Jedną z ważkich konsekwencji powstania inkubatora jest zmniejszenie poziomu bezrobocia, szczególnie wśród młodych przedsiębiorczych osób.

1.6 Działania w zakresie dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy

Piła jest również ważnym ośrodkiem edukacji w regionie na wszystkich poziomach kształcenia. Szkoły średnie ze swoją bogatą ofertą edukacyjną, dostosowaną do potrzeb rynku, przygotowują młodzież do pracy, a także pozwalają na podjęcie nauki na studiach wyższych. Na terenie Piły w 2013 r. funkcjonowało kilkadziesiąt szkół ponadgimnazjalnych (kształcących również osoby dorosłe), w tym kilka publicznych. Oferta edukacyjna publicznych szkół ponadgimnazjalnych, w odpowiedzi na potrzeby lokalnego rynku pracy, jest stale poszerzana o nowe kierunki kształcenia (w roku szkolnym 2012/2013: monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych oraz murarz-tylnik, w roku szkolnym 2013/2014: technik renowacji elementów architektury i technik architektury krajobrazu).

Piła posiada również zaplecze edukacyjne w zakresie szkolnictwa wyższego. Na jej terenie znajdują się siedziby i ośrodki zamiejscowe m.in. takich uczelni jak:

- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. St. Staszica w Pile
- Wyższa Szkoła Biznesu w Pile
- Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
- Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. St. Staszica w Pile od początku swej działalności prowadzi formy edukacji, odpowiadające na potrzeby i oczekiwania rynku pracy. Studenci mają możliwość kształcenia w jednej z czterech dużych gałęzi nauki: medycynie, ekonomii, humanistyce oraz kierunkach technicznych, łącznie na 12 kierunkach i 18 specjalnościach. W analizowanym okresie:

- w Instytucie Humanistycznym na kierunku politologia uruchomiono specjalność administracja europejska, dokonano również zmiany treści programowych specjalności bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe
- w Instytucie Ekonomicznym na kierunku ekonomia powołana została specjalność inwestycje w nieruchomości
- w Instytucie Politechnicznym na kierunku transport wyodrębniono specjalności: logistyka transportu, transport drogowy.

Uczelnia badała również potrzeby, oczekiwania i wymagania przedsiębiorców poprzez:

- przygotowanie badań ankietowych - skierowano je do pracodawców z Piły i regionu (badanie dotyczyło zapotrzebowania pracodawców na studentów, którzy realizowaliby praktyki i staże zawodowe w ramach planowanego projektu z Działania 4.1.1 Program Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej
- porozumienia z przedsiębiorcami - Dział Praktyk Studenckich i Karier PWSZ w Pile posiada ok. 170 porozumień dotyczących współpracy z przedsiębiorstwami z Piły i regionu, którzy na bieżąco zgłaszają zapotrzebowanie na praktykantów wszystkich kierunków i specjalności
- działalność Biura Karier - na uczelni od 2003 r. funkcjonuje Biuro Karier, które podtrzymuje kontakty z pracodawcami, pozyskując od nich aktualne oferty pracy – ok. 300 ofert dla ok. 450 stanowisk rocznie. Biuro Karier monitoruje kariery zawodowe absolwentów uczelni – z badań wynika, że większość absolwentów uczelni jest aktywnych zawodowo, a wielu z nich pracuje zgodnie z kierunkiem studiów

- systematyczną obserwację i analizy rynku pracy - pracownicy systematycznie obserwują działania na rynku pracy oraz dokonują analiz dokumentów, m.in. Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie pilskim, Biuletyn Informacyjny Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu
- wdrażanie procedur - w roku 2013 (*Uchwałą nr VII/47/13 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile z dnia 7 lutego 2013 roku w sprawie przyjęcia nowego Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile*) wprowadzone zostały procedury, w których m.in. zadeklarowano wzmocnienie relacji, wymiany doświadczeń, dobrych praktyk, zbierania opinii od pracodawców oraz innych przedstawicieli rynku pracy (Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, Powiatowy Urząd Pracy w Pile, Wielkopolska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Inwest Park sp. z o.o., Izba Gospodarcza Północnej Wielkopolski oraz inne organizacje zrzeszające pracodawców i przedsiębiorców).

1.7 Działania Powiatowego Urzędu Pracy w Pile w zakresie łagodzenia skutków bezrobocia

W celu łagodzenia skutków bezrobocia w 2013 roku PUP w Pile realizował aktywne programy rynkowe, na które skierował ogółem 1.920 osób bezrobotnych z terenu powiatu, tj. o 308 osób (o 19,1 %) więcej niż w roku 2012. W porównaniu do roku 2012 więcej osób zostało skierowanych na:

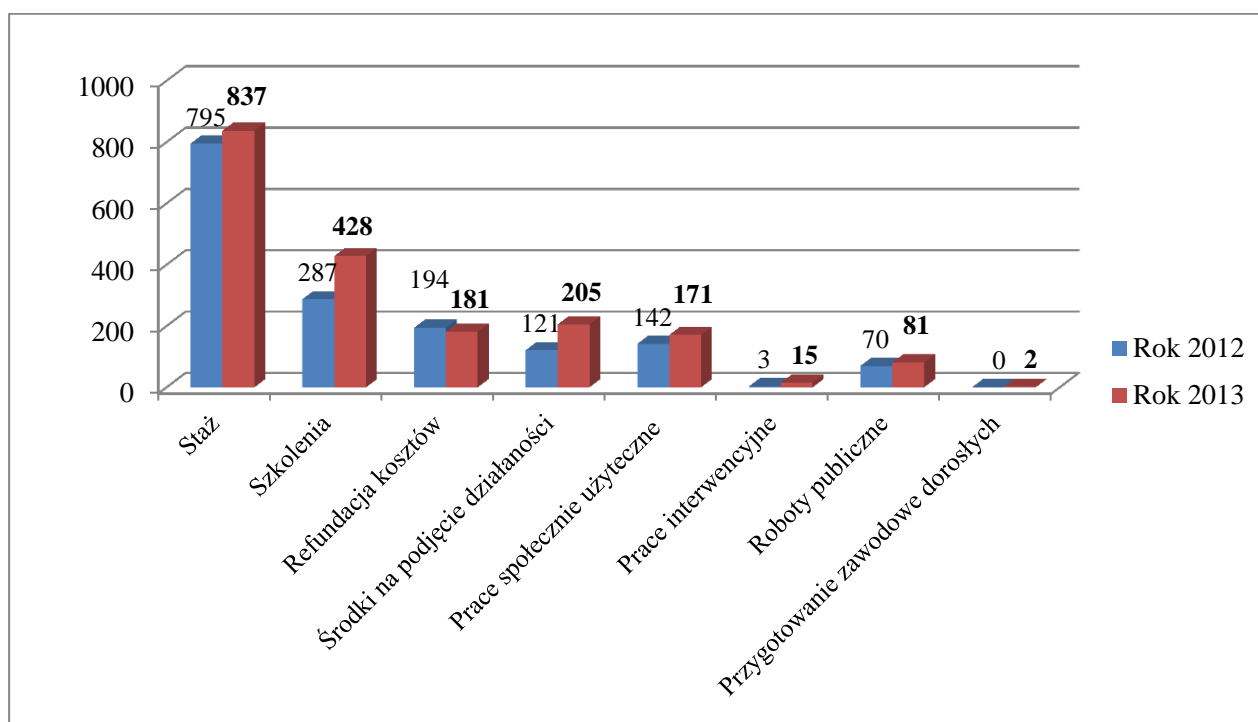
- szkolenia - 428 osób, tj. o 141 osoby więcej
- staże - 837 osób, tj. o 42 osoby więcej
- prace społecznie użyteczne - 171 osób, tj. o 29 osób więcej
- prace interwencyjne - 15 osób, tj. o 12 osób więcej
- roboty publiczne - 81 osób, tj. o 11 osób więcej.

Więcej też osób bezrobotnych – 201 osób, tj. o 77 więcej niż w roku 2012 - otrzymało jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej. Natomiast 181 osób, tj. o 13 osób mniej niż w roku 2012 - skierowano na stanowiska pracy utworzone w ramach refundacji kosztów ich wyposażenia lub doposażenia.

Liczba osób skierowanych do wykonywania prac społecznie użytecznych była zgodna z potrzebami zgłoszonymi przez gminy powiatu pilskiego w planie potrzeb na 2013 r. Do wykonywania tych prac kierowane były osoby bez prawa do zasiłku dla bezrobotnych jednocześnie korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, a wśród nich przede wszystkim osoby długotrwale bezrobotne. Realizowały one prace na rzecz gmin, polegające przede wszystkim na pracach porządkowych i remontowych. W Pile prace te wykonywane były w Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji w Pile oraz Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Pile.

Poniższy wykres przedstawia liczbę osób skierowanych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 2012-2013.

Wykres 22. Liczba osób skierowanych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 2012-2013

Źródło: Dane PUP w Pile.

W 2013 roku aktywne programy rynkowe ukończyło 1.735 osób, przy czym w wyniku ich realizacji pracę podjęły 1.182 osoby, w związku z czym efektywność zatrudnieniowa wyniosła 68,1%.

Ponadto w ramach łagodzenia skutków bezrobocia realizowane były :

- projekty współfinansowane ze środków EFS:
- „Mój wybór – moja przyszłość”

- „Od warsztatu do etatu”
- „Wracamy do pracy”
- „Zostań swoim szefem”
- programy finansowane ze środków Funduszu Pracy z rezerwy ministra Pracy i Polityki Społecznej:
 - „Program aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych do 30 roku życia zarejestrowanych powyżej 6 miesięcy”
 - „Program aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, określonych w art. 49 *ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*”.

1.8 Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile realizował w 2013 r. zadania wynikające z *ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej*, w tym zadania własne gminy – zarówno obowiązkowe, jak i o charakterze fakultatywnym – a także zadania zlecone gminie i inne zadania. W ramach realizacji ustawowych zadań własnych gminy MOPS w Pile w roku 2013 między innymi: realizował pracę socjalną, przyznawał zasiłki (stałe, okresowe, celowe, w tym w formie biletu kredytowanego, specjalne zasiłki celowe, zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego), organizował świadczenie usług opiekuńczych, kierował do domu pomocy społecznej osoby wymagające całodobowej opieki oraz opłacał sprawienie pogrzebu. Wśród zadań zleconych i pozostałych należy natomiast wymienić między innymi działania, takie jak: pomoc w zakresie dożywiania, pomoc osobom uprawnionym do alimentów, przyznawanie świadczeń rodzinnych, świadczeń pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym i świadczeń opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz wspieranie rodzin czy realizacja projektów współfinansowanych z środków UE, służących przede wszystkim aktywizacji zawodowej i społecznej uczestników.

Zważywszy, iż wszystkie działania MOPS w Pile w pełni wpisują się w cel nadrzędny realizacji *Strategii*, poszczególne formy pomocy świadczonej przez MOPS w Pile zostały opisane w różnych częściach niniejszego opracowania i przyporządkowane do właściwych celów strategicznych i operacyjnych.

Biorąc pod uwagę, iż zasadniczym celem pomocy społecznej jest takie wsparcie, które w miarę możliwości doprowadzić ma klientów do ich życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem, podkreślić należy, iż podejmowane w 2013 r. w tym zakresie działania MOPS nie skupiały się jedynie na doraźnej pomocy finansowej, a miały charakter kompleksowy. W ramach działań zmierzających do wsparcia bezrobotnych i poszukujących pracy, szczególnie istotną rolę pełniły takie formy pomocy jak realizacja pracy socjalnej oraz poradnictwa specjalistycznego, organizowanie prac społecznie użytecznych dla bezrobotnych, działania informacyjne, a także realizacja projektów współfinansowanych ze środków UE, służących aktywizacji zawodowej.

Do zadań pracowników socjalnych - poza przeprowadzaniem wywiadu środowiskowego służącego ustaleniu sytuacji klienta i określeniu planu ewentualnej pomocy - należy przede wszystkim prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej, czyli takiej działalności, która pomoże mu we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Ośrodek, mając na uwadze rolę umiejętności interpersonalnych osób służących wsparciem oraz złożoność istniejących problemów społecznych, regularnie prowadzi szkolenia pracowników, m.in. w celu podniesienia ich kompetencji zawodowych, nabycia nowych umiejętności w zakresie stosowania różnorodnych technik pracy socjalnej, np. streetworking, coaching, Praca socjalna w roku 2013 realizowana była przez 35 pracowników socjalnych, w tym 31 rejonowych pracowników socjalnych, 2 terenowych pracowników socjalnych zajmujących się problemami osób bezdomnych oraz 1 pracownika socjalnego w Ośrodku Wsparcia MOPS przy ul. Boh. Stalingradu 23. Ponadto 1 pracownik socjalny zatrudniony był w Dziennym Domu Pomocy – placówce wsparcia znajdującej się w strukturze organizacyjnej MOPS. Praca socjalna realizowana była z wykorzystaniem różnego rodzaju metod i technik, w tym kontraktu socjalnego i indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności. W roku 2013 pracownicy socjalni zawarli 221 kontraktów socjalnych.

W roku 2013 klienci MOPS, podobnie jak w latach ubiegłych, korzystali również z poradnictwa specjalistycznego, świadczonego przez 2 psychologów i 2 radców prawnych zatrudnionych w ośrodku. W porównaniu z rokiem 2012 liczba rodzin objętych specjalistycznym poradnictwem świadczonym bezpośrednio w MOPS wzrosła o 30 %. Łącznie udzielono 809 porad, w tym: 269 porad prawnych i 540

psychologicznych.

Ośrodek od lat należy ponadto do liderów wśród podmiotów organizujących prace społecznie użyteczne dla bezrobotnych, będąc jednocześnie instytucją, która na takie prace kieruje swoich klientów w ramach aktywizacji zawodowej. We współpracy i innymi instytucjami podejmował również rozmaite działania o charakterze informacyjnym, m.in. poprzez udostępnianie w gablocie aktualnych ofert pracy, a także publikowanie istotnych informacji na stronie internetowej MOPS oraz stronie gminnej.

W latach 2008-2013 MOPS realizował także projekt systemowy współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII. *Promocja integracji społecznej*, Działanie 7.1 *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji*, Poddziałanie 7.1.1 *Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej*.

W 2013 r. wsparciem w ramach projektu objęto łącznie 206 osób, 126 kobiet oraz 80 mężczyzn. 183 osoby zakończyły udział w projekcie z wynikiem pozytywnym (120 kobiet oraz 63 mężczyzn). Ogółem wydatki na realizację projektu wyniosły w 2013 r. 893.428,18 zł, z tego: 93.809,97 zł stanowił udział własny gminy, a 819.445,46 zł stanowiło dofinansowanie z EFS. Z powodu oszczędności powstałych w wyniku przeprowadzonego przetargu, nie wykorzystano całej kwoty dofinansowania, natomiast wszystkie zadania zostały zrealizowane, a rezultaty osiągnięte.

Trwałym efektem projektu jest utworzenie w strukturze organizacyjnej MOPS Klubu Integracji Społecznej. Z funduszy europejskich sfinansowano wyposażenie pomieszczeń dostosowanych do prowadzenia różnego rodzaju zajęć. W efekcie w KIS w ramach projektu zrealizowano liczne działania, a ich program był sukcesywnie poszerzany o tematy wynikające z diagnozy sytuacji uczestników. Wraz ze wzrostem liczby uczestników zwiększano także liczbę prowadzonych warsztatów oraz udzielanych porad specjalistycznych.

W KIS zrealizowano dotychczas następujące działania:

- aktywna integracja, w tym:
 - poradnictwo pedagogiczne, psychologiczne i zawodowe
 - warsztaty kształtujące umiejętności zawodowe - przedsiębiorczości i poszukiwania pracy
 - warsztaty kształtujące umiejętności społeczne - warsztaty rozwoju

- osobistego, komunikacji interpersonalnej, rozwoju zainteresowań, kulinarne, kultywowania tradycji w rodzinie, pierwsza pomoc, BHP w życiu codziennym, promocja zdrowego trybu życia, doskonalenia umiejętności obsługi komputera, radzenia sobie ze stresem i emocjami, kobiecości – odkrywania własnego potencjału, relaksacyjne;
- warsztaty podnoszenia umiejętności wychowawczych - jak rozmawiać z dzieckiem o sprawach trudnych, bajkoterapia, rodzinne czwartki; rola i znaczenie bajki w życiu dziecka;
 - cykl wykładów o różnej tematyce - profilaktyka raka piersi, antykoncepcja, wykorzystanie seksualne dzieci i młodzieży – przeciwdziałanie, stereotypy – rola żony i rola męża w rodzinie, uzależnienia i współuzależnienia, higiena osobista i psychiczna, zaspokajanie potrzeb psychospołecznych osób starszych
 - szkolenia i kursy zawodowe - technolog prac wykończeniowych w budownictwie, kasjer fakturzysta;
 - projekcje filmów o tematyce edukacyjnej, zakończone dyskusją na temat jego problematyki
 - spotkania grup samopomocowych
 - Konferencja Grupy Rodzinnej (KGR) - innowacyjna metoda pracy z rodziną wykorzystująca jej zasoby i potencjał. Rodzina, korzystając jedynie ze wsparcia koordynatora i pracownika socjalnego samodzielnie przygotowuje spotkanie, na którym opracowuje plan rozwiązania problemu; działaniem tym objętych zostało 16 uczestników projektu (10 kobiet oraz 6 mężczyzn), najmniej zmotywowanych do podjęcia zmian i borykających się z licznymi problemami;
 - wsparcie asystenta rodziny - w ramach projektu zatrudniono dwóch asystentów rodziny, którzy pracowali z 33 rodzinami;
 - w Klubie Integracji Społecznej funkcjonował kąciak dziecięcy, czytelnia i pracownia komputerowa.
- działania o charakterze środowiskowym, takie jak: propagowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego, takich jak wyjście do kina, na pływalnię; organizowanie spotkań integracyjno – edukacyjnych

- praca socjalna- z wszystkimi uczestnikami projektu zawierano kontrakty socjalne zawarte, których realizację monitorowali pracownicy socjalni zatrudnieni w MOPS.

Z dniem 31 grudnia 2013 r. zakończono realizację projektu w ramach umowy na lata 2008-2013. Poniższa tabela przedstawia rezultaty osiągnięte w ramach całego projektu.

Tabela 3. Rezultaty osiągnięte w ramach projektu systemowego w latach 2008-2013

Rodzaj wskaźnika	Liczba uczestników		
	Ogółem	Kobiet	Mężczyzn
Liczba klientów, którzy rozpoczęli udział w projekcie	692	492	200
Liczba klientów, którzy zakończyli udział w projekcie z wynikiem pozytywnym	598	436	162
Liczba klientów objętych kontraktami socjalnymi w ramach projektu	692	492	200
Liczba osób uczestniczących w warsztatach	658	479	179
Liczba osób uczestniczących w szkoleniach	435	318	117
Liczba osób objętych pracą w środowisku rodzinnym metodą Konferencja Grupy Rodzinnej	42	29	13
Liczba osób objętych wsparciem asystentów rodziny	40	34	6

Źródło: Dane MOPS w Pile.

Całkowite wydatki związane z realizacją projektu wyniosły 3.704.194,99 zł. KIS utworzony w ramach projektu kontynuuje swoją działalność i nadal oferuje wsparcie dla klientów zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego

Tę część opracowania poświęcono formom pomocy, służącym zapewnieniu ubogim bezpieczeństwa socjalnego, przede wszystkim w drodze świadczeń o charakterze materialnym oraz działań zmierzających do poprawy warunków mieszkaniowych.

2.1 Świadczenia realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile

Nie ulega wątpliwości, iż świadczenia o charakterze doraźnym, z którymi co do zasady kojarzona jest instytucjonalna pomoc społeczna, nie stanowią kluczowej formy pomocy z punktu widzenia kompleksowego wsparcia klientów, jednak realnie wspierają

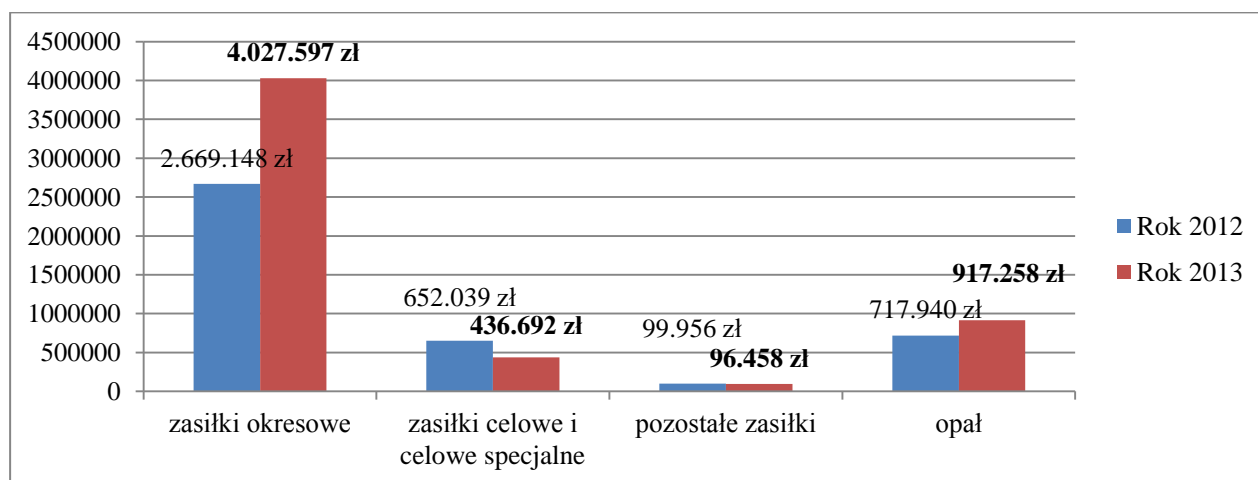
ich w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb i umożliwiają życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Są zatem nieodzownym elementem systemu społecznego wsparcia.

Ogółem na zasiłki i pomoc w naturze wydatkowano w 2013 r. 5.421.426,69 zł, tj. o blisko 33 % więcej w porównaniu do roku poprzedniego. Kwotę 2.249.657,31 zł stanowiły środki własne gminy, a pozostałą środki z dotacji celowej na realizację zadania własnego.

Spśród świadczeń pieniężnych najistotniejszą rolę, podobnie jak w latach poprzednich, pełniły zasiłki okresowe, które są świadczeniem o charakterze obowiązkowym, w znacznej części finansowanym z dotacji celowej. Analizując liczbę rodzin korzystających w ostatnich latach z zasiłków okresowych można stwierdzić, że w znacznej mierze ich ilość wiąże się z sytuacją na rynku pracy. Najczęstszą przyczyną przyznawania tego typu zasiłków jest bowiem bezrobocie. Na ten cel wydatkowano w 2013 r. kwotę 4.027.597,07 zł, tj. o ponad 50 % więcej niż w roku 2012. Niepieniężną formę pomocy stanowiły natomiast: sprawienie pogrzebu, schronienie, pomoc w postaci zakupu i dostawy węgla, pomoc w formie biletu kredytowanego i opłata stała za przedszkole. Formy pomocy w postaci zapewnienia schronienia oraz opłaty stałej za przedszkole omówiono w kolejnych częściach opracowania.

Poniższy wykres przedstawia natomiast zestawienie kilku pozostałych najważniejszych form pomocy.

Wykres 23. Zasiłki i pomoc w naturze w latach 2012-2013

Źródło: Dane MOPS w Pile.

W roku 2013 ośrodek kontynuował również realizację Rządowego Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Ogółem pomocą w tym zakresie objęto 6.108 osób (tj. o 457 osób więcej niż w roku 2012), które korzystały z takich form wsparcia, jak przyznanie gorącego posiłku bądź zasiłku na zakup żywności. Ogółem na realizację programu wydatkowano w 2013 r. kwotę 3.494.757,49 zł, tj. blisko 14 % więcej niż w roku 2012. W ciągu ostatnich lat liczba osób objętych programem dożywiania z roku na rok wzrastała.

Zestawienie poszczególnych grup osób objętych programem dożywiania w latach 2011-2013 obrazuje poniższa tabela.

Tabela 4. Osoby objęte dożywianiem w latach 2011-2013

Grupy osób	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Dzieci od 0 do 7 lat	880	912	1.004
Uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej	1.588	1.698	1.743
Pozostałe osoby	2.823	3.256	3.527
Ogółem*	5.118	5.651	6.108

Źródło: Dane MOPS w Pile

* liczby zawarte w poszczególnych wierszach nie sumują się

Dożywianie najuboższych z terenu Piły stanowiło jedno zadań zleconych częściowo przez gminę organizacjom pozarządowym i instytucjom kościelnym zgodnie z Programem współpracy Miasta Piły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2013 rok. W ramach dotacji przyznanej Caritas Parafii pw. św. Antoniego w Pile tą formą pomocy objęto w 2013 r. 101 osób. Organizacja przygotowywała dziennie 80 posiłków, co rocznie dało liczbę 21.120. Z oferty tej skorzystały przede wszystkim osoby, które z różnych powodów nie mogą przygotować sobie posiłków w domu, osoby bezdomne odmawiające pobytu w schronisku oraz osoby uzależnione. Dotacja przekazana na ten cel przez gminę wyniosła w 2013 r. 95.040,00 zł i była o blisko 13 % wyższa niż w roku 2012.

Pomoc w zakresie dożywiania realizowana była również w drodze przyznania zasiłku w formie pieniężnej i zasiłku w formie skierowań do sieci sklepów (wydatek 2.286.855,00 zł, tj. blisko 10 % więcej niż w roku 2012), a także innych opisanych w dalszych częściach opracowania, tj. posiłków w jednostkach oświatowych (szkoły, przedszkola) oraz posiłków w placówce wsparcia dziennego działającej w strukturach MOPS.

2.2 Działania z zakresu zwiększania zasobów i poprawy warunków mieszkaniowych

Poza wsparciem doraźnym o charakterze materialnym udzielanym przez MOPS, polegającym m.in. na dostarczaniu środków utrzymania, istotną rolę w procesie zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców pełniły w 2013 r. działania zmierzające do zwiększenia zasobów i poprawy warunków mieszkaniowych, podejmowane przez gminę i jej jednostki organizacyjne, opisane w tej części opracowania.

W roku 2013 wpłynęło do Urzędu Miasta Piły 189 wniosków o przydział mieszkania z zasobu Gminy Piła oraz 34 wnioski o przydział lokalu socjalnego osobom objętym wyrokiem sądowym o eksmisję. W badanym roku nie oddano do użytku nowych mieszkań komunalnych i socjalnych, ale Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Pile prowadził działania w zakresie poprawy stanu technicznego już istniejących. W latach 2011-2013 MZGM wykonał następujące działania dotyczące modernizacji istniejących lokali:

- remonty lokali mieszkalnych – 53 lokale za kwotę 1.182.700,00 zł
- remont lokalu z wydzieleniem na dwa lokale socjalne – 2 lokale za kwotę 50.300,00 zł
- podniesienie standardu lokali:
 - wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej w 38 lokalach – za kwotę 573.580,00 zł
 - zmiana sposobu ogrzewania lokalu na ogrzewanie z kotłem gazowym dwufunkcyjnym z zamkniętą komorą spalania – 5 lokali za kwotę 48.500,00 zł
 - montaż kuchni węglowej oraz wykonanie pomieszczenia łazienki w obrębie lokalu mieszkalnego – jeden lokal za kwotę 9.500,00 zł.

W roku 2014 MZGM w Pile planuje m.in. dokonanie dalszych prac modernizacyjnych w kilkudziesięciu lokalach mieszkalnych na łączną kwotę przekraczającą 220.000,00 zł.

Gmina Piła w celu zwiększenia zasobów mieszkaniowych podpisała 5 września 2013 r. umowę z Bankiem Gospodarstwa Krajowego w Warszawie o udzielenie finansowego wsparcia ze środków Funduszu Dopłat na pokrycie części kosztów przedsięwzięcia polegającego na tworzeniu lokali mieszkalnych, powstających w

wyniku realizacji przez Pilskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. budowy budynku mieszkalnego. Przedmiotowy budynek zlokalizowany będzie na działce nr 340 i 341/2 przy ul. Andersa w Pile. W budynku tym zostanie wyodrębnionych 20 lokali mieszkalnych wraz z pomieszczeniami przynależnymi, które będą podnajmowane osobom niespełniającym warunków, określonych w stosownej uchwale Rady Miasta Piły, do otrzymania lokalu socjalnego. Budowa przedmiotowego budynku rozpocznie się latem 2014 r. Szacuje się, że zakończenie realizacji budowy oraz przekazanie w najem poszczególnych lokali mieszkalnych nastąpi jesienią 2015 r. Jest to kolejne tego rodzaju przedsięwzięcie - latem 2012 r. podpisano umowę na dofinansowanie realizacji budowy budynku mieszkalnego, w którym wyodrębniono 32 lokale mieszkalne, które oddano do użytku we wrześniu 2014 r.

Ponadto, MOPS, w ramach realizacji projektu „*Razem możemy więcej*” (opisanego w dalszej części opracowania) do końca sierpnia 2013 r., finansował dwóm wychowankom pieczy zastępczej koszty utrzymania mieszkania wspieranego utworzonego w roku 2012 oraz jego wyposażenie. Od września 2013 r. mieszkanie zajmują dwie kolejne usamodzielniane wychowanki pieczy zastępczej.

Skuteczną formą pomocy dla rodzin o niskich dochodach są dodatki mieszkaniowe przysługujące: najemcom, podnajemcom, członkom spółdzielni mieszkaniowych, właścicielom lokali mieszkalnych oraz osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, ale oczekującym na przysługujący im lokal socjalny.

Poniższa tabela przedstawia wypłacone w latach 2011-2013 dodatki mieszkaniowe.

Tabela 5. Dodatki mieszkaniowe wypłacone w latach 2011-2013

	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych	4.190.191 zł	4.507.522 zł	4.727.077 zł
Roczna liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	19.331	20.216	21.067
Średnia wysokość dodatku mieszkaniowego	216,76 zł	222,97 zł	224,38 zł

Źródło: Dane Urzędu Miasta Piły.

Jak wynika z tabeli, zarówno liczba przyznanych świadczeń, jak i kwota wydatkowana rokrocznie wzrasta - w 2013 r. przyznano o 4,21 % dodatków więcej niż w 2012 r., w związku z czym wydatkowano na ten cel blisko 5 % środków więcej niż w roku 2012.

3. Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością

Jak wspomniano w poprzedniej części opracowania, liczba rodzin z problemem bezdomności w Pile objętych społecznym wsparciem od roku 2012 systematycznie spada. Może to być efektem działań podejmowanych w mieście na rzecz przeciwdziałania i walki z bezdomnością, co świadczy o zasadności i konieczności podejmowania tego rodzaju działań.

W tym punkcie opisano formy wsparcia skierowane do osób borykających się z problemem bezdomności oraz nim zagrożonych, polegające zarówno na pomocy doraźnej, tj. zapewnienia dachu nad głową i ciepłego posiłku, jak i skoordynowanych działaniach, zmierzających do wyjścia z bezdomności i jej zapobieganiu. Pomoc na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością realizowana była w roku 2013 m.in. w formie: schronienia, dożywiania, pracy socjalnej, streetworkingu oraz wsparcia specjalistycznego. Część tych działań była realizowana we współpracy z organizacjami pozarządowymi, w tym w ramach wspólnej realizacji programu współfinansowanego ze środków UE, opisanego w dalszej części opracowania.

Praca socjalna na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością realizowana była w 2013 przez wszystkich pracowników socjalnych MOPS w Pile, w szczególności 2 pracowników ds. osób bezdomnych oraz 1 pracownika w Ośrodku Wsparcia MOPS. Dodatkowym wsparciem byli 2 pracownicy socjalni zatrudnieni w PCPB Monar- Markot. Praca socjalna na rzecz osób zagrożonych bezdomnością polegała przede wszystkim na kompleksowym wsparciu osób zadłużonych, których sytuacja finansowa i brak umiejętności zarządzania własnym budżetem, stwarzały ryzyko utraty dachu nad głową. Praca na rzecz osób bezdomnych realizowana była natomiast przede wszystkim w oparciu o indywidualne programy wchodzenia z bezdomności. W roku 2013 pracownicy zawarli z osobami bezdomnymi łącznie 22 takie programy, ponadto kontynuowali 31 zawartych w roku poprzednim. Ogółem w roku 2013 r. realizowano 53 takie programy. W ramach pracy socjalnej zawarto również 58 kontaktów socjalnych z osobami bezdomnymi.

Dodatkowo realizowane było zadanie polegające na streetworkingu, skierowanym w szczególności do osób bezdomnych, które przebywają w miejscach Niemieszkalnych na terenie Piły, prowadzonym przez 2 pracowników socjalnych ds. osób bezdomnych MOPS oraz 2 streetworkerów organizacji pozarządowej Akcja

Humanitarna „Życie” Odział w Pile. Streetworking prowadzony przez pracowników organizacji pozarządowej początkowo finansowany był w ramach projektu „Razem możemy więcej”, a następnie - w związku z otrzymaniem ze środków gminy tzw. małego grantu, w ramach którego gmina dofinansowała również kontynuację działalności utworzonego projekcie punktu konsultacyjno-informacyjnego. W roku 2013 w tym punkcie udzielono specjalistycznego wsparcia w zakresie poradnictwa finansowego 55 osobom zagrożonym bezdomnością. Dotacja przekazana organizacji pozarządowej w 2013 r. wyniosła 10.000 zł.

Zapewnienie schronienia osobom bezdomnym to jedno z kluczowych zadań gminy zleconych w ramach powierzenia organizacji pozarządowej – Piłskiemu Centrum Pomocy Bliźniemu Monar-Markot. MOPS w Pile kieruje do schroniska osoby bezdomne na podstawie umowy zawartej pomiędzy Gminą Piła a organizacją. Część osób skierowanych samodzielnie opłaca wyżywienie w schronisku lub cały koszt pobytu, jeśli ich dochód na to pozwala. Liczba osób bezdomnych pochodzących z Piły, kierowanych do schroniska na terenie miasta od roku 2009 kształtuje się na zbliżonym poziomie - do 2012 r. średniomiesięcznie 52 osoby, natomiast w 2013 r. 46 osób. Niektóre osoby bezdomne w trakcie roku były kierowane do schroniska wielokrotnie.

MOPS w Pile w 2013 r. udzielał również pomocy w formie schronienia osobom przebywającym w schroniskach poza Piłą (w 2013 r. 9 osobom) i w roku 2013 wydatkował na ten cel kwotę 45.988,86 zł, tj. ponad 60 % więcej niż w roku 2012. Wzrost wydatków na ten cel spowodowany był zasadniczo koniecznością skierowania 2 niepełnosprawnych bezdomnych wymagających specjalistycznej opieki. Cena tego typu schroniska kształtuje się na poziomie ok 1.800,00 zł miesięcznie na osobę. Koszt pobytu w domu pomocy społecznej przekracza 3.000,00 zł miesięcznie. Ośrodek załatwiał również sprawy osób bezdomnych, które nie pochodzą z Piły, ale znalazły się na terenie miasta, w związku z czym, zwłaszcza w okresie zimowym, należało im zapewnić bezpieczne schronienie oraz wyżywienie i niezbędną odzież. Gminy właściwe ze względu na ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały tych osób obywateli została zobowiązane do zwrotu poniesionych na ten cel wydatków.

3.1 Działalność Piłskiego Centrum Pomocy Bliźniego Monar-Markot

PCPB Monar-Markot zapewnia schronienie osobom bezdomnym mając do dyspozycji 2 budynki: przy al. Niepodległości i ul. Długosza, dysponując łącznie w

2013 r. 110 miejscami. W roku 2013 PCPB Monar-Markot udzielił schronienia 133 osobom z terenu Piły. Placówka zapewnia osobom bezdomnym oprócz schronienia także wyżywienie, podstawowe środki czystości, środki opatrunkowe, wsparcie socjalne i prawne.

Ponadto PCPB Monar-Markot, w ramach aktywizacji społeczno-zawodowej kobiet i mężczyzn wykluczonych społecznie, kontynuował w roku 2013 na rzecz swoich mieszkańców realizację dwuletniego projektu „Ul dla pszczół”, współfinansowanego ze środków unijnych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. W roku 2013 do projektu przystąpiło 14 mieszkańców z terenu Piły, a po jego zakończeniu 8 osób znalazło zatrudnienie. Uczestnicy projektu otrzymali wsparcie m.in. w postaci: poradnictwa psychospołecznego, doradztwa zawodowego, poradnictwa prawnego, kursów (tj. „zakładam własną spółdzielnię socjalną”, kurs małej gastronomii, minimum sanitarne, kurs komputerowy, warsztaty asertywności dla kobiet, savoir-vivre, lekcja stylu).

W ramach działalności placówki realizowano na rzecz mieszkańców Piły również projekt „Kochaj, szanuj, nie krzywdź...” i programy edukacyjno-korekcyjne dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie (opisane w *Sprawozdaniu za rok 2013 z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015*, stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszego opracowania), prowadzono terapię dla osób uzależnionych, a także udzielano wsparcia specjalistycznego terapeuty i psychologa.

Na realizację zadań zleconych w ramach gminnego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi PCPB Monar-Markot otrzymało w roku 2013 z budżetu gminy następujące dotacje:

- na udzielenie schronienia - 329.745,60 zł, tj. o 26.213,60 zł mniej niż w roku 2012
- na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie - 10.000,00 zł, tj. analogicznie do roku 2012
- na prowadzenie terapii uzależnień oraz poradnictwa dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin jako przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu - 50.000,00 zł, tj. analogicznie do roku 2012.

3.2 Ośrodek Wsparcia MOPS w Pile

W celu rozszerzenia oferty dla osób pozbawionych schronienia w 2010 r. utworzony został Ośrodek Wsparcia MOPS w Pile, , zlokalizowany przy ul. Bohaterów Stalingradu 23, dysponujący 36 miejscami noclegowymi, zapewniający całodobowe schronienie szczególnej kategorii osób, np. wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych, ofiarom przemocy domowej, osobom bezdomnym kończącym realizację indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności oraz rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji w wyniku zdarzenia losowego (np. pożaru, szkody budowlanej).

W roku 2013 ofertą Ośrodka Wsparcia objęto ogółem 53 osoby, w tym 10 mężczyzn, 21 kobiet i 22 dzieci. Wśród mieszkańców znalazły się 4 osoby niepełnosprawne. Wszyscy mieszkańcy objęci byli pomocą w formie całodobowego schronienia. Mieszkańcy korzystali z porad specjalistów: prawnika i psychologów zatrudnionych w MOPS oraz w razie potrzeby uzyskali wsparcie finansowe. W ramach realizowanego projektu, współfinansowanego ze środków unijnych, mieszkańcy kierowani byli do punktu konsultacyjno-informacyjnego Akcji Humanitarnej „Życie”, gdzie korzystali z porad specjalistów: doradcy finansowego, pielęgniarki, prawnika i psychologa. Z każdym z dorosłych mieszkańców ośrodka zawierano indywidualny program wychodzenia z bezdomności lub kontrakt socjalny, służące aktywizacji i przygotowaniu do usamodzielnienia, których realizację wspierał i monitorował pracownik socjalny świadczący pracę socjalną na rzecz mieszkańców.

Ogółem w roku 2013 Ośrodku Wsparcia zawartych zostało 8 kontraktów socjalnych oraz 7 indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności. W pozostałych przypadkach, czyli z 12 mieszkańcami, kontynuowano realizację programów z roku poprzedniego, a z wychowankami z placówek opiekuńczo-wychowawczych prowadzono pracę socjalną na podstawie zawartych indywidualnych programów usamodzielnienia. Odbyło się również 5 spotkań roboczych z mieszkańcami Ośrodka Wsparcia, podczas których omawiane były bieżące problemy i sprawy organizacyjne, dotyczące funkcjonowania ośrodka, a pracownik socjalny przeprowadził mediacje rodzinne, celem których było nawiązanie zerwanych więzi rodzinnych lub poprawa funkcjonowania w rodzinie. Od stycznia 2013 r. do sierpnia 2013 r., raz w miesiącu, odbywały się również spotkania mieszkanki Ośrodka Wsparcia w ramach grupy samopomocowej z udziałem psychologa.

Wydatki na prowadzenie Ośrodka Wsparcia stanowiły w roku 2013 kwotę 199.652,47 zł i były o 56.905,30 zł, tj. o ponad 22 %, niższe niż w roku 2012. Koszt pobytu w Ośrodku Wsparcia w roku 2013 wynosił 544,39 zł na osobę miesięcznie (bez wyżywienia). Odpłatność poszczególnych osób ustalano w zależności od dochodu osoby lub rodziny kierowanej do placówki, przy czym osoby, których dochód był równy lub niższy od kryterium dochodowego zawartego w art 8 ust.1 *ustawy o pomocy społecznej*, były zwolnione z odpłatności za pobyt. W 2013 r. częściową odpłatność ponosiło 16 osób, a 37 osób było zwolnionych z odpłatności.

3.3 Projekt „Razem możemy więcej”

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile, działając w oparciu o zawartą umowę partnerską z Akcją Humanitarną „Życie” Oddział w Pile w 2013 roku kontynuował realizację projektu pt. „Razem możemy więcej”, realizowanego w ramach projektu 1.18 „*Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej*” Działanie 1.2 *Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej* Priorytet I *Zatrudnienie i integracja społeczna* Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Realizacja pilotażowego wdrożenia trwała od 1 marca 2012 r. do 31 sierpnia 2013 r. Konkurs dotyczył wykonania pilotażowego wdrożenia standardów usług w zakresie bezdomności i przetestowania Modelu Gminnego Standardu Wychodzenia z Bezdomności. Uprzednio wolę przystąpienia do konkursu wyraziła Rada Miasta Piły na podstawie *Uchwały Nr IX/99/11 z dnia 31 maja 2011 r.* Pilotażowe wdrożenie realizowane było na podstawie umowy zawartej z Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w Warszawie w dniu 31 lipca 2012 r. Zgodnie z przyjętym przez CRZL wnioskiem o dofinansowanie projektu, wsparciem objęto osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością w szczególności z powodu zadłużeń czynszowych.

W roku 2013 ze wsparcia jakie oferowały działania projektowe skorzystały 94 osoby, zarówno kobiety jak i mężczyźni. Łącznie w trakcie realizacji projektu na przełomie lat 2012-2013 skorzystały 292 osoby. Budżet projektu na lata 2012-2013 opiewał na kwotę 738.215,43 zł i kwota ta w całości pochodziła ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Całkowite wydatki w ramach projektu wyniosły 724.853,00 zł. Niewykorzystana kwota dofinansowania stanowiła oszczędności

powstałe w toku realizacji zadań projektu, których nie można było przeznaczyć na inne działania. W ramach projektu sfinansowane i zrealizowane zostały działania w 6 obszarach pracy, opisanych w Modelu GSWB, tj.: streetworking, praca socjalna, mieszkalnictwo i pomoc doraźna, partnerstwo lokalne, zdrowie, zatrudnienie i edukacja.

Za realizację streetworkingu odpowiedzialna była Akcja Humanitarna „Życie”. W ramach działań w w/w obszarze zatrudniono, przeszkolono i wdrożono do pracy w terenie 2 streetworkerów i koordynatora streetworkerów. Usługę świadczone w środowisku osób bezdomnych pozostających poza systemem pomocy instytucjonalnej, przebywających w miejscach niespełniających kryteriów lokalu mieszkalnego. Identyfikowano miejsca niemieszkalne podczas wspólnych patroli (z udziałem pracownika socjalnego, pielęgniarki, psychologa i służb interwencyjnych).

W ramach standardu w obszarze pracy socjalnej przeprowadzono szkolenia dla pracowników socjalnych z obszaru metodyki pracy socjalnej, coachingu oraz sesje superwizyjne. Wśród klientów MOPS przeprowadzono badania ankietowe, na podstawie których dokonano analizy ich sytuacji mieszkaniowej i zadłużeń czynszowych oraz opracowano raport zbiorczy z w/w badania. Dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością przeprowadzono szkolenia w zakresie treningu budżetowego, treningu mieszkaniowego; organizowano grupy samopomocowe dla osób zadłużonych, na bieżąco realizowano poradnictwo prawne, finansowe i psychologiczne. Przeprowadzono kampanię informacyjną skierowaną do osób bezdomnych oraz osób zagrożonych bezdomnością, polegającą na informowaniu o możliwości skorzystania z pomocy w rozwiązywaniu problemów zadłużeń, również pomocy oferowanej w ramach realizacji projektu pilotażowego.

Standard w zakresie mieszkalnictwa i pomocy doraźnej opisuje i definiuje usługi w zakresie zakwaterowania osób bezdomnych oraz świadczenia doraźnej pomocy dotyczącej zabezpieczenia podstawowych potrzeb. Na terenie Piły uruchomiono i prowadzono działalność opisanego uprzednio Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego przy ul. Okrzei 4a. Przy współpracy z Wydziałem Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej UM Piły oraz MZGM utworzono 1 mieszkanie wspierane, w którym umieszczono dwie wychowanki pieczy zastępczej.

Kolejnym obszarem działania był standard partnerstwa lokalnego. Organizowano comiesięczne spotkania przedstawicieli pilskiego środowiska lokalnego,

instytucji i organizacji pozarządowych, działających na rzecz wsparcia bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, w celu wzmocnienia współpracy i doskonalenia koordynacji działań kierowanych do w/w grup osób. W czasie trwania pilotażu zawarto umowę Partnerstwa Lokalnego na rzecz rozwiązywania problemu bezdomności i zapobiegania bezdomności na terenie gminy Piła. Umowę podpisali przedstawiciele 8 pilskich instytucji i organizacji pozarządowych: Akcja Humanitarna „Życie”, Pilskie Centrum Pomocy Bliźniemu Monar – Markot, Straż Miejska, Komenda Powiatowa Policji, Straż Ochrony Kolei, Polski Związek działkowców, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Piąty obszar działań odbywał się w zakresie zdrowia. W ramach bieżącej działalności MOPS potwierdzano osobom bezdomnym prawo do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz realizowano bieżące działania związane z profilaktyką uzależnień.

W ramach ostatniego standardu - zatrudnienia i edukacji – przeprowadzono warsztaty umiejętności psychospołecznych, w tym: szkolenie motywacyjne, szkolenie z zakresu radzenia sobie ze stresem i emocjami oraz z zakresu komunikacji interpersonalnej. Zrealizowano wykłady o charakterze edukacyjnym. Organizowano spotkania grupy samopomocowej dla osób bezdomnych będących jednocześnie osobami bezrobotnymi. Podejmowano działania służące reintegracji społecznej, rozwojowi umiejętności osobistych i społecznych oraz wskazywano alternatywne formy spędzania czasu wolnego. Z osobami bezdomnymi przeprowadzono dodatkowo indywidualną pracę z trenerem pracy.

Większość działań opracowanych w trakcie trwania projektu jest kontynuowana.

4. Efekty osiągnięte w ramach celu strategicznego dotyczącego przeciwdziałania bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobiegania ich skutkom:

- poprawa sytuacji osób bezrobotnych
- zwiększenie dostępu osobom bezrobotnym do informacji
- wzrost przedsiębiorczości i liczby inwestorów
- zmniejszenie skali marginalizacji społecznej osób pozostających bez zatrudnienia

- zwiększenie liczby osób objętych aktywnymi programami rynkowymi
- poszerzenie ofert kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy
- wzrost poziomu świadomości i aktywności klientów pomocy społecznej
- lepsza diagnoza w aspekcie wiodących problemów społecznych
- ograniczenie niedożywienia wśród rodzin ubogich
- doskonalenie jakości pracy socjalnej i usług świadczonych osobom bezdomnym
- zmniejszenie skali bezdomności ulicznej oraz aktywizacja i reintegracja osób bezdomnych
- kontynuacja działań dążących do zwiększania zasobów i poprawy warunków mieszkaniowych
- wypracowanie strategii działań na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością
- wzmocnienie współpracy instytucji działających na rzecz wsparcia osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.

Cel 2. Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży

Rodzina jest najważniejszą komórką społeczeństwa, a przy tym naturalnym środowiskiem rozwoju dziecka, w którym jego potrzeby psychiczne i fizyczne powinny być w pełni zaspokojone. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie dobro dziecka oraz jego rozwój są wartościami nadrzędnymi. Wysokość środków finansowych przeznaczanych na realizację zadań w ramach celu 1 *Strategii*, potwierdza, jak wielką wagę przywiązuje się w Pile do wspierania rodzin, a także wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

W niniejszej części opracowania przedstawiono zarówno działania zmierzające do instytucjonalnego wzmocnienia rodzin w sprawowaniu ich funkcji oraz różnorodnego wspierania rozwoju dzieci i młodzieży, jak i służące przeciwdziałaniu powstawaniu w rodzinach zjawisk patologicznych, takich jak przemoc i uzależnienia.

1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania, udzielanie pomocy rodzinom będącym w kryzysie, rozwijanie systemu wsparcia

Nie wszystkie rodziny potrafią prawidłowo wypełniać swoje funkcje rodzicielskie. Trudne warunki materialne, nierozwiązane problemy, brak dostatecznych umiejętności rodzicielskich, ograniczenia w możliwości zaspokajania wielu potrzeb, rozpad rodziny, rozluźnianie, a nierzadko zrywanie się więzi rodzinnych i znikanie poczucia odpowiedzialności za rodzinę, narastanie sytuacji konfliktowych, to źródła wielu negatywnych zjawisk w rodzinach, które wymagają ingerencji ze strony instytucji publicznych. Wspieranie rodzin wymaga uruchomienia takich form polityki społecznej, by efekty działań pomocowych były odczuwalne przez rodziny w ich naturalnym środowisku.

1.1 Realizacja zadań z zakresu wspierania rodziny

Najważniejszym dokumentem określającym zadania państwa realizowane na różnych szczeblach administracji publicznej, w celu zapewnienia skutecznej i trwałej pomocy rodzinom przeżywającym trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej i nie zabezpieczającym w dostateczny sposób potrzeb dzieci, jest uchwalona w dniu 9 czerwca 2011 r. *ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (tekst jednolity Dz.U. z 2013, poz. 135 ze zm.). Zadania te polegają na stworzeniu zintegrowanego systemu wsparcia, na który składają się działania osób, instytucji i organizacji pracujących na rzecz rodziny i dzieci, które mają na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania powyższych funkcji.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodziny przeżywające trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej mogą liczyć na wsparcie ze strony gminy. Polega ono przede wszystkim na:

- analizie sytuacji rodziny oraz przyczyn pojawiających się w niej kryzysach
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny
- podniesieniu świadomości rodziny w zakresie jej planowania oraz funkcjonowania

- pomocy w integracji rodziny
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Rodzina może otrzymać wsparcie poprzez działania instytucji i podmiotów pracujących na rzecz dziecka i rodziny, w tym ośrodków pomocy społecznej, placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających. Wsparcie rodziny prowadzone jest za jej zgodą i przy aktywnym współdziałaniu w miarę możliwości wszystkich członków. Realizowane jest ono w formie pracy z rodziną (w tym wsparcia asystenta rodziny) oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Szczególnej uwagi i zintensyfikowanej pracy wymagają przede wszystkim rodziny borykające się z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także rodziny, w których występuje alkoholizm i przemoc. Warto przy tym zauważyć, że bezradność jest piątą z kolei (po bezrobociu, ubóstwie, długotrwałej lub ciężkiej chorobie i niepełnosprawności) przyczyną, z powodu której rodziny objęte są pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile. Problem ten w roku 2013 występował w 612 rodzinach, w skład których wchodziło łącznie 2.214 osób. W wielu rodzinach bezradność, alkoholizm i przemoc występują łącznie.

W 2013 r. praca w formie wsparcia asystenta rodziny prowadzona była łącznie w 117 rodzinach. Asystenci rodziny rozpoczęli pracę w 15 nowych rodzinach, natomiast zakończyli pracę w 8 rodzinach, w tym w 6 ze względu na osiągnięcie zakładanych w planach pracy celów, a w 2 ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę powodu przeprowadzki poza teren miasta Piły. Przeciętny czas pracy z jedną rodziną na wynosił 17 miesięcy (w okresie od marca 2012 r. do grudnia 2013 r.). Znaczna część tych rodzin to rodziny wieloproblemowe. Do najważniejszych problemów, jakie występowały w powyższych rodzinach należą:

- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (117 rodzin)
- bezrobocie (101 rodzin)
- nadużywanie alkoholu (51 rodzin)
- przemoc w rodzinie (25 rodzin).

Jednoczesne (obok bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych) występowanie problemów bezrobocia i nadużywania alkoholu asystenci rodziny

zauważyli w 45 rodzinach. W 19 rodzinach nakładają się na siebie problemy bezradności opiekuńczo-wychowawczej, nadużywania alkoholu oraz przemocy.

Problemy występujące w rodzinach mają wpływ na sytuację dzieci. W 63 rodzinach korzystających ze wsparcia asystentów rodziny przynajmniej jeden z rodziców ma ograniczoną władzę rodzicielską lub jest jej pozbawiony. Dane te dotyczą również rodzin, w których rodzic biologiczny nie mający pełnej władzy rodzicielskiej, nie mieszka razem z dzieckiem. Konsekwencją ograniczenia, bądź odebrania rodzicom władzy rodzicielskiej jest umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Wg stanu na 31 grudnia 2013 r. w pieczy zastępczej przebywało 46 dzieci z 24 rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny.

W ramach powierzonych zadań wynikających z art. 15 ustawy w 2013 r. asystenci rodziny zatrudnieni w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Pile realizowali następujące działania:

- udzielali pomocy w podniesieniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego
- udzielali wsparcia w ubieganiu się o pomoc materialną MOPS
- udzielali (we współpracy z pracownikami socjalnymi) pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych
- wspierali przy ubieganiu się o mieszkania z zasobów gminy
- motywowali do kontaktów ze specjalistami, w tym z psychologami, pedagogami, lekarzami
- współpracowali z lekarzami i pielęgniarkami POZ w sprawach dotyczących opieki i pielęgnacji dzieci
- udzielali pomocy w uzyskaniu miejsca w żłobkach i przedszkolach
- współpracowali z placówkami oświatowymi, głównie z pedagogami szkolnymi, psychologami oraz wychowawcami dzieci
- udzielali pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi
- udzielali pomocy w odrabianiu lekcji dzieciom mającym trudności z nauką
- motywowali do podnoszenia kwalifikacji zawodowych
- udzielali pomocy przy poszukiwaniu pracy zarobkowej, pisaniu cv, wyszukiwaniu i analizowaniu ofert pracy
- motywowali do podjęcia terapii uzależnień, głównie terapii antyalkoholowej

- opracowywali wnioski do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w przypadku osób, których nie udało się zmotywować do dobrowolnego podjęcia terapii
- współpracowali z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie poprzez opiniowanie sytuacji rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, uczestniczyli w spotkaniach dotyczących sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych
- prowadzili pracę z rodzinami, w których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej, mającą na celu powrót dzieci do domu rodzinnego
- sporządzali opinie na potrzeby sądu rodzinnego
- wszczynali procedurę Niebieskiej Karty w rodzinach, w których stwierdzili symptomy przemocy
- podejmowali działania interwencyjne i zaradcze w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i innych członków rodzin
- uczestniczyli w pracach grup roboczych powołanych przez Zespół Interdyscyplinary ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Pile do rozwiązywania problemów w rodzinach, z którymi pracują
- wspólnie z pracownikami socjalnymi rozeznawali najbliższe otoczenie rodzin przeżywających trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w celu wyłonienia potencjalnych kandydatów na rodziny wspierające.

Praca asystentów z rodziną realizowana była w oparciu o plan pracy z rodziną, który zgodnie z art. 15 powyższej ustawy tworzony jest we współpracy z członkami rodziny (oraz w razie potrzeby z koordynatorem pieczy zastępczej) i w konsultacji z pracownikiem socjalnym. Nie rzadziej niż co 6 miesięcy asystenci rodziny dokonywali okresowych ocen rodzin korzystających z ich wsparcia.

Pracę z rodzinami przeżywającymi trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej w 2013 r. prowadziło 6 asystentów rodziny. Liczba rodzin, z którymi pracował każdy z asystentów wahała się między 14, a 20.

Zgodnie z ustawą dzieci z rodzin przeżywających trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych mogą zostać objęte opieką w placówkach wsparcia dziennego. Pobyt dziecka w placówkach jest nieodpłatny. Może być on

dobrowolny, jak również dziecko może być kierowane do placówki wsparcia dziennego przez sąd. Wyżej wymienione placówki współpracują z rodzicami i opiekunami dziecka, a także z placówkami oświatowymi oraz podmiotami leczniczymi.

W 2013 r. na terenie Piły funkcjonowały 2 placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Obydwie prowadzone były w formie opiekuńczej. Pierwsza z nich funkcjonowała w Dziennym Domu Pomocy MOPS przy ul. Kondratowicza 19, jako świetlica środowiskowa. Jej celem jest pomoc dzieciom wywodzącym się z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. Świetlica, zgodnie z ustawą, współpracuje z rodzicami, wychowawcami, pedagogami szkolnymi oraz pracownikami socjalnymi MOPS. Pracę z dziećmi prowadzi pracownik socjalny, którego w 2013 r. wspomagało 3 wolontariuszy. Z oferty świetlicy w Dziennym Domu Pomocy skorzystało 21 dzieci, w tym 4 uczniów gimnazjum oraz 17 uczniów szkoły podstawowej. Podopieczni świetlicy brali udział w licznych zajęciach o charakterze edukacyjnym, poznawczym, kulturalnym i rekreacyjnym. Zajęcia odbywały się zarówno na terenie Dziennego Domu Pomocy, jak i w Centrum Aktywizacji i Osób Starszych i Niepełnosprawnych w MOPS oraz innych placówkach na terenie całego miasta. Były to między innymi:

- seanse filmowe w kinie Helios oraz spektakle dla dzieci i młodzieży w Regionalnym Centrum Kultury
- zajęcia strzeleckie w strzelnicy „Tarcza”
- konkurs fotograficzny pod hasłem „Fotografowanie jest ciekawe”
- rajd szlakiem zabytków Piły, wycieczka do Łopuchówka
- zabawy wodne w pilskim Aquaparku i na basenie „Laguna” w Złotowie oraz zabawy rekreacyjne w parku na wyspie i nad jeziorem Płotki
- zajęcia plastyczne i rękodzielnicze w Muzeum Okręgowym w Pile
- zajęcia czytelnicze w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece
- pogadanka na temat bezpieczeństwa z policjantem w Regionalnym Centrum Kultury
- półkolonie organizowane w świetlicy w okresie wakacyjnym.

Drugą placówką wsparcia dziennego była placówka prowadzona przez Salezjańskie Stowarzyszenie Wychowania Młodzieży w Pile na zlecenie gminy. Zajęcia realizowane były od poniedziałku do piątku w godzinach popołudniowych, w okresie od lutego do grudnia, w formie kół zainteresowań (gitarowego, plastycznego,

kulinarnego). Ponadto w ramach działalności placówki organizowano: pomoc w nauce przy wsparciu nauczycieli z Zespołu Szkół Salezjańskich, zajęcia integracyjne „Wesoła Środa”, weekendowe warsztaty połączone z wycieczkami do najważniejszych ośrodków życia kulturalnego oraz wystawami, wyjazdy do parku linowego, wyjścia do kina, wieczory filmowe dla młodzieży i bajkowe popołudnia dla dzieci. Zajęcia odbywały się w Oratorium im. bł. Piątki Poznańskiej przy Parafii pw. św. Jana Bosko w Pile, mieszczące się przy ul. Liebelta 3 w Pile. Z zajęć oferowanych przez placówkę wsparcia dziennego Salezjańskiego Stowarzyszenia Wychowania Młodzieży w 2013 r. skorzystało łącznie 40 dzieci, skierowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile. Działalność świetlicy została dofinansowana ze środków gminy w formie wspierania realizacji zadania publicznego. Kwota przekazanej w roku 2013 dotacji na ten cel wyniosła 49.974,00 zł.

Do zadań własnych gminy wynikających z art. 176 pkt. 5 *ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz.135 ze zm.) należy również współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym. W 2013 r. w pieczy zastępczej przebywało 69 dzieci, których pobyt współfinansuje Gmina Piła, w tym 52 dzieci w rodzinach zastępczych oraz 21 dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Wobec 4 dzieci w trakcie pobytu została zmieniona forma pieczy zastępczej z rodzinnej na instytucjonalną. W 2013 r. w pieczy zastępczej umieszczonych zostało 36 dzieci.

Wydatki, jakie w 2013 roku poniosła Gmina Piła z tytułu pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zamknęła się w kwocie 99.719,93 zł, a z tytułu pobytu w rodzinach zastępczych w kwocie 54.737,51 zł. Średnia miesięczna odpłatność za dziecko przebywające w placówce opiekuńczo-wychowawczej wyniosła 761,22 zł. Łącznie Gmina Piła sfinansowała 131 takich świadczeń, w tym 94 w wysokości 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu w pieczy zastępczej i 37 w wysokości 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu w pieczy zastępczej. Średnia miesięczna odpłatność za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej wyniosła 140,71 zł. W 2013 r. Gmina Piła sfinansowała 389 powyższych świadczeń, w tym 305 w wysokości 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu w pieczy zastępczej oraz 84 w

wysokości 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu w pieczy zastępczej.

2. Wsparcie dzieci i młodzieży we wszechstronny rozwoju i kształceniu, w tym dotkniętych niepełnosprawnością

Nieodzowną formą wsparcia dzieci i młodzieży, poza działaniami służącymi wzmocnieniu funkcji rodzicielskich i społecznych w środowisku jego wychowania oraz zapobiegania patologiom, jest stymulowanie ich rozwoju. Do lokalnych zadań w tym zakresie należy nie tylko zapewnienie możliwości nieodpłatnego kształcenia, ale także realizacja działań służących właściwej organizacji czasu wolnego, zapewnienia nieodpłatnego posiłku i dojazdu do szkoły, wyposażeniu w niezbędne podręczniki i artykuły szkolne czy przyznawanie stypendiów o charakterze motywującym i socjalnym.

2.1 Działalność jednostek oświatowych szczebla gminnego

W procesie kształcenia i rozwoju dzieci i młodzieży istotną rolę bez wątpienia pełnią jednostki i placówki oświatowe. Na terenie Piły funkcjonowały w roku 2013 następujące jednostki szczebla gminnego:

- 2 żłobki, w tym: 1 żłobek publiczny i 1 niepubliczny
- 3 kluby dziecięce niepubliczne
- 26 przedszkoli, w tym: 17 przedszkoli publicznych
- 11 szkół podstawowych, w tym: 9 publicznych
- 8 szkół gimnazjalnych, w tym: 5 publicznych.

Jak wspomniano uprzednio, niniejsze opracowanie nie stanowi sprawozdania z ich działalności, w związku z czym w tej części opisano te ich działania, które wpisują się wprost w realizację celów *Strategii*.

Wśród działań realizowanych przez pilskie szkoły szczebla gminnego na rzecz rodziny i dziecka wyróżnić można działania takie jak:

- współpraca z przedstawicielami policji, kuratorami sądowymi, pedagogami szkolnymi, nauczycielami, związana z występującą w szkołach przemocą wśród uczniów oraz realizacja procedury „Niebieskiej Karty” (opracowane procedury, przygotowane ekspozycje, tablice informacyjne z materiałami,

informacja o instytucjach wspierających rodzinę)

- realizacja programów profilaktycznych na rzecz rodziny i dziecka („Wpływ środków psychoaktywnych na relacje z rówieśnikami – przeciwdziałanie agresji, przemocy i uzależnieniom” , „Powiedz to słowami a nie pięściami”, „Profilaktyka uzależnień – wpływ uzależnień na zachowania młodzieży”, Nie mogę milczeć”, „Reaguj. MASZ PRAWO”)
- współpraca z Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich Sądu Rejonowego w Pile, dotycząca podjęcia kroków przewidzianych prawem wobec uczniów dopuszczających się czynów karalnych
- współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Pile w celu poprawy sprawowania władzy rodzicielskiej przez rodziny zastępcze
- współpraca z Piłskim Bankiem Żywności na rzecz rodzin najuboższych (świadczenie pomocy żywnościowej)
- utworzenie w Zespole Szkół Nr 1 klas terapeutycznych, dzięki którym są korygowane negatywne postawy i zachowania uczniów
- zainstalowanie monitoringu we wszystkich szkołach.

Ponadto realizowano działania dotyczące wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez objęcie uczniów zajęciami psychologiczno-pedagogicznymi, korekcyjno-kompensacyjnymi oraz logopedycznymi. W szkołach odbywały się zajęcia z projektu „*Trampolina do sukcesu*”. Szanse edukacyjne wyrównywano poprzez realizację zaleceń wynikających z organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W projekcie uczestniczyło 1.294 uczniów (w zajęciach dla uczniów wymagających wsparcia ze względu na napotkane trudności w nauce uczestniczyło 766 uczniów, a dla uczniów uzdolnionych - 528 uczniów), a w jego ramach zrealizowano 6.150 godzin dodatkowych zajęć. Uzdolnieni uczniowie mieli możliwość uczestniczenia w różnych formach zajęć (przedmiotowych, plastycznych, sportowych, informatycznych, technicznych, ekologicznych, teatralnych, tanecznych, wokalnych). Brali udział w licznych konkursach szkolnych i pozaszkolnych. W zakresie wsparcia edukacji uzdolnionych uczniów Rada Miasta Piły *Uchwałą nr XXXII/410/13 z dnia 26.03.2013 r.* określiła kryteria, tryb i zasady przyznawania nagród uzdolnionym uczniom - z tej formy skorzystało 103 uczniów, którym przyznano stypendia za wyniki i osiągnięcia edukacyjne oraz sukcesy w konkursach.

W tym miejscu należy również wspomnieć o realizacji przez Piłę Rządowego

Programu Pomocy Uczniom „Wyprawka szkolna”, polegającej na udzielaniu dofinansowania do zakupu podręczników. W 2013 roku przyznano dofinansowanie łącznie 530 uczniom i wydatkowano na ten cel 127.231,83 zł.

W ramach realizacji celu prowadzono również działalność opiekuńczo-wychowawczą poprzez prowadzenie świetlic szkolnych oraz świetlic socjoterapeutycznych. Świetlice szkolne umożliwiają przebywanie dziecka przed lekcjami i po ich zakończeniu pod opieką szkoły, natomiast świetlice socjoterapeutyczne zapewniają opiekę dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych, głównie z rodzin zagrożonych problemem alkoholowym. We wszystkich szkołach funkcjonują także stołówki, które umożliwiają uczniom korzystanie z posiłków. Placówki oświatowe wspólnie z MOPS realizują program dożywiania. Dzieci z rodzin najuboższych korzystały z posiłków nieodpłatnie. Liczba uczniów, którym posiłki w szkole finansował MOPS, ale w drodze decyzji wydanej bezpośrednio przez dyrektora szkoły, wyniosła w 2013 r. 264. Prowadzono również dofinansowanie dowozu dzieci i młodzieży do szkół. Dowóz taki realizowano zgodnie z obowiązującymi przepisami *ustawy o systemie oświaty* (art. 17 ust. 1, 2, 3), w ramach którego gmina zakupiła bilety dla 80 uczniów, a 23 rodzicom zwróciła koszty w związku z korzystaniem z własnego środka transportu, a także zapewniała i organizowała dojazd do szkoły autobusem MZK dzieciom o różnym stopniu niepełnosprawności – z tej formy skorzystało 9 uczniów. W ramach nauczania indywidualnego w roku 2013 wsparciem objęto zostało 201 uczniów z dziećmi z orzeczeniem o potrzebie nauczania indywidualnego. W Szkole Podstawowej nr 12 z Oddziałami Integracyjnymi funkcjonowało 12 klas integracyjnych na etapie szkoły podstawowej, do których uczęszczało 222 uczniów, w tym 43 uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, natomiast w Zespole Szkół nr 2 funkcjonowało 7 klas integracyjnych na etapie gimnazjum, do których uczęszczało 123 uczniów, w tym 21 uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego.

Celem podniesienia jakości kształcenia i wsparcia baza dydaktyczna gimnazjów i szkół podstawowych jest systematycznie modernizowana i ulega ciągłej poprawie. Aktualnie zaplecze dydaktyczne szkół podstawowych i gimnazjów stanowią: pomieszczenia do prowadzenia zajęć dydaktycznych (407 sal lekcyjnych, 66 pracowni ogólnych, 15 językowych i 25 komputerowych), 23 sale gimnastyczne, a także sprzęt informatyczny i audiowizualny (390 komputerów i 32 tablice interaktywne). Nauczyciele posiadają pełne kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela i

uczestniczą w wielu formach doskonalenia - w 2013 r. doształcało się 259 nauczycieli.

2.2 Działalność placówek oświatowych szczebla powiatowego

Działania z zakresu wspierania rodziny oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży, podejmowane były w roku 2013 również przez pilskie placówki oświatowe szczebla powiatowego. W ramach pomocy rodzinom i uczniom (m.in. w zakresie profilaktyki i pomocy w przedmiocie uzależnień, przemocy, przestępczości), realizowano w szkołach kilkanaście projektów prospołecznych i prozdrowotnych. Ponadto pracownicy Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej prowadzili szereg działań z zakresu profilaktyki uniwersalnej skierowanych do rodziców i prawnych opiekunów. Były to spotkania z rodzicami o różnorodnej tematyce - w spotkaniach tych uczestniczyło 1.166 osób. Pracownicy realizowali również zajęcia profilaktyczne, w których uczestniczyło 2.252 uczniów.

W celu dostosowania wymagań edukacyjnych do specyficznych potrzeb uczniów podejmowano następujące działania:

- dostosowanie wymagań edukacyjnych do stanu psychofizycznego uczniów
- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze
- wsparcie wychowawcy i pedagoga w zakresie motywacji nad pokonywaniem trudności szkolnych i emocjonalnych (diagnoza wstępna, kierowanie do pomocy specjalistycznej)
- wspieranie zainteresowań i zdolności uczniów
- indywidualne programy edukacyjne dla ucznia objętego nauczaniem indywidualnym
- terapia psychologiczno-pedagogiczna
- zajęcia socjoterapeutyczne
- współpraca zespołów uczących dzieci ze specjalnymi potrzebami ze specjalistami z poradni psychologiczno-pedagogicznych.

W zakresie doskonalenia zawodowego kadr nauczycielskich w roku szkolnym 2012/2013 udział wzięło 623 nauczycieli, w tym: 13 na studiach podyplomowych, 2 na studiach uzupełniających, 4 na kursach kwalifikacyjnych, 131 na szkoleniach indywidualnych i 473 na szkoleniach rad pedagogicznych. Ponadto szkoły i placówki oświatowe prowadzone przez Powiat Pilski funkcjonujące na terenie Piły, w ramach podnoszenia jakości kształcenia i wsparcia procesów dydaktycznych, zostały w roku

2013 wyposażone w szereg pomocy dydaktycznych.

W ramach dostosowania kształcenia do potrzeb uczniów niepełnosprawnych realizowano kształcenie na bazie Szkoły Podstawowej Specjalnej i Gimnazjum Specjalnego, wchodzących w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Marii Grzegorzewskiej w Pile (w roku szkolnym 2012/2013 w placówce tej pobierało naukę 92 uczniów szkoły podstawowej i 87 uczniów gimnazjum), natomiast na poziomie ponadgimnazjalnym - na bazie Zasadniczej Szkoły Specjalnej - wchodzącej w skład Zespołu Szkół Gastronomicznych w Pile (w roku szkolnym 2012/2013 naukę pobierało 16 uczniów). Ponadto, 9 uczniów niepełnosprawnych ze wszystkich szkół prowadzonych na terenie Piły przez Powiat Pilski zostało w roku szkolnym 2012/2013 objętych nauczaniem indywidualnym.

Celem wyrównania szans edukacyjnych przyznano w roku szkolnym 2012/2013 78 stypendiów, w tym: 4 socjalne, 18 naukowych, 11 artystycznych i 45 sportowych, natomiast w zakresie realizacji alternatywnych form spędzania czasu wolnego w roku 2013 działały liczne koła zainteresowań, w ramach których odbywały się zajęcia pozalekcyjne. W zajęciach o charakterze sportowym, artystycznym, dydaktycznym i innym brało udział blisko 2.500 uczniów.

2.3 Świadczenia realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile

W ramach wspierania dzieci i młodzieży we wszechstronny rozwoju i kształceniu istotną rolę pełnią również świadczenia o charakterze pieniężnym (stypendia i zasiłki szkolne), przyznawane w związku z kontynuowaniem procesu edukacji i wynikającymi z niego potrzebami, zasiłki związane z koniecznością częściowego pokrycia kosztów utrzymania dziecka (świadczenia rodzinne z dodatkami), a także świadczenia kompensujące niewywiązywanie się osób zobowiązanych do alimentacji ze swego obowiązku (świadczenia z funduszu alimentacyjnego).

Oprócz pomocy na dofinansowanie do zakupu podręczników przyznawanej przez gminę w ramach Rządowego Programu „Wyprawka szkolna”, wsparcie materialne służące umożliwieniu zakupu wyposażenia szkolnego, pokryciu kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, wykraczających poza zajęcia realizowane przez szkołę w ramach planu nauczania oraz doraźna pomoc wypłacana w związku z

wystąpieniem zdarzenia losowego, oferowane było przez MOPS w formie pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym, tj. stypendium szkolnego lub zasiłku szkolnego. W 2013 r. wydano 697 decyzji przyznających stypendium szkolne. Ze stypendiów mogli skorzystać mieszkający w Pile uczniowie do 24 roku życia, znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej. W przypadku niektórych rodzin wydatkowanie stypendiów było nadzorowane przez pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny. Wydatki na ten cel wyniosły w 2013 roku 1.459.945,20 zł, tj. o blisko 60 % więcej niż w roku 2012 i zostały w 63,74 % sfinansowane z dotacji budżetu państwa na dofinansowanie zadania własnego gminy. W ramach świadczeń pomocy materialnej dla uczniów przyznano również 7 zasiłków szkolnych w wysokości po 530 zł.

Ośrodek, działając z upoważnienia Prezydenta Miasta Piły, realizuje również zadania zlecone ze środków budżetu państwa w zakresie świadczeń rodzinnych (tj. zasiłków rodzinnych z dodatkami, jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka oraz świadczeń opiekuńczych opisanych w kolejnym rozdziale), a także świadczeń z funduszu alimentacyjnego i postępowań wobec dłużników alimentacyjnych. Podobnie jak świadczenia pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym, są to formy pomocy uzależnione od spełnienia określonego kryterium dochodowego, a także innych warunków przewidzianych w ustawie.

W tej części opracowania omówiono świadczenia rodzinne stanowiące pomoc o charakterze pieniężnym dla rodzin z dziećmi (z wyłączeniem tych przyznawanych w związku z niepełnosprawnością, omówionych w dalszej części opracowania) oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego, wynikające z pozostawania dziecka w niedostatku z uwagi na nienależyte wywiązywanie się rodzica z obowiązku alimentacyjnego.

Liczbę wybranych świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłacanych w latach 2011-2013 przedstawia kolejna tabela.

Tabela 6. Świadczenia rodzinne oraz fundusz alimentacyjny w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Ilość rodzin, pobierających zasiłek, w tym z:	1.756	1.678	1.586
- 1 dzieckiem	665	682	648
- 2 dzieci	695	627	597
- 3 dzieci	285	270	242
- 4 i więcej	111	99	99
Ogółem liczba dzieci, na które wypłacono zasiłek rodzinny	3.354	3.138	2.964
Liczba rodzin, którym przyznano jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka	798	668	513
Liczba dzieci, na które przyznano świadczenie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka	803	673	522
Liczba rodzin, którym wypłacano świadczenie z funduszu alimentacyjnego	557	640	617
Liczba osób uprawnionych, na które wypłacano świadczenie z funduszu alimentacyjnego	890	938	921

Źródło: Dane MOPS w Pile.

Analizując w całości zadania zlecone w zakresie świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego w ostatnich latach stwierdzić należy, że rokrocznie znacząco ubywa rodzin korzystających z pomocy państwa w zakresie świadczeń rodzinnych, natomiast od roku 2013 obserwuje się również spadek liczby osób uprawnionych do świadczenia z funduszu alimentacyjnego, która do tej pory odnotowywała sukcesywny wzrost. Głównym powodem zmniejszania się liczby wypłaconych świadczeń było kryterium dochodowe oraz wprowadzony przez ustawodawcę nowy sposób jego obliczania. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na odmienny charakter świadczeń z funduszu alimentacyjnego, do którego uprawnienie uzależnione jest nie tylko od spełnienia wyższego niż w przypadku zasiłku rodzinnego kryterium dochodowego, ale również innych istotnych czynników, tj. posiadania określonego tytułu prawnego do renty alimentacyjnej i bezskuteczności postępowania egzekucyjnego.

W stosunku do lat ubiegłych nadal zmniejszała się także liczba dzieci, na które

przyznano jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka. Wpływ na taki stan rzeczy miały tendencje demograficzne, konieczność dokumentowania przebywania matki pod opieką medyczną oraz - w niewielkim stopniu - wprowadzone w 2013 r. kryterium dochodowe.

W 2013 r. na realizację zadań z zakresu świadczeń rodzinnych (z wyłączeniem świadczeń opiekuńczych) oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego wydatkowano łącznie 11.581.161,62 zł, tj. ponad 3,7 % więcej niż w roku 2012. Kwota ta w całości pochodziła z dotacji celowej na realizację zadań zleconych. Taki wzrost wydatków, pomimo zmniejszającej się liczby świadczeń, był głównie wynikiem rosnących wysokości wypłacanych świadczeń (m.in. wskutek podwyższania przez sądy zasądzonych alimentów, zmieniającej się struktury wiekowej dzieci uprawnionych do zasiłku oraz większej liczby przedkładanych orzeczeń o niepełnosprawności).

Równoległe do wypłacanych świadczeń z funduszu alimentacyjnego prowadzone były postępowania wobec dłużników alimentacyjnych, mające na celu zwiększenie skuteczności ściągania należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Rok 2013 był kolejnym rokiem, w którym nastąpiło zmniejszenie liczby podejmowanych działań, co wynikało zarówno ze spadku ilości przyznawanych świadczeń, jak i z faktu, że możliwość podjęcia określonych działań jest ściśle uzależniona od sytuacji życiowej dłużnika i jego postawy. Poza tym, działania te zwykle mają charakter długoterminowy i nie pokrywają się wprost z okresem świadczeniowym.

Podejmowano także działania będące efektem nienależytego stosunku dłużnika do ciążącego na nim obowiązku alimentacyjnego, tj. kierowano wnioski do prokuratury o ściganie za przestępstwo niealimentacji i do starosty o zatrzymanie prawa jazdy.

Z perspektywy ostatnich lat zasadnym wydaje się być stwierdzenie, że przyczyną niskiej skuteczności procesu dochodzenia zobowiązań alimentacyjnych od dłużników może być – poza brakiem dobrej woli z ich strony – ich trudna sytuacja życiowa (uwarunkowana m.in. ogólnym poziomem bezrobocia, niedostosowaniem kwalifikacji zawodowych do sytuacji na rynku pracy czy karalnością w przeszłości), która nie stwarza możliwości lepszego dochodzenia zobowiązań, a wręcz niejednokrotnie prowadzi do konieczności dodatkowego wpierania tej grupy osób. W roku 2013, podobnie jak w latach poprzednich, nastąpił również wzrost liczby zgłaszanych

dłużników do Krajowego Rejestru Długów, co wynikało wprost z poziomu i długości trwania zadłużenia alimentacyjnego.

W roku 2013 w ramach pomocy rodzinom prowadzono również dożywianie w szkołach oraz realizowano odpłatność za pobyt dzieci w przedszkolu. Dożywianiem w szkołach objęto 1.303 uczniów. Sfinansowano ogółem 175.564 posiłków, przy czym jako posiłek należy rozumieć zasadniczo śniadanie i obiad. Średni koszt posiłku wynosił 4,99 zł. Część posiłków przyznano w drodze decyzji dyrektora szkoły (na podstawie art. 6a ustawy z dnia 29 grudnia 2005r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”). Łącznie na posiłki dla dzieci i młodzieży w ramach programu wydatkowano 570.064,30 zł. Opłatę za pobyt w przedszkolu sfinansowano natomiast w ramach zasiłku celowego 105 dzieciom. Przyznano łącznie 623 takie świadczenia na łączną kwotę wydatków 56.577,60 zł.

Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży należy do zadań zleczanych rokrocznie organizacjom pozarządowym i instytucjom kościelnym. W roku 2013 zadanie to zlecono 6 organizacjom, opisanym w dalszej części opracowania. Z letniego wypoczynku stacjonarnego skorzystało w 2013 r. ogółem 90 dzieci. Wypoczynek zorganizowany był w formie 2 obozów. Dofinansowanie ze środków gminy, przypadające na jedno dziecko wypoczywające poza miejscem zamieszkania, wyniosło odpowiednio: 714,00 zł i 949,40 zł. Na czterech półkoloniach wypoczywało ogółem 163 dzieci w młodszym wieku szkolnym. Kwota dofinansowania ze środków gminy na wypoczynek jednego dziecka w ramach półkolonii wyniosła odpowiednio 468,10 zł, 562,00 zł i 600,00 zł. Zostało zorganizowane także zimowisko taneczne dla dzieci. Z tej formy zajęć skorzystało 30 dzieci, których udział w zajęciach został zwieńczony turniejem tańca.

3. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie

2.3 Działalność Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

Jak wynika z przeprowadzonej analizy liczby osób korzystających w ostatnich latach z pomocy MOPS w Pile z powodu alkoholizmu, problem ten jest jednym z istotnych problemów społecznych naszego miasta. Według danych Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile w roku 2013 do

Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile wpłynęło 155 wniosków o leczenie odwykowe, w tym w 72 przypadkach dotyczyły one problemu przemocy w rodzinie. W przypadku 90 wniosków Komisja podjęła decyzję o skierowaniu na dobrowolne leczenie w systemie ambulatoryjnym na terenie Piły. Natomiast 65 spraw skierowano do Sądu Rejonowego w Pile. Do biegłych sądowych Komisja skierowała 68 wniosków w celu przeprowadzenia badań w zakresie ustalenia uzależnienia od alkoholu oraz wskazań do leczenia. Biegli wydali ogółem 68 opinii, w tym w 52 przypadkach o leczenie w systemie leczenia otwartego, 12 o leczenie w zakładzie stacjonarnym, a w 4 przypadkach biegli nie stwierdzili uzależnienia od alkoholu. Wnioski o leczenie odwykowe wymagały rozpoznania na posiedzeniach Komisji, których w 2013 r. odbyło się 76. Liczba osób korzystających z pomocy Komisji w Pile od lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

Działania służące przeciwdziałaniu uzależnieniom i współuzależnieniom, prowadzi OPiRPA w Pile. Według danych Ośrodka, w stosunku do lat 2011-2012, w roku 2013 zaobserwować można wzrost świadczeń pomocowych realizowanych na rzecz osób uzależnionych i współuzależnionych. Pomocą w tym zakresie objętych zostało 757 osób, w tym:

- konsultacje specjalistyczne w zakresie uzależnień i współuzależnień, porady prawne udzielane osobom z rodzin dysfunkcyjnych - 290 osób
- porady psychologiczno-terapeutyczne dla osób uzależnionych i współuzależnionych - 273 osoby
- udział w programach psychoedukacyjnych dla osób uzależnionych i współuzależnionych - 194 osoby.

OPiRPA prowadzi również działalności informacyjną, edukacyjną i szkoleniową. W 2013 r. Ośrodek realizował następujące formy wsparcia adresowane do:

- rodziców - realizowano zajęcia warsztatowe dla rodziców „Rozmawiaj zanim twoje dziecko sięgnie po alkohol”, w których łącznie uczestniczyło 115 osób oraz spotkania edukacyjne dla rodziców „Problem uzależnień wśród dzieci i młodzieży - przyczyny, skutki, sposoby przeciwdziałania” (łącznie w tych formach uczestniczyło 146 osób)
- grup zawodowych - Zajęcia adresowano m.in. do: nauczycieli, pedagogów, psychologów, wychowawców placówek opiekuńczo-wychowawczych,

pracowników socjalnych, kuratorów, policjantów, funkcjonariuszy straży miejskiej, pielęgniarek środowiskowych, instruktorów ZHP. Organizowano zajęcia warsztatowe: „Zagrożenia wynikające z kontaktu z osobą będącą pod wpływem alkoholu, narkotyków i dopalaczy”, „Jak wspierać rozwój ucznia z zaburzeniem rozwojowym z rodziny alkoholowej w ramach placówki oświatowej”, „Uczeń z ADHD - problemy wychowawcze i edukacyjne w świetle profilaktyki alkoholowej”, „Problemy uzależnień wśród dzieci i młodzieży - motywowanie do zmian zachowań ryzykownych”, „Prowadzenie rozmowy z osobą uzależnioną i współuzależnioną - klientem placówek pomocy społecznej”, „Dziecko nieśmiałe o zaburzeniach lękowych”. Łączna liczba przedstawicieli grup zawodowych uczestniczących w powyższych formach wyniosła 146 osób

- dzieci i młodzieży - organizowano zajęcia warsztatowe: „Uzależnienie od alkoholu - prawdziwe oblicze” adresowane do uczniów klas gimnazjalnych (objęto nim 839 uczniów) oraz „Wolni od narkotyków” adresowane do uczniów klas gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych (objęto nim 1.886 uczniów); realizowano programy: profilaktyki „Miej świadomość” adresowany do uczniów klas gimnazjalnych, program wczesnej profilaktyki „Dobre i złe emocje” adresowany do uczniów klas I-III szkół podstawowych oraz socjoterapeutyczny „Poradzisz sobie w życiu” adresowany do uczniów klas gimnazjalnych odbyły się zajęcia profilaktyczne dla grup podwyższonego ryzyka „NIE uzależnieniom - sztuka odmawiania” adresowany do uczniów klas gimnazjalnych oraz zajęcia profilaktyczne dla grup podwyższonego ryzyka „Narkotyki i dopalacze” adresowany do uczniów klas gimnazjalnych; we wszystkich opisanych formach uczestniczyło łącznie 5.020 uczniów i od kilku lat zwiększa się ich liczba.

Corocznie wzrasta także liczba osób biorących udział w kampaniach społecznych, co wpływa pozytywnie zarówno na edukację, jak i kształtowanie postaw w stosunku do problemów uzależnień i współuzależnień. W roku 2013 Ośrodek podejmował w ramach kampanii społecznych następujące działania:

- zorganizował wspólnie z KPP w Pile „Ogólnopolską noc profilaktyki”. Celem akcji było informowanie społeczeństwa o negatywnych skutkach

zażywania środków psychoaktywnych. W akcji wzięło udział ok. 300 mieszkańców Piły

- zorganizował wspólnie z Akcją Humanitarną „Życie” spotkanie profilaktyczne „Dzień nowej szansy”, w której udział wzięło 80 mieszkańców Piły dotkniętych uzależnieniem
- zakupił materiały promocyjne, edukacyjne, profilaktyczne, które zostały przekazane placówkom, organizacjom pozarządowym itp., które z racji wykonywania zadań statutowych zajmują się działaniami na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom
- zakupił narkotestery.

Ośrodek podejmuje dodatkowo działania na rzecz środowisk oraz organizacji pozarządowych, takich jak: PCPB Monar-Markot, KPP w Pile, sąd, Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, jednostki oświatowe, Klub Abstynentów „Kotwica”, Akcja Humanitarna „Życie”, Centrum Charytatywno-Opiekuńcze „Caritas”, czy rady osiedli, które wraz z gminą współdziałają w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie. Formy wyżej wymienionych działań realizowanych w całym 2013 r. to m.in.: organizowanie uroczystości wielkanocnych i wigilijnych, zakup paczek świątecznych dla dzieci, zakup materiałów edukacyjnych, organizowanie wycieczek, organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych, organizowanie uroczystości z okazji Dnia Dziecka, współorganizowanie rekolekcji trzeźwościowych. Zadania te służą rozwiązywaniu problemów uzależnień, przemocy domowej i wykluczeniu społecznego poprzez promowanie zdrowego stylu życia i atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego. Wyżej wymienionymi formami objętych zostało 2.890 mieszkańców Piły.

<p>▪ Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie do roku 2015</p>
--

Omówienie dotyczące realizacji w/w programu w roku 2013 zawiera **Załącznik nr 2.**

4. Efekty osiągnięte w ramach wspierania rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży:

- wzmocnienie działań dążących do poprawy jakości pracy instytucji pomocy społecznej

- rozszerzenie oferty wsparcia z zakresu rozwiązywania problemów i radzenia sobie w sytuacjach trudnych
- poszerzanie wiedzy na temat ilości i rodzaju problemów rodzin w zakresie dysfunkcji i możliwości ich przezwyciężania
- poszerzanie oferty wsparcia na rzecz osób uzależnionych i współuzależnionych
- wzrost działań służących podnoszeniu poziomu świadomości społecznej w zakresie zagrożeń uzależnieniami i przemocą w rodzinie
- zwiększanie wsparcia finansowego na rzecz dzieci i młodzieży w okresie edukacji
- większe zrównoważenie szans edukacyjnych dzieci z rodzin wielodzietnych i w trudnej sytuacji materialnej
- rozszerzenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży oraz wzrost jakości kształcenia i wsparcia w jednostkach i placówkach oświatowych.

Cel 3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym

1. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki

Zważywszy na sytuację demograficzną w naszym mieście bez wątpienia ważnym jest właściwe zadbanie o potrzeby pilskich seniorów. Wsparcia niewątpliwie wymagają również osoby niepełnosprawne. Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej sukcesywnie wzrasta, podobnie jak liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w Pile jako osoby bezrobotne. Biorąc pod uwagę potrzeby tych grup mieszkańców na terenie Piły podejmowane są działania ze strony samorządów różnych szczebli.

1.1 Środowiskowe usługi opiekuńcze

Właściwie zorganizowana opieka w domu osoby starszej bądź niepełnosprawnej potrzebującej pomocy daje oprócz zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych, poczucie bezpieczeństwa oraz zaspokaja potrzebę kontaktu z kimś bliskim. Dzięki spełnieniu tych warunków ludzie starsi, chorzy, niepełnosprawni mogą żyć w miarę samodzielnie, pozostając nadal w miejscu zamieszkania.

Osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Jedną z najistotniejszych form świadczeń, kierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych, jest realizowanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. W naszym mieście usługi te organizowane są przez MOPS w Pile, w ramach realizacji zadań własnych gminy, a świadczone przez wyspecjalizowane firmy usługowe. W roku 2013 realizowano takie usługi na rzecz 179 osób, w tym: dla 170 osób świadczone usługi opiekuńcze w zakresie podstawowym, a dla 9 w formie usług specjalistycznych. Łącznie zrealizowano 59.763 godzin usług opiekuńczych na ogólną kwotę 732.317,96 zł, tj. o 15,24 % w mniej w porównaniu do roku 2012. Ośrodek dofinansowywał poszczególnym osobom koszt usług w zależności od dochodów uzyskiwanych miesięcznie przez świadczeniobiorcę.

W ramach zadań zleconych gminie MOPS realizował również usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Z usług opiekuńczych tego typu korzystało 9 osób, dla których świadczone łącznie 3.654 godzin usług (tj. o 27,31 % mniej niż w roku 2012). Ogółem na realizację usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi wydatkowano kwotę 69.578,78 zł, tj. o 25,33 % mniej w porównaniu do roku 2012. Wydatki te były finansowane w całości ze środków wojewody.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że spadek wydatków z tytułu usług opiekuńczych w roku 2013 był m.in. wynikiem spadku ceny tych usług w wyniku zawarcia nowej umowy po przeprowadzonym postępowaniu przetargowym.

1.2 Usługi realizowane w Dziennym Domu Pomocy MOPS w Pile

Usługi opiekuńcze prowadzone były także w Dziennym Domu Pomocy MOPS, który realizuje swoje zadania w dwóch obiektach, prowadząc działania w zakresie opieki i aktywizacji, skierowane do starszych i niepełnosprawnych mieszkańców Piły.

W ramach usług opiekuńczych w Dziennym Domu Pomocy MOPS w Pile prowadzone były zajęcia terapeutyczne dla osób z chorobą Alzheimera oraz zespołami

otępiennymi. Jest to środowiskowa forma pomocy półstacjonarnej, służąca utrzymaniu osoby chorej w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałaniu instytucjonalizacji. Celem tych usług jest również wsparcie opiekunów osób niepełnosprawnych, m.in. poprzez zapewnienie im możliwości odpoczynku i załatwiania niezbędnych spraw. Zajęcia prowadzone były w dwóch placówkach: przy ul. Kondratowicza 19 i ul. Boh. Stalingradu 23. Pensjonariusze objęci byli odpowiednią opieką oraz terapią zajęciową dopasowaną do ich deficytów. Każdy z pensjonariuszy realizował dostosowany do jego potrzeb plan terapii indywidualnej, który miał pomóc w złagodzeniu objawów wynikających z rozwoju choroby. Tą formą wsparcia w 2013 roku objęto 13 osób.

W roku 2013 MOPS w Pile kontynuował również udział w projekcie pilotażowym, którego realizatorem był Equinoxe Polska – teleopieka, przyczyniający się do poprawy jakości, komfortu życia oraz poczucia bezpieczeństwa osób starszych, samotnych oraz wszystkich innych potrzebujących wsparcia, poprzez zapewnienie wysokiej jakości sprzętu teleinformatycznego. W projekcie w okresie od listopada 2012 roku do marca 2013 roku brały udział 3 osoby. W kolejnych latach wskazane jest prowadzenie rozwoju podobnych usług skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych i ich rodzin na terenie Piły.

Mając na uwadze stale wzrastający odsetek ludzi starszych, DDP stara się również zapewnić tej grupie atrakcyjną ofertę mającą na celu utrzymanie aktywności psychofizycznej i integracji społecznej. W strukturze jednostki działa Centrum Aktywizacji Osób Starszych i Niepełnosprawnych. Zadaniem placówki jest zapewnienie swym pensjonariuszom codziennego pobytu, pomocy w zaspokajaniu potrzeb życiowych, organizacji wolnego czasu oraz uczestnictwo w różnych formach zajęć aktywizujących, spotkaniach okolicznościowych i imprezach kulturalnych. Uczestnicy zajęć mają możliwość skorzystania z całodziennego wyżywienia (w placówce przy ul. Kondratowicza 19 wydawane są przygotowane przez personel posiłki). Poprzez uczestnictwo w zajęciach organizowanych w DDP osoby starsze i niepełnosprawne mają możliwość podtrzymania dotychczasowych kontaktów społecznych oraz pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Seniorzy uczestniczący w zajęciach w DDP w roku 2013 aktywnie uczestniczyli także w różnych imprezach, spotkaniach okolicznościowych, wykładach i konferencjach organizowanych przez inne instytucje i placówki działające na rzecz osób starszych w ramach współpracy.

CAOSiN prowadzi działalność w formie różnorodnych zajęć. Seniorzy mają okazję spotykać się w grupach zainteresowań (literacka, fotograficzna, plastyczno-artystyczna, komputerowa, kulinarna, brydżowa lub podróżnika). Odbywają się też zajęcia rekreacyjno-sportowe, skierowane do grupy osób pragnących zachować kondycję, równowagę, witalność i energię. Celem zajęć jest poprawa sprawności i kondycji fizycznej seniorów i osób niepełnosprawnych. W roku 2013 proponowane były m.in. takie zajęcia, jak: gimnastyka lecznicza oraz poranna na świeżym powietrzu, ćwiczenia na przyrządach +50 i na piłce, fitness, nordic walking, aqua aerobik i zajęcia taneczne, odbywające się zgodnie z programem zajęć przygotowanym przez terapeutów. W ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych nawiązano również kontakt z Caritasem przy Parafii pw. św. St. Kostki prowadzącym Warsztaty Terapii Zajęciowej i umożliwiono ich uczestnikom dostęp do sali i przyrządów fitness.

W DDP organizowane były w 2013 r. liczne imprezy i spotkania integracyjne oraz wycieczki. Urozmaiceniem zajęć były integracyjne wycieczki autokarowe i rowerowe. Ponadto seniorzy uczestniczyli w imprezach kulturalno-integracyjnych, okolicznościowych, edukacyjnych, sportowo-rekreacyjnych i muzycznych, a między innymi: w II Ogólnopolskim Marszu Seniorów, w I Kongresie Kobiet Północnej Wielkopolski, w Spotkaniu Artystycznym Seniorów SAS 2013. Wzięli czynny udział w akcjach charytatywnych, np.: zespół wokalny Wrzos działający przy DDP koncertował dla pensjonariuszy DPS w powiecie pilskim, seniorzy brali udział w akcji „Pusta Choinka”, która została zorganizowana przez Caritas diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej, zespół taneczny Seniority działający przy Centrum Aktywizacji wystąpił w koncercie Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Seniorzy wsparli akcję pn. „Zauważ mnie. Chodzi o zdrowie” organizowanej przez Polskie Stowarzyszenie Ludzi Cierpiących na Padaczkę. W organizowanych spotkaniach i uroczystościach duży nacisk kładziono na integrację międzypokoleniową. Seniorzy stanowić mieli fundament w przekazywaniu cennej wiedzy opartej o tradycję, obrzędy i życiowe doświadczenia. Szczególną współpracę podjęto z dziećmi z Przedszkola nr 8 i młodzieżą z Zespołu Szkół Gastronomicznych. W ramach profilaktyki zdrowotnej podejmowano działania w kierunku propagowania zdrowego trybu życia. Dla podkreślenia znaczenia roli diety odbyło się spotkanie z dietetykiem. Przeprowadzono także edukację zdrowotną, która skupiona była na działaniach informacyjnych o chorobie Alzheimera.

W tym miejscu wspomnieć należy również o ścisłej współpracy DDP ze Stowarzyszeniem Centrum Wolontariatu, w ramach której 3 wolontariuszy wspierało w 2013 r. pracę pracownika socjalnego i terapeuty. Dwóch wolontariuszy udzielało się świetlicy, pomagało w nauce, w zabawach i organizowaniu dzieciom aktywnego wolnego czasu. Jeden wolontariusz wspomagał natomiast pracę terapeuty poprzez animację czasu wolnego dla seniorów. Ponadto w pracę na rzecz innych ludzi z własnej inicjatywy zaangażowały się 2 seniorki, będące od lat wolontariuszkami w Stowarzyszeniu Centrum Wolontariatu, gdzie ich praca jest szczególnie widoczna na polu inicjatyw społecznych. Z powyższego wynika, że wolontariat osób starszych jest obszarem wymagającym jak najszybszego rozwoju.

Wydatki MOPS w Pile na rzecz utrzymania Dziennego Domu Pomocy wyniosły w 2013 r. łącznie 1.065.443,25 zł, tj. ok. 10 % więcej niż w roku 2012.

1.3 Zapewnienie osobom niesamodzielnym całodobowej opieki

W przypadku braku możliwości zapewnienia opieki w miejscu zamieszkania osobom starszym wymagającym z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności całodobowej opieki kieruje się je do domu pomocy społecznej. W 2013 r. na podstawie skierowania z MOPS w Pile do domu pomocy społecznej trafiło kolejnych 26 osób. Na koniec 2013 r. w domach pomocy społecznej przebywały łącznie 74 osoby, skierowane przez MOPS. Osoby te przebywały w następujących domach pomocy społecznej: 45 osób w DPS w Pile, po 5 osób w DPS Chodzieży i Trzciance, 4 osoby w DPS w Wieleniu, po 2 osoby w DPS w Dębnie, Falmierowie, Rzetni i Wałczu oraz po 1 osobie w DPS w Chlebnie, Kamieniu Krajeńskim, Lubkowie, Łęczeczkach, Łodzi, Nowym Miszewie, Piłce-Zamyślin, Psarskim, Pyrzycach z siedzibą w Żabowie, Resku, Rzadkowie, Strzałkowie, Wrześni i Zielonej Górze. Konieczność współpracy z tak licznymi domami pomocy społecznej wynika z indywidualnego zapotrzebowania klientów na miejsca w placówkach o różnych profilach.

Przyjmując jako świadczenie miesięczny pobyt osoby skierowanej do domu pomocy społecznej w roku 2013, MOPS w Pile sfinansował 925 świadczeń, tj. o 112 więcej niż roku 2012. Ogółem w roku 2013 na opłaty za pobyt w domach pomocy społecznej wydatkowano ze środków gminy kwotę 1.962.429,22 zł, tj. o 16,16 % więcej niż w roku 2012. W ostatnich latach znacząco rosły wydatki gminy z tytułu ponoszenia

opłaty za pobyt jej mieszkańców w domach pomocy społecznej, ponieważ z uwagi na tendencje demograficzne liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej od kilku lat systematycznie wzrasta. Wzrastają też średnie opłaty miesięczne za miejsca w domach pomocy społecznej.

2. Ograniczanie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób starszych i niepełnosprawnych

2.1 Świadczenia realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób chorych i niepełnosprawnych realizowane jest w ramach działalności Dziennego Domu Pomocy, o którym wspomniano wyżej, a także poprzez wypłacanie przez MOPS na ich rzecz różnego rodzaju świadczeń pieniężnych. Zarówno niepełnosprawność, jak i długotrwała choroba stanowią przyczyny udzielenia świadczeń pomocy społecznej o charakterze ogólnym, istnieją jednak również świadczenia dedykowane wyłącznie dla tej grupy mieszkańców. W roku 2013 należał do nich przede wszystkim zasiłek stały (wypłacany na mocy *ustawy o pomocy społecznej*) świadczenia opiekuńcze, tj. zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy (wypłacane na mocy *ustawy o świadczeniach rodzinnych*) oraz pomoc finansowa dla osób uprawnionych do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego (przyznawana w związku z realizacją rządowego programu wsparcia).

Zasiłek stały przyznawany w związku z niezdolnością do pracy z powodu wieku lub całkowitej niezdolności do pracy, przysługiwał osobie pełnoletniej, samotnie gospodarującej bądź osobie pozostającej w rodzinie jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobie w rodzinie, był niższy od kryterium dochodowego zawartego w ustawie o pomocy społecznej. W roku 2013 MOPS przyznał 2.872 świadczenia dla 492 osób i wydatkował na ten cel 1.128.678,95 zł, tj. ponad 40 % więcej niż w roku 2012. Kwota ta w całości pochodziła z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy.

Zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 153 zł miesięcznie przysługiwał natomiast osobom niepełnosprawnym w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby, w związku z niezdolnością do

samodzielnej egzystencji . W roku 2013 z tej formy pomocy skorzystało 1.547 osób w 1.519 rodzinach, tj. o 8,4 % więcej niż w roku 2012. Natomiast osobom, które nie podejmowały lub rezygnowały z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad chorym członkiem rodziny, przysługiwało odpowiednio świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy w miesięcznej wysokości 520 zł lub 620 zł. Analizując dane dotyczące tego rodzaju świadczeń opiekuńczych stwierdzić można, że w drugiej połowie 2013 r. liczba osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego bardzo się obniżyła (w I półroczu 2013 r. świadczenie wypłacono 334 osobom, w II półroczu 2013 r. 167 osobom). Wpływ na taką sytuację miały wprowadzone z początkiem 2013 r. zmiany zasad przyznawania świadczeń opiekuńczych, ograniczające katalog osób uprawnionych do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego i wprowadzające nowy rodzaj świadczenia – uzależniony od spełnienia kryterium dochodowego- specjalny zasiłek opiekuńczy. Ogółem z tytułu realizacji wszystkich świadczeń opiekuńczych wydatkowano w roku 2013 kwotę 4.792.693,48 zł, tj. niespełna 0,5 % mniej niż w roku 2012.

Osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne uprawnione były w latach 2011-2013 również do dodatkowej pomocy finansowej w ramach rządowych programów wspierania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego. W I półroczu 2013 r. ta forma pomocy funkcjonowała jako dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego. Ponadto w okresie od kwietnia do grudnia 2013 r. osoby uprawnione do świadczenia pielęgnacyjnego pobierały kolejną pomoc finansową w miesięcznej wysokości 200 zł. W I półroczu z pomocy finansowej w ramach programów rządowych skorzystało 161 osób a w II półroczu - 167. Ogółem na pomoc finansową w ramach rządowych programów wspierania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego wydatkowano w roku 2013 kwotę 301.430,00 zł, tj. o 71,27 % więcej niż w roku 2012.

2.2 Działania prowadzone na szczeblu powiatowym

Działaniami na rzecz rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych oraz promocji zdrowia dla mieszkańców całego powiatu pilskiego zajmował się w roku 2013 Wydział Współpracy i Aktywizacji Osób Niepełnosprawnych Starostwa Powiatowego w Pile, realizując zadania ustawowe finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Szczegółowe wykonanie tych zadań w latach 2011-2013 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych w latach 2011-2013

Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej	Liczba korzystających osób		
	2011	2012	2013
Zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy	22	25	21
Dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego	2	3	5
Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	2	9	1
Instrumenty rynku pracy – staże i szkolenia	8	29	8

Źródło: Dane Starostwa Powiatowego w Pile

Wydział realizuje także programy celowe wspierające i aktywizujące osoby niepełnosprawne zarówno w zakresie rehabilitacji zawodowej, jak i społecznej, takie jak:

1. Pilotażowy Program Aktywny Samorząd

Program uruchomiono w roku 2012. W latach 2012-2013 zawarto 149 umów w ramach:

- obszaru A/A1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu (2012 - 3 umowy, 2013 - 4 umowy)
- obszaru A2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B (2013 - 1 umowa)
- obszaru B1 – pomoc w zakupie specjalistycznego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem – (2012 - 5 umów, 2013 - 13 umów)
- obszaru B2 – pomoc w zakupie urządzeń lektorskich (2012 - 1 umowa)
- obszaru C/C1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym (2012 - 3 umowy, 2013 - 4 umowy)
- obszaru D/C2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym (2012 - 1 umowa, 2013 - 3 umowy)
- obszar C3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne – (2013 - 2 umowy)
- obszaru F/D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (2012 - 9 umów, 2013 - 16 umów)
- pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym (2013 - 84 umowy)

2. „Wyrównywanie różnic między regionami II” – obszar D i B

W roku 2012 zakupiono 1 autobus dostosowany do przewozu osoby niepełnosprawnej

na wózku inwalidzkim dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, utworzono 11 stanowisk pracy dla 11 osób niepełnosprawnych oraz dofinansowano szkolenie dla 1 osoby niepełnosprawnej. W roku 2013 natomiast zakupiono 3 busy dostosowane do przewozu osób niepełnosprawnych na wózkach dla Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz zmodernizowano i zbudowano 2 pochylnie dla Szpitala Specjalistycznego w Pile

3. „Wyrównywanie różnic między regionami II” – obszar G

W jego ramach w roku 2012 utworzono 11 stanowisk pracy dla 11 osób niepełnosprawnych oraz dofinansowano szkolenie dla 1 osoby niepełnosprawnej, a w roku 2013 utworzono 8 stanowisk pracy dla 8 osób niepełnosprawnych.

Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych z terenu powiatu pilskiego prowadzona jest przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pile, które realizuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej zgodnie z *ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2011r. Nr 127, poz. 721 ze zm.). Zadania te są realizowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i obejmują następujące kierunki działań: dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, dofinansowanie do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, dofinansowanie kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej.

W roku 2013 z dofinansowania skorzystało:

- do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym - 177 osób
- do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych - 298 osób, tj. o 33 osoby więcej niż w roku 2012
- do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się - 21 osób.

Ponadto w ramach dofinansowania dla organizacji pozarządowych osoby niepełnosprawne skorzystały z udziału w 2 turniejach sportowo-rekreacyjnych. Liczba osób korzystających w roku 2013 z tej formy wyniosła 140 osób, tj. o 320 osób mniej niż w roku 2012.

W ramach przeciwdziałania izolacji osób niepełnosprawnych oraz w zakresie rehabilitacji społecznej Centrum realizowało w ramach Poddziałania 7.1.2 Programu

Operacyjnego Kapitał Ludzki projekt „*Ku aktywności. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w powiecie piliskim*”, w ramach którego osoby niepełnosprawne mogły skorzystać z podniesienia kwalifikacji zawodowych, integracji społecznej, punktu społeczno-prawnego oraz rehabilitacji zdrowotnej. Ponadto na bieżąco realizowano działania ustawowe.

Na terenie miasta Piły funkcjonują ponadto 2 Warsztaty Terapii Zajęciowej, w których łącznie znajduje się 65 miejsc oraz Środowiskowy Dom Samopomocy „Caritas”, dysponujący 35 miejscami. WTZ „Caritas” przy ul. Browarnej 13 w Pile oraz WTZ przy Polskim Stowarzyszeniu Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Pile przy ul. Motylewskiej 24 w Pile prowadzą terapię zawodową i społeczną dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Z usług warsztatów skorzystało w roku 2013 łącznie 71 osób, tj. o 3 osoby więcej niż w roku 2012. Zadaniem Środowiskowego Domu Samopomocy „Caritas” w Pile jest natomiast zapewnienie wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinom poprzez świadczenie w systemie dziennym odpowiednich specjalistycznych usług opiekuńczych. W roku 2013 ze wsparcia ŚDS w Pile skorzystało 40 osób, tj. o 1 więcej niż w roku 2012.

3. Efekty osiągnięte w ramach zwiększenia udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym:

- zwiększenie udziału osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych i sportowych na terenie miasta
- zwiększenie dostępności i wzrost poziomu świadczonych usług z zakresu pomocy społecznej dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Cel 4. Zwiększenie dostępu mieszkańców do opieki zdrowotnej oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście

1. Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w obszarze ochrony zdrowia

Z danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta w Pile wynika, że w zakresie potrzeb mieszkańców w obszarze ochrony zdrowia podejmowano następujące przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej (działania realizowane w ramach współpracy pozafinansowej):

- zorganizowanie bezpłatnych badań mammograficznych dla mieszkank Piły

w wieku 50-69 lat

- przeprowadzenie bezpłatnych badań osteoporozy
- wykonanie badań w „Słuchobusie”
- akcja „Odświeżamy nasze miasta. Tabaco Free Cities”, której celem była przede wszystkim edukacja społeczeństwa w zakresie palenia tytoniu i profilaktyki chorób układu krążenia
- profilaktyka raka jelita grubego, profilaktyka nowotworu gruczołu krokowego - ok. 100 mężczyzn uczestniczyło w badaniach na raka gruczołu krokowego oraz ok 140 osób na raka jelita grubego, badanie skierowane było do osób 50+.

W 2013 r. zadania z zakresu ochrony zdrowia zlecane były również przez gminę do realizacji organizacjom pozarządowym. Cele i zadania zaplanowane do realizacji przez organizacje pozarządowe na rok 2013 określone zostały na podstawie *Uchwały Nr XXVI/341/12 Rady Miasta Piły z dnia 27 listopada 2012 r. w sprawie Programu współpracy Miasta Piły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2013 rok*. W trybie uproszczonym zlecono organizacjom zadania, polegające na prowadzeniu kampanii społecznej w zakresie profilaktyki chorób i promocji zdrowia, realizowane poprzez:

- organizację wycieczki turystyczno-rekreacyjno-rehabilitacyjnej do ZOO Safari w Świerkocinie k/Gorzowa Wlkp. dla dzieci i młodzieży chorej na cukrzycę, w której udział wzięło 45 uczestników oraz 3 wychowawców i 2 pielęgniarki, które prowadziły prelekcje oraz rozdawały materiały na temat właściwego odżywiania - co jest niezbędne do samokontroli cukrzycy
- zadanie pn. „Zdążyć przed cukrzycą”, które polegało na przeprowadzeniu bezpłatnych badań poziomu glukozy we krwi, ciał ketonowych we krwi, hemoglobiny glikowanej i zawartości tkanki tłuszczowej - badań dokonano na 147 osobach
- zadanie pn. „Żyj aktywnie”, polegające na utrzymaniu sprawności fizycznej kobiet po przebytej chorobie nowotworowej poprzez gimnastykę, ćwiczenia na basenie oraz masaże.

Na szczeblu powiatowym działaniami na rzecz promocji zdrowia dla mieszkańców powiatu pilskiego zajmował się Wydział Współpracy i Aktywizacji Osób Niepełnosprawnych Starostwa Powiatowego w Pile.

Wydział realizował w 2013 r. programy promocji zdrowia dla mieszkańców powiatu pilskiego:

1. Projekt z zakresu profilaktyki zdrowia o nazwie „Udzielanie Pierwszej Pomocy Przedmedycznej - „Telefon – 112” na lata 2007-2015.

Powiatowy Program Promocji Zdrowia Udzielanie Pierwszej Pomocy Przedmedycznej - „ Telefon 112” - miał na celu przeszkolenie uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu pilskiego. W roku 2013 przeskolono w tym zakresie 1.020 uczniów z 7 szkół. Zorganizowano również mistrzostwa udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu pilskiego, współorganizowane z Oddziałem Rejonowym PCK w Pile.

2. Powiatowy Program Profilaktyk Zdrowotnej „Kobieta i Zdrowie”

W jego ramach zorganizowano XI Powiatową Konferencję Promocji Zdrowia „Kobieta i Zdrowie”, organizowaną pod patronatem Dyrektora Wielkopolskiego Centrum Onkologii w Poznaniu i Starosty Pilskiego (uczestniczyło w niej 90 osób z terenu powiatu pilskiego). W październiku 2013 r. zorganizowano doroczny Marsz Zdrowia z okazji Powiatowych Obchodów Zdrowia Piersi oraz konferencję w Regionalnym Centrum Kultury w Pile (uczestniczyło 400 osób, w tym uczniowie szkół ponadgimnazjalnych). Funkcjonowały także Punkty Promocji Zdrowia, w ramach których sponsorowano badania ciśnienia, zawartości glukozy we krwi, zawartość tkanki tłuszczowej, przeprowadzono naukę techniki samobadania piersi (6 akcji - każdorazowo około 50 osób). Uczestniczono także w Pilskich Dniach Zdrowia zorganizowanych przez PWSZ w Pile, podczas których Starostwo Powiatowe sponsorowało badania dla około 100 osób. Współorganizowano również z OPEN Poznań oraz stowarzyszeniami pożytku publicznego tzw. mammobus, w którym prowadzono badania mammograficzne przed budynkiem Starostwa Powiatowego - przebadano około 70 osób.

Ponadto w obszarze ochrony zdrowia prowadzone były w 2013 r. przez właściwe instytucje działania profilaktyczno-edukacyjne, prewencyjne i informacyjne. Działania takie prowadzono zarówno na rzecz wszystkich mieszkańców, jak i poszczególnych ich grup, takich jak uczniowie szkół, ich rodzice, nauczyciele czy

seniorzy. Szczegółowe działania w tym zakresie opisano w uprzedniej części opracowania.

2. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich

Z danych Komendy Powiatowej Policji w Pile wynika, że liczba popełnionych i wykrytych przestępstw na terenie Piły w roku 2013 (wszczęte śledztwa i dochodzenia) wyniosła ogółem 2.246, tj. o 2,74 % więcej niż w roku 2012, a ich wykrywalność wzrosła do 80,6 %, tj. o 3,8 %. Wybrane kategorie przestępstw:

- przestępstwa kryminalne – 1473, wykrywalność – 74,9 %
- kradzież – 420, wykrywalność – 49,3 %
- kradzież z włamaniem – 205, wykrywalność – 54,6 %
- rozbój, wymuszenie rozbójnicze – 21, wykrywalność – 97,9 %
- bójka, pobicie – 16, wykrywalność – 97,4 %
- uszkodzenia ciała – 54, wykrywalność – 88,9 %
- uszkodzenie rzeczy – 130, wykrywalność – 47,5 %.

W zakresie przeciwdziałania przestępczości w Pile w 2013 r. prowadzone były działania przez Komendę Powiatową Policji w Pile i inne podmioty, często w ramach współpracy. Szczególną rolę pełnią działania KPP w Pile podejmowane w zakresie przeciwdziałania przestępstwu przemocy w rodzinie, omówione w **Załączniku nr 2** do niniejszego sprawozdania.

Pozostałe działania KPP w Pile, jak również działania pilskich szkół i placówek oświatowych, Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych opisano natomiast w rozdziale dotyczącym realizacji działań z zakresu wspierania rodziny oraz rozwoju dzieci i młodzieży.

W zakresie podniesienia poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście istotną rolę pełnią również działania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa na drogach. W tym zakresie realizowano inwestycje związane z budową i przebudową dróg: budowa ul. Kasprowicza wraz z miejscami postojowymi, w tym dla osób niepełnosprawnych (z odwodnieniem i oświetleniem ulicy oraz chodnika wraz z jego oznakowaniem dla osób niepełnosprawnych, niewidomych i niedowidzących (maty z guzami przy przejściach dla pieszych), budowa ul. Staffa, przebudowa ul. Agatowej. Zakończono także realizację projektu dot. budowy ul. Philipsa, łączącej drogi o znaczeniu regionalnym,

współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach EFRR. Dla ruchu ulicznego ul. Philipsa udostępniono już pod koniec 2012 r. W pierwszej połowie 2013 roku kontynuowano i ukończono prace w zakresie chodników, ścieżki rowerowej i zieleni. Przy ul. Kasprowicza został wybudowany i nieodpłatnie przekazany gminie przez Termopil-Bud sp. z o.o. parking publiczny na 60 stanowisk. Przy ul. Dąbrowskiego, w okolicach Zespołu Szkół Nr 2, powstało miasteczko ruchu drogowego zrealizowane w ramach ogólnopolskiego projektu MSW „*Budujemy miasteczka ruchu drogowego*”, finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, którego celem projektu jest edukacja dzieci i młodzieży w zakresie zasad ruchu drogowego i bezpiecznych zasad poruszania się, a w konsekwencji poprawa bezpieczeństwa na polskich drogach.

W ramach przygotowań do nowych inwestycji opracowano dokumentacje projektowe: na przebudowę ul. 14 Lutego wraz z odcinkiem ul. 11 Listopada i części pl. Konstytucji 3 Maja, na modernizację południowej części obwodnicy Śródmiejskiej na odcinku od ul. Podgórznej do ul. Kwiatowej z przebudową skrzyżowania z ul. Towarową i ul. Pomorską, na przebudowę ul. Orlej (w zakresie przebudowy jezdni i dobudowania chodnika) oraz na przebudowę ul. Kossaka na odcinku al. Powstańców Wlkp. - ul. Głuchowska – ul. Kusocińskiego. Ponadto w styczniu 2014 r. ogłoszono przetarg na roboty budowlane polegające na budowie i montażu sygnalizacji świetlnej na skrzyżowaniu alei 500-lecia z ulicą Śniadeckich.

3. Efekty osiągnięte w ramach zwiększenia dostępu mieszkańców do opieki zdrowotnej oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście:

- zwiększenie działań dążących do podniesienia poziomu świadomości społecznej w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki społecznej
- wzrost inicjatyw służących poszerzeniu wiedzy mieszkańców w zakresie przestępczości i jej skutków
- zwiększenie liczby działań służących poprawie bezpieczeństwa na drodze podniesienie poziomu świadomości społecznej w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej.

Cel 5. Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego

1. Doskonalenie kadr i służb pomocowych oraz rozwijania infrastruktury socjalnej

W roku 2013 kadry i służby pomocy społecznej działające na obu szczeblach samorządu, tj. pracownicy MOPS oraz PCPR w Pile podnosili swoje kompetencje.

Zatrudnienie w 2013 roku pozostało na poziomie roku 2012. Według stanu na 31 grudnia 2013 roku w MOPS zatrudnionych było 129 pracowników na umowę o pracę, w tym 2 z nich przebywało na urlopie wychowawczym. Średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na etaty wyniosło 119,96 etatu. W ogólnej liczbie 129 zatrudnionych:

- 48 pracowników stanowili pracownicy obsługi administracyjnej, finansowej, gospodarczej, radcowie prawni, psycholog, goniec oraz dyrekcja
- 40 pracowników stanowili pracownicy socjalni realizujący pracę socjalną, w tym w rejonach pracy socjalnej 31 pracowników, 2 zajmujących się osobami bezdomnymi w terenie, 1 w Ośrodku Wsparcia oraz 1 w Dziennym Domu Pomocy (2 pracowników socjalnych przebywało na urlopie wychowawczym i 3 pracowało w ramach umowy na zastępstwo)
- 20 pracowników zatrudnionych było w Dziennym Domu Pomocy
- 10 pracowników zatrudnionych przy obsłudze świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego
- 6 pracowników zatrudnionych było przy realizacji projektu systemowego współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego (w tym z pkt 1 dwie osoby na ½ etatu)
- 6 pracowników stanowili asystenci rodziny realizujący zadania z zakresu wspierania rodziny.

Pracownicy MOPS brali udział w szkoleniach i konferencjach o tematyce związanej z realizowanymi zadaniami. Niektóre z form dających możliwość podwyższania kwalifikacji zawodowych finansowane były ze środków EFS.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie szkoleń, w których uczestniczyli pracownicy socjalni w 2013 roku.

Tabela 8. Zestawienie szkoleń pracowników socjalnych MOPS w 2013 roku.

Lp.	Tematy szkoleń	Liczba uczestniczących pracowników socjalnych
Studia podyplomowe		
1	Negocjacje i mediacje	1
Specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownik socjalny		
1	w zakresie: Praca socjalna z osobą i rodziną z problemem przemocy.	2
Szkolenia w ramach Pilotażowego wdrożenia standardów usług w zakresie bezdomności i przetestowania Modelu Gminnego Standardu Wychodzenia z Bezdomności		
1	Metodyka pracy socjalnej z osobami bezdomnymi i zagrożonymi bezdomnością.	35
2	Coaching jako podstawowy mechanizm wsparcia i rozwoju w pracy socjalnej.	2
3	Superwizja.	36
Pozostałe szkolenia		
1	Praca z trudnym klientem.	4
2	Procedura „Niebieskie Karty”- dokumentowanie działań grupy roboczej.	26
3	Kiedy dzieci krzywdzą seksualnie dzieci. Przekraczanie granic seksualnych wśród dzieci-działania prewencyjne i interwencyjne.	15
4	Nie tylko siniaki – przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci.	1
5	Świadomy konsument 50+.	9
6	Demoralizacja dzieci i młodzieży w świetle ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, ustawy o wychowaniu w trzeźwości i ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.	20
Warsztaty w ramach seminarium naukowego „Kompetencje pracownika socjalnego we współczesnym życiu społecznym”		
1	Formalno – prawne aspekty kreacji spółdzielni socjalnej.	3
2	Kompetencje wychowawcze rodziców.	9
3	Diagnoza stylów komunikacji w rodzinie.	11
4	Kompetencje przywódcze pracownika socjalnego - diagnoza i charakterystyka.	3

Źródło: Dane MOPS w Pile.

Pracownicy podwyższali swoje kwalifikacje również w ramach studiów wyższych i studiów podyplomowych oraz specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego. W ostatnich latach 6 osób ukończyło studia podyplomowe w zakresie: zarządzanie zasobami ludzkimi, administracja i zarządzanie dla kadry kierowniczej administracji publicznej, strategia pozyskiwania i zarządzanie funduszami unijnymi, gerontologia i opieka nad osobami starszymi, negocjacje i mediacje, 5 osób ukończyło specjalizację II stopnia w zawodzie pracownik socjalny w zakresie: praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi fizycznie, praca socjalna z osobami będącymi ofiarami przemocy oraz praca socjalna z osobą i rodziną z problemem przemocy.

Dla zapewnienia właściwej realizacji celów i zadań, poza podnoszeniem kompetencji merytorycznych pracowników MOPS, podejmowano również w 2013 r. szereg działań o charakterze organizacyjnym. W sposób optymalny dostosowano funkcjonujący w MOPS system kontroli zarządczej do wytycznych Ministerstwa Finansów, zawartych w *Komunikacie nr 23 z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych* oraz *Komunikacie nr 6 z dnia 6 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wytycznych dla sektora finansów publicznych w zakresie planowania i zarządzania ryzykiem*, m.in. w drodze:

- udokumentowanego określenia celów i zadań jednostki na rok 2014 oraz sposobu ich monitorowania i sprawozdawczości
- analizy i oceny stanu kontroli zarządczej poprzez przeprowadzenie jej samooceny wśród pracowników i kadry kierowniczej
- przeprowadzenia przeglądu i częściowej aktualizacji dokumentacji stanowiącej formalny wymiar systemu kontroli zarządczej
- wyznaczenia koordynatora kontroli zarządczej
- wzmocnienia nadzoru nad bezpieczeństwem informacji.

Ponadto dostosowano strukturę organizacyjną do aktualnych celów i zadań i wzmocniono nadzór nad ich realizacją poprzez zatrudnienie drugiego zastępcy dyrektora i pracownika ds. planowania i analiz.

Podjęto też działania zmierzające do usprawnienia przepływu informacji, komunikacji, nadzoru nad dokumentacją i terminowością pracy, poprzez zakup licencji oprogramowania e-dok dla wszystkich pracowników w celu pełnego wdrożenia od stycznia 2014 r. systemu elektronicznego obiegu dokumentów. Powołano również rzecznika prasowego w celu kształtowania wizerunku MOPS.

W zakresie doskonalenia kadr i służb pomocowych pracownicy PCPR (pracownicy socjalni – 3 pracowników, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej – 4 pracowników) brali udział w sześciu szkoleniach:

- „Dziecko nieśmiałe. O zaburzeniach lękowych u dzieci”
- „Praca z dzieckiem z FAS”
- „Komunikacja i skuteczne motywowania klientów pomocy społecznej”
- „Demoralizacja dzieci i młodzieży w świetle ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii”
- „Kompetencje pracownika socjalnego we współczesnym życiu społecznym. Teoria i praktyka”
- „Kiedy dzieci krzywdzą seksualnie dzieci. Przekraczanie granic seksualnych u dzieci – działania prewencyjne i interwencyjne”.

2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego

Miasto aktywnie współpracuje z organizacjami pozarządowymi, zlecając im corocznie do realizacji wiele zadań własnych zabezpieczając w swoim budżecie odpowiednie środki na ten cel. W 2013 r. współpraca samorządu miasta Piły z organizacjami pozarządowymi realizowana była zgodnie z Programem współpracy Miasta Piły z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2013 rok, przyjętym przez Radę Miasta Piły uchwałą Nr XXVI/341/12 Rady Miasta Piły z dnia 27 listopada 2012 r. Program określił zasady współpracy z sektorem pozarządowym oraz wytyczył kierunki działania w sferze pożytku publicznego, zmierzające do zaspokojenia potrzeb mieszkańców miasta Piły i wzmocnienia aktywności społeczności lokalnej.

W ramach realizacji programu w 2013 r. współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz innymi uprawnionymi podmiotami odbywała się m.in. w formie:

- zlecenia realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- udostępnienia na preferencyjnych zasadach lokali komunalnych
- nieodpłatnego udostępnienia pomieszczeń w celu organizowania konferencji, seminariów, spotkań

- konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych z Gminną Radą Działalności Pożytku Publicznego Miasta Piły
- realizacji wspólnych projektów i działań na rzecz społeczności lokalnej
- objęcia patronatem Prezydenta Miasta Piły działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe.

Zakres zadań publicznych, których realizację miasto przekazało organizacjom pozarządowym i podmiotom uprawnionym, obejmował: ochronę zdrowia, pomoc społeczną, gospodarkę komunalną, kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, kulturę fizyczną oraz inne zadania publiczne.

Zadania z zakresu pomocy społecznej zlecane do realizacji organizacjom pozarządowym miały na celu zapewnienie osobom potrzebującym wsparcia w zaspokajaniu zarówno podstawowych, niezbędnych potrzeb bytowych, jak wyżywienie i schronienie, pomoc rzeczową w postaci mebli i sprzętów gospodarstwa domowego, a także potrzeb wyższego rzędu, jak np. potrzeba wypoczynku i rekreacji. W 2013 roku, zgodnie z podpisanymi umowami, organizacjom przyznano dotacje na realizację zadań z tego zakresu na łączną kwotę 775.186,47 zł. Gmina przekazała na ten cel kwotę 724.311,27 zł. Ogółem w roku 2013 zawarto 19 umów.

Większość z zadań z zakresu pomocy społecznej zleconych organizacjom pozarządowym przez gminę opisano w poprzedniej części opracowania. Do zadań tych należało także pozyskiwanie i dystrybucja żywności, mebli, sprzętu gospodarstwa domowego i odzieży dla mieszkańców dla mieszkańców Piły, w ramach którego Pilski Bank Żywności wydał artykuły spożywcze dla 2.603 osób (ogółem wydano 88.626,01 kg żywności o łącznej wartości 290.364,49 zł) a pomocą rzeczową w postaci mebli oraz sprzętów gospodarstwa domowego objął 77 rodzin na podstawie 209 wydanych skierowań. Dodatkowo mieszkańcy Piły mogli skorzystać z bezpłatnego poradnictwa obywatelskiego i prawnego, realizowanego przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Poradnictwa Obywatelskiego.

Dotacje na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w roku 2013 przyznano 12 organizacjom, wykazanym w poniższej tabeli.

Tabela 9. Realizacja zadań zleconych NGO w obszarze pomocy społecznej

Nazwa organizacji	Zadanie	Kwota
Pilskie Centrum Pomocy Bliźniemu Monar-Markot Piła, ul. Długosza 33	1. Schronienie dla osób bezdomnych z terenu miasta Piły. 2. Przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	329.745,60 10.000,00
Caritas Parafii pw. św. Antoniego-Piła, ul. Ludowa 20	Dożywianie osób ubogich z terenu miasta Piły.	95.040,00
Pilski Bank Żywności-Piła, ul. Motylewska 24	1. Pozyskiwanie i dystrybucja żywności dla mieszkańców Piły. 2. Pozyskiwanie i dystrybucja mebli, sprzętu gospodarstwa domowego i odzieży dla mieszkańców.	18.000,00 15.000,00
Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu-Piła, ul. 11 listopada 38	1. Promocja wolontariatu, organizacja szkoleń dla wolontariuszy oraz pośrednictwo pracy wolontariuszy w zakresie pomocy społecznej. 2. Organizacja gminnego konkursu Barwy Wolontariatu oraz Gali Wolontariatu	12.000,00 2.000,00
Salezjańskie Stowarzyszenie Wychowania Młodzieży-Piła, ul. św. Jana Bosko 1	1. Prowadzenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z terenu miasta Piły. 2. Półkolonia dla dzieci z terenu miasta Piły.	49.974,00 18.724,00
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Miejski-Piła, ul. Bydgoska 21	Półkolonia dla dzieci z terenu miasta Piły.	28.100,00
Centrum Charytatywno-Opiekuńcze Caritas pw. MB z Lourdes-Piła, ul. Kossaka 16	Półkolonia dla dzieci z terenu miasta Piły.	21.000,00
Stowarzyszenie Taneczne Beezone – Piła, ul. Ludowa 11	1. Półkolonia dla dzieci z terenu miasta Piły. 2. Zorganizowanie czasu wolnego dla dzieci z terenu miasta Piły – zimowisko.- mały grant	24.000,00 7.500,00
Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, Zielona Góra, ul. Prosta 53	Obóz dla dzieci z terenu miasta Piły.	35.700,00
ZHP Chorągiew Wlkp. Hufiec Piła, al. Niepodległości 22	Obóz dla dzieci z terenu miasta Piły.	37.976,00
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Poradnictwa Obywatelskiego – Piła, ul. 11 listopada 51	1.Udzielanie bezpłatnego poradnictwa obywatelskiego dla mieszkańców Piły - mały grant 2.Udzielanie bezpłatnego poradnictwa obywatelskiego dla mieszkańców Piły - mały grant 3.Udzielanie bezpłatnego poradnictwa obywatelskiego dla mieszkańców Piły - mały grant	1.983,89 1983,89 5.583,89
Akcja Humanitarna „Życie”-Piła, ul. Okrzei 4a	Dni nowej szansy ze streetworkingiem - streetworking i prowadzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością - mały grant	10.000,00

Źródło: Dane MOPS w Pile.

3. Efekty osiągnięte w ramach rozwoju kapitału społecznego i ludzkiego:

- realizacja działań dążących do profesjonalizacji kadry pomocy społecznej
- wzrost liczby działań służących poprawie jakości świadczonych usług i usprawnieniom organizacyjnym
- rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Podsumowanie

Analiza materiałów przekazanych do sporządzenia sprawozdania przez podmioty uczestniczące w realizacji zadań pozwala na stwierdzenie, że rozwiązywanie problemów społecznych w Pile nie koncentruje się wyłącznie na udzielaniu wsparcia materialnego mieszkańcom wymagającym pomocy, a jest wypadkową kompleksowych działań podejmowanych przez podmioty działające na różnych szczeblach samorządu. Realizowany jest bowiem interdyscyplinarny model podejścia do problemów i włączenie w ich rozwiązywanie podmiotów realizujących zadania w różnych obszarach życia, tworzący system wsparcia, m.in. psychologicznego i prawnego oraz inne działania wspierające rodziny. Wskazuje to, że Piła posiada duży potencjał podmiotów życia społecznego zaangażowanych w realizację *Strategii*, które w optymalny sposób wykorzystują własne zasoby, możliwości materialne oraz personalne niezbędne do rozwiązywania problemów społecznych.

W niniejszym opracowaniu przedstawiono wiele działań podejmowanych w Pile w celu niwelowania problemów społecznych oraz ich efekty, które potwierdzają słuszność przyjętych w *Strategii* kierunków. W tym miejscu należy jednak ponownie zwrócić uwagę, iż szeroko rozumiana polityka społeczna bez wątpienia jest zagadnieniem zbyt obszernym i wielowątkowym, aby ją opisać w sposób wyczerpujący. Wątpliwości nie budzi również fakt, iż niezależnie od skali podejmowanych działań, jedynym gwarantem ich skuteczności jest - poza rzeczą jasną należną inicjatywą ze strony każdego z podmiotów zaangażowanych - właściwa współpraca pomiędzy nimi. Osiągnięciu w 2014 r. celów przewidzianych w *Strategii* służyć będzie zatem kontynuowanie zadań dotychczas realizowanych oraz proponowanie nowych przedsięwzięć, dostosowanych do potrzeb i oczekiwań mieszkańców.

Spis schematów i wykresów

Schemat 1. Misja, cele strategiczne i operacyjne

Wykres 1. Struktura mieszkańców Piły ze względu na wiek zdolności do pracy

Wykres 2. Liczba mieszkańców Piły w latach 2010-2013

Wykres 3. Udział procentowy osób w strukturze mieszkańców w latach 2010-2013

Wykres 4. Struktura mieszkańców wg grup biologicznych - stan na 30.06.2013 r.

Wykres 5. Udział procentowy grup biologicznych w Pile, w latach 2012-2013

Wykres 6. Udział procentowy grup wiekowych w Pile, Wielkopolsce i kraju

Wykres 7. Poziom wskaźnika bezrobocia w latach 2012-2013

Wykres 8. Poziom wskaźnika bezrobocia w Pile w latach 2009-2013

Wykres 9. Stopa bezrobocia w latach 2009-2013

Wykres 10. Dynamika liczby osób bezrobotnych w roku 2013 w powiecie pilskim

Wykres 11. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na koniec roku 2012 i 2013

Wykres 12. Wybrane typy rodzin korzystających z pomocy w latach 2011-2013

Wykres 13. Wybrane powody przyznania pomocy w latach 2011-2013

Wykres 14. Struktura wydatków w ramach realizacji celów Strategii roku 2013

Wykres 15. Struktura wydatków MOPS w Pile wg źródła finansowania

Wykres 16. Dotacje na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej

Wykres 17. Struktura pozostałych wybranych wydatków gminy w ramach realizacji celów *Strategii*

Wykres 18. Wydatki na pozostałe zadania z zakresu pomocy społecznej i mieszkalnictwa

Wykres 19. Wydatki na zadania z zakresu oświaty i edukacyjnej opieki wychowawczej

Wykres 20. Wydatki na zadania z zakresu ochrony zdrowia

Wykres 21. Osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą

Wykres 22. Liczba osób skierowanych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 2012-2013

Wykres 23. Zasiłki i pomoc w naturze w latach 2012-2013

Spis tabel

Tabela 1. Dane o korzystających z pomocy społecznej w gminie w latach 2011-2013

Tabela 2. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2011-2013

Tabela 3. Rezultaty osiągnięte w ramach projektu systemowego w latach 2008-2013

Tabela 4. Osoby objęte dożywianiem w latach 2011-2013

Tabela 5. Dodatki mieszkaniowe wypłacone w latach 2011-2013

Tabela 6. Świadczenia rodzinne oraz fundusz alimentacyjny w latach 2011-2013

Tabela 7. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych w latach 2011-2013

Tabela 8. Zestawienie szkoleń pracowników socjalnych MOPS w 2013 roku

Tabela 9. Realizacja zadań zleconych NGO w obszarze pomocy społecznej

Załącznik nr 2

**Sprawozdanie za rok 2013
z realizacji
Gminnego Programu
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz
Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
Miasta Piły do roku 2015**

Piła 2014

Spis treści

Wstęp	5
I. Dane dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Piły	7
II. Informacja o Programie	9
1. Adresaci Programu.....	9
2. Cel główny i cele operacyjne Programu.....	9
III. Realizacja celów i działań programowych w roku 2013	9
1. Opis działań w ramach celu operacyjnego- Wsparcie rodzin, w których stosowana jest przemoc	9
2. Opis działań w ramach celu operacyjnego- Podnoszenie świadomości mieszkańców gminy w zakresie przemocy w rodzinie.....	16
3. Opis działań w ramach celu operacyjnego- Współpraca pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	27
IV. Podsumowanie	34
Załączniki.....	36

Wstęp

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań społecznych grożących patologiami, w tym przemocą domową. *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. z 2005r., Nr 180, poz.1493) nakłada na samorządy obowiązek tworzenia lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, ponadto nakazuje opracowanie i realizację programów ochrony osób doświadczających przemocy oraz korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc. Zgodnie z zapisami wyżej cytowanej ustawy do zadań własnych gminy w tym zakresie należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 przyjęty *Uchwałą Nr XX/263/12 z dnia 24 kwietnia 2012 roku Rady Miasta Piły* planowany jest do realizacji w latach 2012-2015, a działania w nim wyznaczone mają charakter ciągły i długofalowy. Jego opracowanie i realizacja ma na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie w mieście, zapewnienie ochrony jej ofiarom oraz skuteczne oddziaływanie na jej sprawców. Wdrożenie ww. celu uwarunkowane jest realizacją zadań z zakresu wsparcia rodzin, w których stosowana jest przemoc, podniesienia świadomości mieszkańców w zakresie przemocy w rodzinie oraz zacieśnienie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz jej przeciwdziałania.

Niniejsze opracowanie przygotowane zostało w oparciu o informacje uzyskane od podmiotów współuczestniczących w realizacji Programu, w tym głównie działających w Zespole Interdyscyplinarnym, który dzięki podejmowanym inicjatywom realizuje działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Systematyczna ewaluacja Programu stanowi podstawę do jego doskonalenia, a co za tym idzie, wprowadzenia ewentualnych korekt, nowych rozwiązań wynikających z dynamiki zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz doświadczeń podmiotów realizujących.

I. Dane dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Piły

Trudno określić w sposób jednoznaczny skalę zjawiska przemocy w rodzinie, zarówno na poziomie ogólnopolskim, jak i lokalnym. Zdecydowanie najpoważniejszą trudnością w diagnozowaniu wielkości zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie wiarygodnych, rzeczywistych danych, charakteryzujących rozmiar przemocy. Nadal wiele przypadków przemocy w rodzinie nie jest zgłaszanych, głównie z powodu strachu, wstydu oraz braku wiary w skuteczność prawa i obowiązujących procedur. Trudność w jednoznacznym określeniu rozmiarów zjawiska związana jest także z wielością danych zbieranych przez różnorodne instytucje, pośrednio i bezpośrednio analizujące przypadki stosowania przemocy w rodzinie, jak również z charakterem tych danych oraz z faktem stosowania przez instytucje różnorodnych ich typologii i klasyfikacji.

Skalę zjawiska na danym obszarze można zatem konstatować na podstawie niektórych danych zgromadzonych przez lokalne instytucje. Wyjściowymi danymi na temat rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie w skali naszego miasta mogą być dane opracowane przez Komendę Powiatową Policji w Pile. Najbardziej trafnym spośród dostępnych wskaźników obrazujących skalę zjawiska jest liczba interwencji domowych przeprowadzonych przez funkcjonariuszy policji. Jak wynika z danych statystycznych Komendy w roku ubiegłym na terenie Piły przeprowadzono 635 interwencji domowych. Zatrzymano 21 osób podejrzanych, że stosują przemoc w rodzinie. Policjanci wypełnili 131 Niebieskich Kart wszczynających procedurę „Niebieskie Karty”, z czego 117 przekazali do MOPS w 2013 r.

Strukturę rodzin objętych interwencją przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	mężczyźni	kobiety	dzieci	ogółem
ofiary przemocy w rodzinie	17	123	86	226
sprawcy przemocy w rodzinie	117	15	0	132

Analizując dane zawarte w tabeli zauważa się, że zdecydowaną większość wśród sprawców przemocy w rodzinie stanowią mężczyźni (89 %). Ofiarami przemocy natomiast są najczęściej kobiety oraz dzieci (niemal 93 % wszystkich ujawnionych ofiar przemocy domowej). Zatem przede wszystkim do kobiet i dzieci należy kierować ofertę przeznaczoną dla ofiar przemocy (pomoc psychologiczną i prawną, grupy wsparcia, schronienie itp.), natomiast dla mężczyzn organizować działania w postaci programów

korekcyjno-edukacyjnych i innych, mających na celu pozytywną zmianę dotychczasowych zachowań.

Istotnym problemem występującym w rodzinach dotkniętych przemocą jest nadużywanie alkoholu, głównie przez sprawców przemocy. Potwierdzają to policyjne statystyki: aż 67 sprawców przemocy domowej w trakcie interwencji policji znajdowało się pod wpływem alkoholu. W roku 2013 do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile wpłynęło 155 wniosków o leczenie odwykowe, w tym w 72 przypadkach dotyczyły one problemu przemocy w rodzinie. W przypadku 90 wniosków Komisja podjęła decyzję o skierowaniu na dobrowolne leczenie w systemie ambulatoryjnym na terenie Piły. Natomiast 65 spraw skierowano do Sądu Rejonowego w Pile. Do biegłych sądowych Komisja skierowała 68 wniosków w celu przeprowadzenia badań w zakresie ustalenia uzależnienia od alkoholu oraz wskazań do leczenia. Biegli wydali ogółem 68 opinii, w tym w 52 przypadkach o leczenie w systemie lecznictwa otwartego, 12 o leczenie w zakładzie stacjonarnym, a w 4 przypadkach biegli nie stwierdzili uzależnienia od alkoholu. Wnioski o leczenie odwykowe wymagały rozpoznania na posiedzeniach Komisji, których w 2013 r. odbyło się 76.

Przemoc w rodzinie to zjawisko, które może mieć charakter jednorazowego albo powtarzającego się działania naruszającego prawa lub dobra osobiste członka rodziny. Z uwagi na częstotliwość zachowań sprawców przemocy, czyny te są w różny sposób kwalifikowane pod względem prawnym. Jeżeli przemoc w rodzinie ma charakter umyślnych, długotrwałych i powtarzających się zachowań sprawcy, polegających na zadawaniu zależnej od niego ofierze cierpień psychicznych i fizycznych, mamy do czynienia z przestępstwem znęcania się, za które grozi kara pozbawienia wolności. W roku ubiegłym Komenda Powiatowa Policji w Pile prowadziła 80 spraw o znęcanie się, z tego 27 postępowań przekazano aktem oskarżenia do Sądu Rejonowego w Pile. Z danych Prokuratury Rejonowej w Pile natomiast wynika, że w roku 2013 w Prokuraturze zarejestrowano łącznie 82 sprawy dotyczące przemocy fizycznej i psychicznej stosowanej wobec ofiar przestępstw z Gminy Piła, z czego 27 spraw zakończonych zostało skierowaniem aktów oskarżenia do właściwego sądu.

Według danych uzyskanych od kuratorów sądowych, działających przy Sądzie Rejonowym w Pile, do końca 2013 roku prowadzonych było 41 postępowań wykonawczych za czyny z art. 207 §1 kk.

II. Informacja o Programie

1. Adresaci Programu

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 zakłada realizację celów i działań skierowanych do :

- osób dotkniętych przemocą domową
- specjalistów działających w obszarze wspierania rodzin z problemem przemocy
- lokalnej społeczności.

2. Cel główny i cele operacyjne Programu

Celem głównym *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015* jest przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie, zapewnienie ochrony jej ofiarom oraz skuteczne oddziaływanie na jej sprawców. Wyznaczono następujące cele operacyjne :

1. Wsparcie rodzin, w których stosowana jest przemoc
2. Podniesienie świadomości mieszkańców gminy w zakresie przemocy w rodzinie
3. Zacieśnienie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

III. Realizacja celów i działań programowych w roku 2013

Dla osiągnięcia celów programowych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Pile w roku 2013 zrealizowano szereg niżej wymienionych działań.

1. Opis działań w ramach celu operacyjnego - Wsparcie rodzin, w których stosowana jest przemoc

Zgodnie z art. 7 pkt 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej przemoc w rodzinie jest jedną z przyczyn stanowiących podstawę objęcia rodziny pomocą społeczną. W ramach społecznego wsparcia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile objął pomocą 72 rodziny z problemem przemocy domowej, liczące ogółem 226 osób. W roku 2013 procedura „Niebieskie Karty” objęła 151 pilskich rodzin, a świadczeniami z pomocy społecznej objęto wspomniane wyżej 72 rodziny, co

pozwała stwierdzić, że postrzeganie zjawiska przemocy jako problemu dotyczącego głównie rodzin ubogich czy niezaradnych życiowo jest błędne, ponieważ ponad połowa rejestrowanych spraw o przemoc nie dotyczy osób wspieranych finansowo i rzeczowo przez MOPS.

Rodzinom dotkniętym problemem przemocy domowej MOPS udzielał pomocy dostosowanej do ich potrzeb, w tym w formie:

- zasiłków pieniężnych w ramach ustawy o pomocy społecznej
- zasiłków na zakup żywności realizowanych w ramach rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”
- posiłków (w tym dla dzieci i młodzieży realizowanych w jednostkach oświatowych)
- skierowania dzieci i młodzieży do udziału w różnych formach wypoczynku.

Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, spełniające ustawowe kryteria dochodowe, otrzymywały wsparcie w postaci zasiłków celowych i okresowych, których wartość w 2013r. wyniosła 135.521 zł. Rodziny obejmowano także pomocą w zakresie dożywiania. Wartość świadczeń, w tym zasiłków na zakup żywności oraz posiłków, zamknęła się w kwocie 87.022 zł. Łącznie na ww. formy wsparcia ośrodek wydał kwotę 222.543 zł.

Ponadto ośrodek udzielał specjalistycznych porad psychologicznych (w tym 92 porady w ramach procedury „Niebieskie Karty”) i prawnych, a także poradnictwa socjalnego, świadczonego przez pracowników socjalnych. Pracownicy socjalni obejmowali rodziny dotknięte przemocą kompleksową pracą socjalną, współdziałając także z innymi specjalistami, w tym z policją, pedagogami szkolnymi, asystentami rodziny, kuratorami sądowymi i przedstawicielami ochrony zdrowia, głównie w ramach realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

Problemem, który współlistnieje ze zjawiskiem przemocy domowej jest nadużywanie alkoholu (głównie przez sprawcę przemocy). Spośród 72 rodzin objętych pomocą społeczną z powodu przemocy w rodzinie 17 rodzin dotkniętych było jednocześnie problemem alkoholizmu (podczas gdy ogółem z powodu alkoholizmu pomoc społeczną uzyskało w roku ubiegłym 401 rodzin). Pracownicy socjalni motywowali do podjęcia lub kontynuowania leczenia odwykowego osoby z problemem alkoholowym, zwłaszcza że wystąpienie problemu uzależnienia stanowi ryzyko

pojawienia się w rodzinie problemu przemocy domowej. W roku 2013 leczenie podjęły 134 osoby, w tym 55 osób w formie terapii stacjonarnej. Terapię podjętą w poprzednim roku kontynuowało 85 osób. W przypadku 35 osób MOPS wystąpił z wnioskiem do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o skierowanie na leczenie.

W roku 2013 MOPS kontynuował realizację działań skierowanych do osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie w ramach projektu systemowego pt. *Twoja szansa. Aktywizacja zawodowa klientów MOPS w Pile*, w tym:

- wykłady pt. *Wykorzystanie seksualne dzieci i młodzieży. Przemoc seksualna wobec dorosłych. Przyczyny, rozpoznanie, formy przemocy* – wykłady, w których uczestniczyło 81 osób, podejmowały kwestię definicji przemocy, rodzajów przemocy wobec dziecka, typów przemocy seksualnej wobec dziecka, czynników ryzyka, zachowań pedofilnych, form wykorzystania seksualnego, symptomów wykorzystania seksualnego, patomechanizmów zachowań przemocowych, pomocy osobom krzywdzonym w oparciu o lokalne zasoby osobowe i instytucjonalne
- grupa samopomocowa - przeznaczona dla ofiar przemocy w rodzinie, w spotkaniach której uczestniczyło 12 osób
- wsparcie asystenta rodziny - realizowane było w ramach projektu przez 2 asystentów rodziny w 10 rodzinach dotkniętych lub zagrożonych przemocą domową (w sumie cały Zespół ds. Asysty Rodzinnej, liczący 6 asystentów rodziny, wsparł swoją pracą 117 rodzin, w tym 24 rodziny dotknięte problemem przemocy w rodzinie)
- poradnictwo psychologiczne - w ramach procedury „Niebieskie Karty” udzielono porad 24 uczestnikom projektu.

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie były kierowane przez pracowników socjalnych MOPS do uczestnictwa w projekcie pt. Kochaj, szanuj, nie krzywdź. Projekt na zlecenie gminy, jak w roku poprzednim realizowało Piłskie Centrum Pomocy Bliźniemu Monar-Markot. Projekt obejmował udzielanie wsparcia i pomocy psychologiczno-terapeutycznej rodzicom oraz dzieciom, będącym ofiarami przemocy w rodzinie. Oferta skierowana była do rodzin dotkniętych przemocą, nieradzących sobie z problemami, rodziców samotnie wychowujących dzieci. W projekcie uczestniczyły 23 rodziny z problemem przemocy domowej. Zrealizowano następujące działania:

- grupa wsparcia dla ofiar przemocy – grupa prowadzona przez terapeutę systemowego, równoległe z zajęciami socjoterapeutycznymi dla dzieci
- warsztat odpowiedzialnego rodzicielstwa – zajęcia prowadzone przez psychologa metodą warsztatową, praca samodzielna i w zespole oraz mini wykłady
- warsztat umiejętności wychowawczych – zajęcia prowadzone przez terapeutę
- zajęcia dla dzieci – skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym (zajęcia miały wymiar edukacyjny i socjoterapeutyczny)
- trening wzmacniający poczucie własnej wartości – zajęcia prowadzone przez terapeutę
- trening asertywności – zajęcia prowadzone przez psychologa
- warsztat umiejętności radzenia sobie ze stresem – zajęcia prowadzone przez terapeutę
- konsultacje indywidualne z psychologiem
- spotkania informacyjno-edukacyjne – prowadzone przez policjanta i prawnika.

Ostatnim z projektów realizowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie był autorski projekt dwóch pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile pt. „Zanim otrzymasz czerwoną kartkę”, skierowany do grupy 10 osób, będących sprawcami przemocy w rodzinie, którzy byli objęci procedurą „Niebieskie Karty” (7 osób) lub posiadali dozór kuratora (3 osoby). Projekt był realizowany w formie grupy samopomocowej przez zespół projektowy, we współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym oraz Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Dorosłych i stanowił swoistą innowację zarówno ze względu na merytoryczną zawartość scenariuszy, jak i samą grupę odbiorców. MOPS nie realizował dotychczas tego typu działań. Z założenia projekt jest powtarzalny i można go będzie kontynuować w latach kolejnych. Pracownicy socjalni prowadzący ww. projekt w 2013 roku ukończyli II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w zakresie praca socjalna z osobą i rodziną z problemem przemocy, a także ukończyli *Studium pracy z osobami stosującymi przemoc* i uzyskali certyfikat specjalisty z zakresu pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Projekt poszerzył ofertę ośrodka, a zarazem gminy w zakresie pracy z rodziną dotkniętą przemocą domową i był odpowiedzią na

potrzebę realizacji działań skierowanych do sprawców przemocy.

Istotnym działaniem skierowanym do ofiar przemocy było udzielenie im schronienia. MOPS udzielał schronienia ofiarom przemocy domowej poprzez zapewnienie miejsc i kierowanie do całodobowego Ośrodka Wsparcia przy ul. Boh. Stalingradu 23, gdzie ofiary przemocy korzystały z pomocy pracownika socjalnego oraz psychologa. W roku 2013 z oferty Ośrodka Wsparcia skorzystało 7 osób będących ofiarami przemocy domowej.

Ponadto osoby dotknięte przemocą korzystały z pomocy świadczonej przez działający całodobowo Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile przy ul. Rydygiera 23. Z oferty tego ośrodka, dysponującego 25 miejscami, skorzystało ogółem 95 osób, w tym 38 kobiet, 53 dzieci oraz 4 mężczyzn, w tym z terenu Piły w ośrodku przebywało 27 osób. Ośrodek świadczył pomoc osobom dotkniętym problemem przemocy w rodzinie w zakresie:

- interwencyjnym, m.in. poprzez: zapewnienie schronienia na okres do 3 miesięcy, ochronę ofiary przemocy w rodzinie przed sprawcą przemocy, udzielanie natychmiastowej pomocy psychologicznej
- terapeutyczno-wspomagającym, m.in. poprzez: udzielanie poradnictwa psychologicznego, socjalnego, wychowawczego, prawnego, prowadzenie grupy wsparcia i grupy terapeutycznej dla ofiar przemocy w rodzinie, udzielanie wsparcia psychologicznego oraz specjalistycznej pomocy terapeutycznej
- socjalno-bytowym, m.in. poprzez: zapewnienie całodobowego pobytu, wyżywienia oraz środków czystości
- działalności terapeutycznej, m.in. poprzez: udzielanie pomocy psychologicznej, prowadzenie terapii indywidualnych i grupowych, mediacji między małżonkami oraz zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci.

Ośrodek w okresie od 1 sierpnia do 31 grudnia 2013 roku realizował Program Osłony Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, priorytet II – Podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w ramach projektu pt. „Lepsze jutro bez przemocy”. Celem projektu było rozszerzenie poradnictwa specjalistycznego dla osób doznających przemocy, rozwój oddziaływań terapeutycznych skierowanych do osób dotkniętych przemocą i osób stosujących przemoc w rodzinie. W ramach programu udzielano bezpłatnych porad psychologicznych i prawnych, prowadzono

grupę wsparcia dla osób dotkniętych zjawiskiem przemocy, a także w okresie od 27 do 28 września 2013 roku grupa 14 osób odbyła warsztaty kształtowania postaw bez przemocy.

Ponadto Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie objął działaniami korekcyjnymi w ramach programu 13 sprawców przemocy domowej.

Działania o charakterze wspierającym skierowane do osób uwikłanych w zjawisko przemocy domowej prowadził także Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych. Polegały one m.in. na:

- przeprowadzaniu mediacji rodzic – nastolatek, mających na celu rozwiązanie sytuacji konfliktowych we wzajemnych relacjach
- udzielaniu pomocy terapeutycznej dla dzieci i młodzieży
- prowadzeniu porad indywidualnych dla uczniów i rodziców
- współpracy ze szkołami, kuratorami sądowymi, pracownikami socjalnymi i asystentami rodzin w celu odnalezienia najkorzystniejszych rozwiązań problemów rodzin znajdujących się pod opieką ZPPP w Pile
- prowadzeniu poradni:
 - Punktu Porad Wychowawczych
 - Punktu Informacji o Uzależnieniach
 - Punktu Porad Seksuologicznych
 - Pogotowia Młodzieżowego.
 -

W roku 2013 działania na rzecz wsparcia rodzin dotkniętych przemocą domową realizował również Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile. Ich zestawienie przedstawia poniższa tabela.

lp.	Rodzaj działania	Liczba korzystających
1.	Poradnictwo prawne dla osób dotkniętych przemocą	91 osób
2.	Konsultacje psychologiczne	78 osób
3.	Terapia indywidualna dla ofiar przemocy	41 osób (273 sesje)
4.	Terapia indywidualna dla osób współuzależnionych	27 osób (71 sesji)
5.	Psychoterapia dla sprawców przemocy	8 osób (12 miesięcy)

Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Rodzinnych i Nieletnich w ubiegłym roku podejmował działania na zlecenie Sądu Rodzinnego, mające na celu zdiagnozowanie sytuacji w rodzinach dotkniętych problemem przemocy w następujących przypadkach:

- po wpłynięciu informacji z KPP o interwencji w rodzinie
- po wpłynięciu informacji z MOPS o wgląd w sytuację rodziny
- po wpłynięciu ze szkoły wniosku o wgląd w sytuację rodzinną dziecka.

Poszczególni kuratorzy w ramach sprawowanych nadzorów nad sprawcami przemocy, wobec których orzeczono nadzór (ograniczono władzę rodzicielską poprzez nadzór kuratora lub zastosowano nadzór w sprawie o przymusowe leczenie odwykowe), wskazywali miejsce, gdzie można otrzymać poradnictwo prawne dla osób doświadczających przemocy i pokrzywdzonych przestępstwem, oferowali pomoc osobom pokrzywdzonych w ustaleniu miejsc, w których mogą znaleźć schronienie, wsparcie psychologiczne oraz inną pomoc. Motywowali sprawców przemocy do podjęcia terapii (w tym uzależnień) lub uczestnictwa, np. w programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy, a także motywowali do zachowania abstynencji.

W ramach bieżącej działalności prokuratorzy Prokuratury Rejonowej w Pile w roku ubiegłym udzielali porad prawnych osobom zgłaszającym się do tej instytucji. W 2013 roku przyjęli łącznie 849 interesantów. Poszczególni prokuratorzy na bieżąco przyjmowali zawiadomienia o przestępstwach oraz nadzorowali prowadzone postępowania przygotowawcze.

W sytuacjach, gdy istniały ku temu podstawy prawne, w toku postępowań przygotowawczych, stosowano wobec podejrzanych o popełnienie przestępstwa, związanego ze stosowaniem przemocy wobec członka rodziny, środki zapobiegawcze w postaci dozoru policji, połączonego z zakazem kontaktowania się oraz zbliżania do pokrzywdzonego oraz nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym. Wobec 8 osób zastosowano dozór policji przy czym w jednej sprawie dozór ten połączony został z zakazem zbliżania i kontaktowania się z pokrzywdzonym oraz w dwóch z nakazem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

Również w uzasadnionych przypadkach prokuratorzy kierowali do sądu wnioski o zastosowanie wobec podejrzanego środka zapobiegawczego o charakterze izolacyjnym w postaci tymczasowego aresztowania. W roku 2013 wobec 6

podejrzanych o czyn z art. 207§ 1 kk, dotyczący psychicznego i fizycznego znęcania się nad osobą najbliższą, Sąd Rejonowy w Pile na wniosek pilskiej Prokuratury zastosował środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania.

Na bazie ustaleń dokonanych w toku postępowań przygotowawczych, prowadzonych w sprawach karnych analogicznie do lat ubiegłych, Prokuratura wszczęła lub zainicjowała wszczęcie postępowań cywilnych lub administracyjnych, w tym kierowała wnioskami o wymeldowanie z urzędu oraz wnioskami o skierowanie na leczenie odwykowe. Do właściwego sądu rodzinnego kierowane były również zawiadomienia w trybie art. 572 kpc w sytuacji stwierdzenia zaistnienia zdarzenia uzasadniającego wszczęcie przez sąd opiekuńczy postępowania z urzędu.

W ramach corocznej akcji „Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześpięstwem”, która w roku ubiegłym odbyła się w dniach od 25 lutego do 2 marca 2013 r., prokuratorzy Prokuratury Rejonowej w Pile udzielali porad prawnych, z których skorzystało 17 osób. Podczas trwania akcji również policjanci z Wydziału Prewencji Komendy Powiatowej Policji w Pile przyjmowali osoby pokrzywdzone w ramach wyznaczonych dyżurów.

2. Opis działań w ramach celu operacyjnego - Podnoszenie świadomości mieszkańców gminy w zakresie przemocy w rodzinie

W celu zwiększenia wiedzy mieszkańców Piły na temat przemocy w rodzinie realizowano następujące działania:

1. Zespół Interdyscyplinarny kontynuował lokalną kampanię informacyjno-edukacyjną pt. „PRZEMOCY NIE! - POMOCY TAK!”. Celem kampanii było upowszechnienie wśród lokalnej społeczności informacji o instytucjach świadczących w naszym mieście pomoc ofiarom przemocy w rodzinie. Adresatami kampanii były przede wszystkim osoby dotknięte przemocą, a pośrednio również instytucje udzielające wsparcia rodzinie. W ramach kampanii Zespół Interdyscyplinarny kilkakrotnie dystrybuował opracowane w 2012 roku ulotki do:

- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Pile
- Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile
- Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile
- Komendy Powiatowej Policji w Pile
- Sądu Rejonowego w Pile

- Prokuratury Rejonowej w Pile
- Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Pile
- Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Pile
- jednostek oświaty, działających zarówno na poziomie gminnym jak i powiatowym,
- placówek ochrony zdrowia (szpital, poradnie rodzinne i specjalistyczne).

Opracowaną przez Zespół ulotkę przedstawia załącznik nr 1.

2. W ramach ww. kampanii Zespół Interdyscyplinarny opracował w roku 2013 kolejną ulotkę zawierającą kompleksową informację o ośrodkach świadczących w naszym mieście całodobową pomoc dla ofiar przemocy w rodzinie. Ulotki te dostępne są obecnie w niżej wymienionych instytucjach:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile
- Sąd Rejonowy w Pile
- Prokuratura Rejonowa w Pile
- Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych w Pile.

Opracowaną przez Zespół ulotkę przedstawia załącznik nr 2.

3. W ramach wydzielonych z budżetu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile środków przeznaczonych na zadania realizowane w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej zakupiony został informator *O procedurze „Niebieskie Karty”* skierowany do osób doznających przemocy w rodzinie, który w prosty i zrozumiały sposób tłumaczy, na czym polega procedura, w jaki sposób można ją uruchomić i jakiej pomocy może oczekiwać osoba poszkodowana. Powyższy informator wręczany był przez pracowników socjalnych ośrodka osobom, wobec których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie.

4. We współpracy z Biurem Prezydenta Miasta Piły w styczniu 2013 roku zorganizowana została konferencja prasowa na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Piły, w której uczestniczyli: dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile, przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, dyrektor Wydziału Spraw Obywatelskich i Zarządzania Kryzysowego, pedagog Szkoły Podstawowej Nr 5 w Pile. W trakcie konferencji poruszone zostały zagadnienia z zakresu działalności Zespołu Interdyscyplinarnego,

procedury „Niebieskie Karty” oraz rozpoczętej przez Zespół lokalnej kampanii informacyjnej na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Materiał z konferencji rozpropagowały pilskie media.

5. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile na swojej stronie internetowej na bieżąco publikował informacje z zakresu tematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego, instytucji niosących pomoc ofiarom przemocy domowej, przepisów i procedur stosowanych wobec rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie (więcej informacji na stronie www.mops.pila.pl w zakładce „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”). Rozbudowany został natomiast zakres informacji o dane dotyczące funkcjonujących serwisów informacyjnych, m.in. portalu *Pokrzywdzeni* oraz kampanii informacyjnych i społecznych: Kampania Rzecznika Praw Dziecka *Reaguj. Masz Prawo*, *Wielkopolska kampania informacyjna na rzecz przeciwdziałania przemocy* oraz Lokalna kampania informacyjna *Przemocy - Nie! Pomocy – Tak!*.

6. Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zakupił pakiet materiałów edukacyjno-informacyjnych, w tym ulotek i plakatów dedykowanych ofiarom, sprawcom oraz świadkom przemocy domowej. Materiały przekazano do instytucji, które w ramach zadań statutowych podejmują działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

7. Na terenie pilskich jednostek oświatowych, zarówno szczebla gminnego jak i powiatowego, przekazywano informacje związane z tematyką przemocy, które skierowane były do uczniów i ich rodziców m.in. za pośrednictwem stron internetowych, w formie gazetek szkolnych, pogadanek i prelekcji dla uczniów, realizowanych przez nauczycieli. Powyższe informacje przekazywane były poprzez:

- prelekcje dla uczniów i ich rodziców na temat odpowiedzialności prawnej nieletnich po ukończeniu 13 roku życia
- prelekcje dla rodziców: *Jak pomóc dziecku, które ma problemy?*, *Prawna ochrona dóbr osobistych człowieka, w tym nietykalności cielesnej*, *Zachowanie przemocowe w środowisku rówieśniczym*, *Zagrożenia płynące z Internetu*, *Profilaktyka uzależnień – wpływ uzależnień na zachowania młodzieży*
- prelekcje i pogadanki dla młodzieży: *Warunki stanowiące o bezpiecznym życiu człowieka w rodzinie*, *Znaczenie rodziny i bezpiecznego domu w życiu*

każdego człowieka, Sposoby zapobiegania i radzenia sobie z agresją, Jak unikać agresji w kontaktach z rówieśnikami, Jak zapobiegać zachowaniom agresywnym, Asertywność lepsza niż agresja

- upowszechnianie materiałów informacyjnych: *Komunikacja w rodzinie – sztuka, Mity i fakty – przemoc w rodzinie* dla uczniów gimnazjum
- realizację procedury „Niebieskie Karty” (opracowanie szkolnych i przedszkolnych procedur)
- realizację procedury postępowania w przypadku rodziców w separacji lub po rozwodzie pt. *Władza rodzicielska*
- udział w programie edukacyjno-profilaktycznym *Prawa Człowieka – prawa dziecka*.

8. W wielu pilskich instytucjach informacje na temat przemocy w rodzinie zostały wyeksponowane w gablotach i na specjalnie do tego celu przygotowanych tablicach informacyjnych, m.in. w siedzibie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Komendy Powiatowej Policji, Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Prokuratury Rejonowej w Pile, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci oraz w placówkach ochrony zdrowia, jednostkach oświatowych (przedszkolach publicznych, szkołach podstawowych, gimnazjach oraz zespołach szkół).

Dokumentację zdjęciową wybranych ekspozycji (gablot, tablic) przedstawia załącznik nr 3.

9. Informacje na temat przemocy w rodzinie na bieżąco przekazywane były także przez specjalistów stykających się lub pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie. Działalność tę realizowali m.in.:

- pracownicy socjalni (w ramach poradnictwa socjalnego)
- pedagodzy szkolni (w ramach pracy z dzieckiem i rodziną)
- policjanci (w ramach interwencji oraz działań dzielnicowych)
- kuratorzy sądowi (w ramach prowadzonych nadzorów)
- prokuratorzy (w ramach prowadzonych postępowań przygotowawczych)
- specjaliści z Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (w ramach pracy z ofiarą i sprawcą przemocy).

W ramach prowadzenia wśród dzieci i młodzieży profilaktyki agresji i przemocy zrealizowano następujące działania:

1. We wszystkich przedszkolach publicznych w ramach zajęć dydaktyczno-wychowawczych realizowano działania profilaktyczne dostosowane do możliwości psychofizycznych dzieci, w tym m.in. poprzez: wprowadzenie innowacji programowej *Przedszkolak poznaje dobre obyczaje* oraz *Wykorzystanie mandali i elementów jogi w relaksacji dzieci i niwelowaniu zaburzeń agresywnych*, opracowanie grupowych kodeksów *dobrego przedszkolaka*, realizację scenariuszy zajęć dydaktycznych dotyczących prawidłowego rozwoju emocjonalnego, przeciwdziałaniu agresji, pozytywnych zachowań społecznych, udział dzieci w spektaklach teatralnych na temat dobrego zachowania. Prowadzono także warsztaty problemowe z rodzicami na temat zapobiegania zachowaniom niepożądanym u dzieci i ujednolicenia norm wychowawczych oraz zapoznano rodziców z programem *Przedszkolak poznaje dobre obyczaje*.

2. We wszystkich szkołach podstawowych, zespołach szkół i gimnazjach, w ramach realizacji szkolnych programów (wychowawczego i profilaktycznego), działaniami objęto wszystkich uczniów. Odbyły się m.in.:

- zajęcia profilaktyczno-wychowawcze z zakresu przemocy i agresji, prowadzone przez pracowników szkoły (wychowawców, pedagogów, dyrektorów placówek) w poszczególnych klasach, zgodnie z potrzebami środowiska i stosownie do etapu rozwojowego uczniów
- warsztaty oraz programy profilaktyczne przeprowadzone przez przedstawicieli Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile dla wszystkich poziomów klas (zajęcia odbyły się w Szkole Podstawowej Nr 1, Szkole Podstawowej Nr 2, Szkole Podstawowej Nr 4, Szkole Podstawowej Nr 5, Zespole Szkół Nr 1, Zespole Szkół Nr 3):
 - program profilaktyczny - *Powiedz to słowami a nie pięściami*
 - zajęcia warsztatowe - *Stop agresji i przemocy rówieśniczej*
 - zajęcia warsztatowe - *Co robić żeby czuć się bezpiecznie*
 - program profilaktyczny - *Wpływ środków psychoaktywnych na relacje z rówieśnikami*
- warsztaty oraz diagnozy przeprowadzone przy współudziale przedstawicieli Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Pile, które odbyły się

m.in. w Szkole Podstawowej Nr 4 i Szkole Podstawowej Nr 5, w tym:

- warsztaty *Uczymy się rozmawiać i pomagać sobie*
- warsztaty *Pomocna dłoń*
- diagnoza sytuacji wychowawczej oraz relacji rówieśniczych
- cykl warsztatów dotyczący rozpoznania, wyrażania i radzenia sobie z emocjami i relacji rówieśniczych.

3. W szkołach, dla których organem prowadzącym jest gmina, realizowano ponadto następujące działania:

- przeprowadzono badanie ankietowe badające poczucie bezpieczeństwa w szkole i zagrożenia przemocą
- zorganizowano pogadanki na temat *Jak radzić sobie z własną i cudzą agresją*
- zorganizowano spotkanie z policjantem na temat *Skutki przemocy wśród dzieci i młodzieży - karalność nieletnich* (w Zespole Szkół Nr 2)
- poprowadzono zajęcia socjoterapeutyczne z młodzieżą zagrożoną zachowaniami przemocowymi (w Zespole Szkół Nr 1)
- przeprowadzono warsztaty *Uzależnienia a konsekwencje społeczne* (w Gimnazjum Nr 4)
- zrealizowano projekt edukacyjny *Nie mogę milczeć* w ramach kampanii *Reaguj. Masz prawo* (w Szkole Podstawowej Nr 5)
- zorganizowano spotkanie dzieci i młodzieży z przedstawicielami Straży Miejskiej w Pile poświęcone m.in. profilaktyce zachowań agresywnych (w Szkole Podstawowej Nr 4)
- przeprowadzono konkurs *Umiem reagować w trudnych sytuacjach* (w Szkole Podstawowej Nr 2)
- zorganizowano debaty uczniowskie *Czy jesteś bezpieczny w szkole, domu i środowisku, Prawa człowieka* (w Zespole Szkół Nr 3)
- zorganizowano biblioterapię - dyskusję na temat zachowań agresywnych (w Szkole Podstawowej Nr 7)

4. W szkołach na terenie Piły, dla których organem prowadzącym jest powiat, realizowano następujące działania:

- zorganizowano *Dzień bez przemocy* w ramach udziału szkoły w programie *Szkoła bez przemocy*

- zorganizowano cykl spotkań dla młodzieży mieszkającej w internacie, na których poruszany były problemy agresji i przemocy wśród rówieśników oraz odpowiedzialności karnej nieletnich
- upowszechniono materiały edukacyjne w formie gazetek szkolnych o tematyce: *Jak poradzić sobie w szkole, Prawa człowieka, Strategia pokonywania stresu*
- przeprowadzono ankiety dotyczące przemocy i agresji
- zorganizowano spotkania dla młodzieży z przedstawicielami Komendy Powiatowej Policji w Pile dotyczące odpowiedzialności karnej wśród nieletnich oraz procedur i właściwego reagowania na przemoc w rodzinie
- zorganizowano warsztaty specjalistyczne z zakresu profilaktyki uniwersalnej: *Alkohol kradnie wolność. Alkohol kradnie życie, Problemy przemocy w rodzinie*
- przeprowadzono warsztaty: *Zachowanie przemocowe w środowisku rówieśniczym, Trzy słowa na M. Wybory Młodych Dorosłych, Jak pomóc rówieśnikowi, który ma problemy?, Bezpieczne zachowanie w szkole, domu, na ulicy*
- prowadzono mediacje, rozmowy wspierające, obejmowano pomocą psychologiczną oraz pomocą materialną młodzież, współpracowano z pracownikami socjalnymi oraz psychologami PCPR w celu podjęcia działań zmierzających do zaniechania konkretnym przypadkom przemocy
- wzięto udział w VII Tygodniu Edukacji Profilaktycznej *My nie tylko zawsze potrzebujemy pomocy, co informacji, że taką pomoc możemy uzyskać*

5. Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Pile prowadził zajęcia edukacyjne i profilaktyczne dla uczniów wszystkich klas i szkół, mające na celu rozwijanie umiejętności społecznych, pomocy rówieśniczej oraz przeciwdziałanie uzależnieniom.

6. Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile, jak w roku poprzednim, finansował w 2013 r. działalność świetlic socjoterapeutycznych, umiejscowionych we wszystkich szkołach podstawowych, gimnazjach i zespołach szkół znajdujących się na terenie Piły oraz w siedzibie OPIRPA. Świetlice działały od poniedziałku do piątku w godz. 15.30-18.30. Łącznie do świetlic uczęszczało 275 dzieci. Ponadto realizował:

- program profilaktyczny *Substancje psychoaktywne a zachowania przemocowe w środowisku rówieśniczym* adresowany do uczniów klas szkół ponadgimnazjalnych (programem objęto 2.300 uczniów)
- program profilaktyczny *Mechanizmy przemocy w szkole. Relacja sprawca - ofiara* adresowany do uczniów klas szkół ponadgimnazjalnych (programem objęto 875 uczniów)
- program profilaktyczny *Powiedz to słowami a nie pięściami* adresowany do uczniów kl. IV-VI szkół podstawowych (programem objęto 624 uczniów)
- zajęcia warsztatowe *Stop agresji i przemocy rówieśniczej* adresowany do uczniów kl. VI szkół podstawowych i uczniów klas gimnazjalnych (w warsztatach uczestniczyło 779 uczniów)
- zajęcia warsztatowe *Co robić żeby czuć się bezpiecznie* adresowane do uczniów kl. I-III szkół podstawowych (w warsztatach uczestniczyło 1.457 uczniów)
- program profilaktyczny *Wpływ środków psychoaktywnych na relacje z rówieśnikami* adresowany do uczniów kl. IV-VI szkół podstawowych (programem objęto 1.055 uczniów).

W ramach działalności profilaktycznej wśród dorosłych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowano następujące działania:

1. Zajęcia warsztatowe dla rodziców korzystających z pomocy OPIRPA i PCPR *Dziecko wykorzystywane seksualnie* (w zajęciach warsztatowych udział wzięły 82 osoby).

2. Poradnictwo udzielane przez Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych rodzicom w zakresie oddziaływań wychowawczych wobec dzieci sprawiających problemy w środowisku domowym i szkolnym – problemy te częściowo wynikają z funkcjonowania w rodzinie, gdzie występuje problem przemocy.

3. Zajęcia edukacyjne i profilaktyczne prowadzone w ZPPP skierowane do grupy rodziców mających na celu doskonalenie umiejętności wychowawczych – aby ograniczyć stosowanie przemocy jako tzw. „środka wychowawczego”.

4. Pogadanki i prelekcje dla rodziców uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, spotkanie z kuratorem sądowym z wydziału dla nieletnich i prelekcja na temat *Skutki przemocy - karalność nieletnich*, zapoznanie rodziców z *Konwencją o*

Prawach Dziecka oraz przedstawienie im założeń szkolnych programów: wychowawczego i profilaktyki, a także dystrybucja ulotek opracowanych przez pedagoga.

5. Prelekcje dla rodziców na temat przemocy w rodzinie, zorganizowane w szkołach ponadgimnazjalnych, spotkania z rodzicami, na których omawiano problematykę profilaktyki agresji i przemocy uczniów względem rodziców, pogadanki na temat przemocy i agresji w rodzinie i placówce.

Szkolenia oraz warsztaty dla nauczycieli dotyczące przemocy w środowisku szkolnym i rodzinnym organizowane były w roku ubiegłym m.in. przez Zespół Interdyscyplinarny, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych, Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Były to następujące przedsięwzięcia:

1. Warsztaty dla pedagogów szkół ponadgimnazjalnych *Przemoc rówieśnicza. Grupy przemocowe – charakterystyka*, spotkanie pedagogów szkół z powiatu pilskiego z przedstawicielami policji - Referatu ds. Przeszłości Nieletnich, debata społeczna dotycząca bezpieczeństwa z udziałem Wojewody Wielkopolskiego i Komendanta Wielkopolskiej Policji.

2. Szkolenia Rad Pedagogicznych obejmujące tematykę: *Jak radzić sobie z agresywnym zachowaniem uczniów?*, *Uczeń sprawiający problemy wychowawcze*, *Jak zachęcić rodzica do współpracy z wychowawcą?* (w zakresie relacji z rodzicem „trudnym”, agresywnym), *Pomoc psychologiczno-pedagogiczna; rozwiązania praktyczne po zmianie rozporządzenia*, *System Bezpieczeństwa*, a także dotyczące m.in. problematyki działań interwencyjnych i pomocowych wobec ofiar i sprawców przemocy na linii uczeń-uczeń, nauczyciel-uczeń, rodzic-uczeń.

3. Akademia dla Pedagoga dotycząca sposobów diagnozy wychowawczej szkoły, planowania działań profilaktyczno-wychowawczych w szkole.

4. Warsztaty i konferencje dla pedagogów i nauczycieli przedszkoli oraz szkół z zakresu profilaktyki przemocy domowej i rówieśniczej zorganizowane przez OPiRPA pt. *Skąd się biorą sprawcy przemocy? Źródła i konteksty stosowania przemocy*, *charakterystyka osób stosujących przemoc*, *Demoralizacja dzieci i młodzieży w świetle stawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, *ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*, *Kiedy dzieci*

krzywdzą seksualnie dzieci, Przekraczanie granic seksualnych wśród dzieci - działania prewencyjne i interwencyjne, Prawa dziecka.

5. Spotkanie pedagogów szkolnych z pracownikami Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych na temat przeciwdziałania przemocy w szkole *Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole. Diagnoza sytuacji wychowawczej w klasie* (20 osób).

6. Szkolenie z zakresu procedury „Niebieskie Karty” (szkoleniem objęto grupę 20 osób).

Istotnym działaniem ze względu na podnoszenie efektywności pracy z rodziną dotkniętą przemocą, realizowanym w roku 2013, było doskonalenie kadr pracujących ze sprawcami i ofiarami przemocy w rodzinie. Działania w tym zakresie, głównie konferencje, warsztaty i szkolenia, skierowane były m.in. do pracowników jednostek pomocy społecznej (pracowników socjalnych i asystentów rodziny), pracowników jednostek oświatowych (pedagogów szkolnych i nauczycieli szkół oraz przedszkoli), policjantów, kuratorów sądowych, a także pracowników ochrony zdrowia i przedstawicieli organizacji pozarządowych. Inicjatorem i organizatorem ww. form doskonalenia kadr pracujących ze sprawcami i ofiarami przemocy w rodzinie był m.in. Zespół Interdyscyplinarny oraz Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W obszarze doskonalenia kadr zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

1. Udział Członka Zespołu Interdyscyplinarnego w konferencji dotyczącej krajowej oraz regionalnej polityki antyprzemocowej, która odbyła się 20 maja 2013r. w Poznaniu. Konferencji przewodniczyli Wojewoda Wielkopolski wspólnie z pełnomocnikiem rządu ds. równego traktowania

2. Szkolenie pt. Procedura „Niebieskie Karty”, dokumentowanie działań grupy roboczej, przeprowadzone przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w dniu 03 października 2013r. (w spotkaniu wzięli udział pracownicy socjalni i asystenci rodziny MOPS w Pile)

3. Zajęcia warsztatowe *Agresja i przemoc a stres, Zachowania agresywne osób będących pod wpływem alkoholu - sposoby radzenia sobie, Rozpoznawanie zachowań przemocowych* (w warsztatach wzięło udział ogółem 57 osób, w tym pedagogów, wychowawców świetlic socjoterapeutycznych, kuratorów sądowych i terapeutów)

4. Zajęcia warsztatowe *Rozpoznanie zachowań przemocowych* (w warsztatach wzięły udział 24 pielęgniarki środowiskowe)
5. Zajęcia warsztatowe *Pierwszy kontakt funkcjonariusza policji z klientem trudnym, z rodziny przemocowej* (udział wzięło 26 funkcjonariuszy policji)
6. Zajęcia warsztatowe *Interdyscyplinarne działanie wobec przemocy w rodzinie* (w warsztatach udział wzięło 42 pracowników Domu Pomocy Społecznej w Pile)
7. Zajęcia warsztatowe *Przemoc seksualna* (w warsztatach wzięło udział 49 pielęgniarek środowiskowych i prokuratorów)
8. Konferencja pt. *Skąd się biorą sprawcy przemocy? Źródła i konteksty stosowania przemocy, charakterystyka osób stosujących przemoc* (w konferencji udział wzięło 69 osób)
9. Konferencja pt. *Prawa dziecka* (w konferencji udział wzięło 57 osób)
10. Konferencja pt. *Demoralizacja dzieci i młodzieży w świetle Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii* (w konferencji udział wzięło 100 osób)
11. Konferencja pt. *Kiedy dzieci krzywdzą seksualnie dzieci. Przekraczanie granic seksualnych wśród dzieci - działania prewencyjne i interwencyjne* (w konferencji udział wzięło 89 osób)
12. Szkolenie warsztatowe *Przeciwdziałanie samobójstwom u dzieci i młodzieży oraz praca z grupą młodych osób doświadczających traumy, Diagnoza rodzinnych i środowiskowych uwarunkowań zaburzeń w zachowaniu, Pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla ucznia*
13. Samokształcenie przez pracowników MOPS, będących członkami grup roboczych (pracowników socjalnych, asystentów oraz psychologów), przy pomocy zakupionych publikacji na temat procedury „Niebieskie Karty” oraz opracowań dotyczących pracy zarówno ze sprawcą przemocy, jak i z jego rodziną.

3. Opis działań w ramach celu operacyjnego - Współpraca pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie należy rozpatrywać z wielu perspektyw w szczególności psychologicznej, prawnej, ekonomicznej, społecznej i moralnej. Z tego względu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga wieloaspektowego podejścia, z zaangażowaniem wszystkich podmiotów zajmujących się bezpośrednio czy też pośrednio tym problemem. Nieodzowna jest interdyscyplinarność pracy w tym zakresie poprzez ścisłą współpracę, łączenie działań, przepływ informacji, określenie wspólnego celu oraz przewidywanie efektów. Interdyscyplinarność jest podstawą skuteczności w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dla skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie niezbędna jest kompleksowość podejmowanych działań. Utworzenie sieci współdziałających ze sobą instytucji, koordynowanej przez Zespół Interdyscyplinarny daje szansę na zwiększenie efektów i złagodzenie negatywnych skutków przemocy w przyszłości. Aby współpraca instytucji przebiegała na najwyższym poziomie, osoby w niej uczestniczące stale podnoszą swoje kwalifikacje w zakresie współpracy z innymi instytucjami. Także wspólny udział przedstawicieli różnych instytucji w szkoleniach i konferencjach organizowanych na terenie miasta przyczynia się do zacieśnienia współpracy pomiędzy odpowiednimi instytucjami. Dzięki stałemu podnoszeniu kompetencji zawodowych możliwe jest prowadzenie adekwatnych oddziaływań i stosowanie odpowiednich form pracy z osobami uwikłanymi w przemoc.

Współpraca pilskich służb w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego, bieżąca współpraca specjalistów z różnych instytucji w ramach działań grup roboczych powoływanych przez Zespół do rozwiązywania problemów przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach, przyczynia się do integracji środowisk działających na rzecz osób dotkniętych przemocą domową oraz wymiany, a tym samym weryfikacji informacji na temat osób i rodzin dotkniętych przemocą. Realizacja procedury „Niebieskie Karty” przez członków grup roboczych, zwłaszcza pracowników socjalnych, policjantów, kuratorów sądowych i pedagogów szkolnych, pozwala wzmocnić monitoring środowisk dotkniętych przemocą w rodzinie, bowiem jest on prowadzony w oparciu o wspólnie opracowany plan działania na rzecz rodziny i realizowany w porozumieniu przez poszczególnych członków grupy roboczej. Współpraca ta sprzyja koordynacji działań na rzecz danej rodziny, zapobiega

powielaniu tych działań, poszerza wiedzę na rzecz rodziny, wykorzystuje potencjał członków grupy do opracowania możliwie najlepszej strategii działania. Dzięki współpracy specjalistów z różnych dziedzin możliwe jest uzupełnianie wiedzy merytorycznej oraz wiedzy na temat możliwości działania danej instytucji. Dzięki porozumieniu specjalistów komunikacja między służbami nabiera mniej oficjalnego charakteru, skraca się droga przekazywania informacji i ustalania zakresu pomocy realizowanej we współpracy między służbami.

Aby idea pracy interdyscyplinarnej mogła mieć miejsce, konieczna jest koordynacja pracy wszystkich służb i instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Rolę koordynatora w Gminie Piła pełni Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W 2013 roku w jego skład wchodziło 20 członków - przedstawicieli następujących podmiotów:

- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
- Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
- Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
- Komendy Powiatowej Policji
- Prokuratury Rejonowej
- Sądu Rejonowego
- Szpitala Specjalistycznego
- Szkoły Podstawowej Nr 5
- Towarzystwa Przyjaciół Dzieci
- Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych.

Sukcesem Zespołu w 2013 roku było pozyskanie do współpracy dwóch pielęgniarek z Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Pile. Włączenie ich w skład Zespołu Interdyscyplinarnego pozwoliło zabezpieczyć realizację ustawowego obowiązku udziału pracownika ochrony zdrowia w podejmowaniu decyzji o odebraniu dziecka z rodziny, w sytuacji zagrożenia jego zdrowia lub życia.

Do ustawowo określonych zadań Zespołu należy:

1. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie
2. podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie w celu przeciwdziałania temu zjawisku
3. inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie

4. rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym
5. inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie

W roku 2013 w ramach swej działalności Zespół Interdyscyplinarny systematycznie realizował założenia *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015*, w tym w zakresie:

1. Integrowania i koordynowania działań podmiotów wchodzących w skład Zespołu:

- koordynacja współpracy lokalnych podmiotów na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej – w ramach 6 posiedzeń Zespołu, członkowie na bieżąco inicjowali przedsięwzięcia mające na celu poprawę efektywności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, opracowywali i wdrażali rozwiązania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, a także inicjowali i wspierali działania promocyjne, informacyjne oraz programy i kampanie profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie
 - podejmowanie działań zmierzających do podniesienia poziomu wiedzy w zakresie kompetencji i obowiązków pracowników instytucji/placówek zobowiązanych do realizowania zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W roku 2013 Zespół zorganizował i przeprowadził spotkanie o charakterze informacyjno - edukacyjnym dla pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny na temat *procedury „Niebieskie Karty”, dokumentowanie działań grupy roboczej*. Ponadto Zespół był inicjatorem 7 warsztatów, mających na celu doskonalenie wiedzy i umiejętności w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeznaczonych m.in. dla pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, dzielnicowych, kuratorów i przedstawicieli ochrony zdrowia (organizatorem warsztatów był Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piłe).
2. Diagnozowania problemu przemocy w rodzinie na terenie Gminy Piła:
- inicjowanie badań, zbieranie i analiza danych, które dotyczą prac Zespołu i stanowią dla niego cenne źródło informacji

- wskazywanie priorytetów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy.

3. Podejmowania działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku:

- realizowanie działań promocyjno-informacyjnych wśród mieszkańców na temat problemu przemocy
- edukacja społeczności lokalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej
- pomoc socjalna, psychologiczna i prawna osobom, rodzinom, grupom i środowiskom dysfunkcyjnym
- udzielanie kompleksowych informacji ofiarom przemocy domowej i ich rodzinom (w ramach indywidualnych kontaktów z zainteresowanymi - osobistych, telefonicznych i realizowanych za pomocą poczty elektronicznej) o możliwościach uzyskania pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, w tym o formach pomocy świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

4. Rozpowszechniania informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym:

- opracowanie bazy danych zawierającej informacje o instytucjach i osobach posiadających specjalistyczną wiedzę i umiejętności, które mogłyby stanowić profesjonalne wsparcie dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie
- współpraca z mediami w celu upowszechniania informacji dotyczących przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- prowadzenie lokalnej akcji informującej o możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia w instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie na terenie gminy
- aktualizacja tematycznej strony internetowej poświęconej m.in. działaniu Zespołu i przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, prowadzonej przez MOPS pod adresem www.mops.pila.pl (informacje umieszczano i aktualizowano w zakładce „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”)

- bieżąca dystrybucja ulotek i plakatów skierowanych do ofiar przemocy w rodzinie, umieszczanie plakatów na tablicach informacyjnych w różnych instytucjach.
5. Inicjowania działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie:
- zwiększanie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

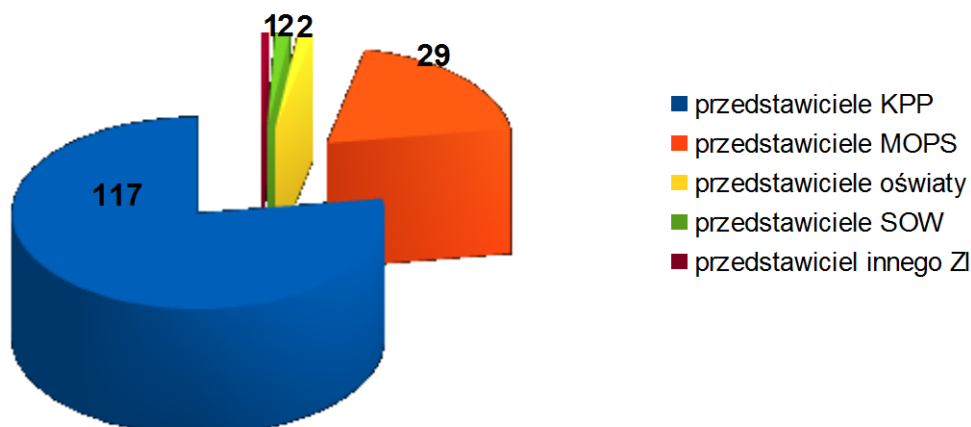
6. Inicjowania interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie - działania te realizowano w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, którą określa *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”*. Procedura obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele wymienionych podmiotów realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego:

- wypracowanie procedur interwencji kryzysowej wobec ofiar i sprawców przemocy oraz opracowanie strategii postępowania
- powoływanie grup roboczych w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach
- składanie zawiadomień o podejrzeniu popełnienia czynów określonych w art. 2 pkt 2 *ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*.

Procedura „Niebieskie Karty”

W roku ubiegłym do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 151 formularzy „Niebieska Karta-A”, których wypełnienie przez przedstawicieli pięciu uprawnionych do tego podmiotów rozpoczęło procedurę. Poniższy diagram obrazuje udział poszczególnych podmiotów w inicjowaniu procedury „Niebieskie Karty”.

Liczba wszczętych procedur "Niebieskie Karty"

Z analizy powyższego diagramu wynika, że procedurę „Niebieskie Karty”, podobnie jak w roku ubiegłym, rozpoczynają przede wszystkim przedstawiciele Komendy Powiatowej Policji w Pile (77 %), co zasadniczo wiąże się z działaniami policjantów w ramach interwencji domowych. Drugą co do wielkości grupą wszczynającą procedurę byli pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile, w tym pracownicy socjalni oraz asystenci rodziny (19 %), którzy poprzez bezpośredni kontakt z rodziną - w jej środowisku mają możliwość diagnozowania występujących w niej problemów. Wśród rozpoczynających procedurę „Niebieskie Karty” znaleźli się także pedagodzy szkolni. Co istotne, podobnie jak w roku ubiegłym, żadnej procedury nie wszczęli przedstawiciele ochrony zdrowia.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie umożliwia tworzenie w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych zajmujących się właśnie indywidualnymi przypadkami występowania przemocy domowej. Skład grupy roboczej został określony w ustawie i obejmuje te same podmioty, które wchodzi w skład Zespołu Interdyscyplinarnego, z wyjątkiem kuratorów sądowych, których udział w przypadku grup roboczych jest fakultatywny, nie jest on stały i zależy od zakresu problemu występującego w rodzinie. Z poszczególnych jednostek wybierani są przedstawiciele, którzy mieli albo mają możliwość/obowiązek pracy z rodziną lub jej członkami, tak więc dobór osób nie jest przypadkowy (indywidualny dla każdej rodziny).

Do zadań grup roboczych należy w szczególności:

- ocena sytuacji problemowej rodziny, względem której istnieje podejrzenie o występowaniu przemocy w rodzinie

- opracowanie wspólnie z rodziną strategii rozwiązania problemów rodziny
- udzielanie pomocy w zależności od potrzeb wszystkim członkom rodziny - poradnictwa socjalnego, a także pomocy interdyscyplinarnej
- informowanie o możliwościach otrzymania pomocy w szczególności prawnej i psychologicznej
- udzielanie pomocy dzieciom krzywdzonym i będących świadkami przemocy w rodzinie
- podejmowanie działań w stosunku do osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie
- dokumentowanie podejmowanych działań, jak również ich efektów.

W celu rozwiązania problemu przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach Zespół powołał 151 grup roboczych. Należy nadmienić, że w 2013 roku pracę kontynuowało 86 grup roboczych powołanych w 2012 roku. Łącznie w całym okresie sprawozdawczym pracę prowadziło 237 grup roboczych. W roku 2013 ogółem w grupach tych działało 108 specjalistów z 25 pilskich instytucji.

Szczegółowe informacje w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Specjaliści zaangażowani w prace grup roboczych	Liczba specjalistów*	Liczba grup roboczych, w których działali specjaliści
pracownicy socjalni	33	151
asystenci rodziny	6	16
policjanci	21	151
kuratorzy sądowi (zawodowi i społeczni)	24	33
pedagodzy szkolni	15	29
członkowie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	2	21
psychologowie	6	36
przedstawiciele ochrony zdrowia	2	3
inni specjaliści	3	5

* liczba specjalistów nie sumuje się, osoby zaangażowane w pracę grup roboczych pełnią różne funkcje

Skład grup roboczych ustalany był każdorazowo adekwatnie do sytuacji rodzinnej. W przypadku rodzin z dziećmi w skład grupy powoływano pedagogów lub

psychologów szkolnych. Jeśli rodzina objęta była nadzorem kuratora był on włączany do danej grupy roboczej. W przypadku wystąpienia w rodzinie problemu nadużywania alkoholu, w skład grupy powoływany był przedstawiciel Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W każdej grupie roboczej działał pracownik socjalny i dzielnicowy. Każda z grup roboczych miała przydzielonego opiekuna, wyłanianego spośród członków Zespołu Interdyscyplinarnego, który miał za zadanie służyć grupie roboczej merytorycznym wsparciem. Ponadto w grupach, w których wśród członków rodziny były dzieci w wieku niemowlęcym funkcję opiekuna merytorycznego powierzano pracownikowi ochrony zdrowia.

W 2013 r. procedurą „Niebieskie Karty” objęto łącznie 151 rodzin liczących ogółem 519 osób, w tym 192 kobiety, 182 mężczyzn i 145 dzieci.

IV. Podsumowanie

Realizacja *Programu* w roku 2013 stanowiła zarówno kontynuację działań zainicjowanych w roku 2012, jak i wdrożenie nowych. Zważywszy na fakt, iż *Program* ma być realizowany w ciągu czterech lat, wdrożenie niektórych z działań przewidziano dopiero w roku 2014 i kolejnym.

W roku 2014 planuje się m.in. poszerzenie oferty programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy domowej, których dotychczasowy zakres okazał się być niewystarczający. Celem pobudzenia aktywności przedstawicieli ochrony zdrowia w inicjowaniu i realizacji procedury „Niebieskie Karty”, zasadnym wydaje się być także dalsze propagowanie wiedzy na temat problemu przemocy domowej oraz ww. procedury w tym środowisku zawodowym. Dla uzyskania możliwie pełnego obrazu zjawiska przemocy domowej na terenie Piły oraz związanych z nim problemów, w przyszłości planuje się również przeprowadzenie badań z udziałem mieszkańców miasta, w których wyniki zostaną wykorzystane do podniesienia efektywności interdyscyplinarnych oddziaływań w środowisku lokalnym.

Z uwagi na interdyscyplinarność problemu przemocy w rodzinie, bez wątpienia istotnym czynnikiem zwiększającym skuteczność rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem tego zjawiska jest - obok doskonalenia kadr – właściwe współdziałanie lokalnych instytucji. Zasadnym jest zatem ciągłe usprawnianie i wzmacnianie tej współpracy.

Ponadto, w celu maksymalizacji ochrony potencjalnych ofiar przemocy w rodzinie, w tym w szczególności dzieci, niezbędnym jest prowadzenie systematycznej analizy czynników ryzyka wystąpienia przemocy w rodzinie, dalsza edukacja i podnoszenie świadomości mieszkańców oraz służb środowiska lokalnego.

KOMENDA POWIATOWA POLICJI W PIŁĘ

Funkcjonariusz policji udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym:

- * organizuje dostęp do pomocy medycznej,
- * organizuje inne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia, mienia osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- * zatrzymuje sprawcę jeśli są ku temu podstawy,
- * przeprowadza z osobą stosującą przemoc w rodzinie rozmowę o odpowiedzialności karnej za znęcanie się,
- * zabezpiecza dowody na miejscu zdarzenia dla potrzeb ewentualnego postępowania karnego,
- * sprawuje opiekę nad rodziną i nadzór nad sprawcą przemocy do chwili ustania powodu działań.

Interwencje należy zgłaszać pod numer alarmowy 997 lub kontaktować się z dzielnicowym

ul. Bydgoska 115, 64 -920 Piła
tel. 67 353 19 00
e-mail: dzielnicowy@pila.policja.gov.pl
www.pila.policja.gov.pl

OŚRODEK PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W PIŁĘ

świadczy następujące usługi w zakresie problematyki przemocy w rodzinie:

- * punkt konsultacyjny dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie (dla dorosłych i dzieci),
- * psychoterapia dla ofiar przemocy w rodzinie (dla dorosłych),
- * psychoterapia dla sprawców przemocy w rodzinie (dla dorosłych),
- * zajęcia warsztatowe, edukacyjne, psychoedukacyjne dla młodzieży,
- * bezpłatne porady radcy prawnego,
- * zajęcia warsztatowe, edukacyjne, psychoedukacyjne dla grup zawodowych.

ul. Polna 3, 64-920 Piła
tel./fax 67 212 65 58
e-mail: opirpa@op.pl
www.biuletyn.abip.pl/opirpapila

PRZEMOCY - NIE! POMOCY - TAK!

Jeśli jesteś ofiarą przemocy w rodzinie możesz uzyskać bezpłatną pomoc w formie:

- * poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- * interwencji kryzysowej i wsparcia;
- * ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;
- * bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- * badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzenia ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- * zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Działania realizowane w ramach "Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015"

ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY DO SPRAW PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE W PIŁĘ

To zespół specjalistów, którego zadaniem jest integrowanie i koordynowanie działań różnych podmiotów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

tel. 67 212 21 31
67 210 42 16
67 352 84 63
e-mail: zi@mops.pila.pl

**INSTYTUCJE WSPÓŁPRACUJĄCE W RAMACH
ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO**

- * Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
- * Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- * Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- * Wydział Oświaty, Kultury i Sportu Urzędu Miasta Piły
- * Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- * Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
- * Sąd Rejonowy
- * Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do Spraw Rodzinnych
- * Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do Spraw Dorosłych
- * Prokuratura Rejonowa
- * Komenda Powiatowa Policji
- * Szpital Specjalistyczny
- * Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Miejski

MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W PIŁĘ

oferuje:

- * pomoc pracownika socjalnego,
- * pomoc asystenta rodziny,
- * zasiłki pieniężne,
- * pomoc w naturze (opał, opłacenie posiłków itp.),
- * poradnictwo specjalistyczne: socjalne, psychologiczne, prawne (w tym pomoc w sporządzaniu pism procesowych),
- * udział w grupie samopomocowej,
- * schronienie w całonocnym Ośrodku Wsparcia, mieszczącym się w zmodernizowanym budynku przy ul. Boh. Stalingradu 23 (pobyt w pełni wyposażonych pokojach, w tym z łóżkami dla niemowląt, z dostępem do kuchni, łazienki, pralni, świetlicy); w Ośrodku Wsparcia pomocy udziela pracownik socjalny i psycholog.

ul. Kwiatowa 5, 64-920 Piła
tel./fax 67 212 21 31
67 210 42 16

godziny urzędowania:
od poniedziałku do piątku 7:30 - 15:30
e-mail: mops@mops.pila.pl
www.mops.pila.pl

SPECJALISTYCZNY OŚRODEK WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W PIŁĘ

oferuje:

w zakresie interwencyjnym:

- * całonocowe schronienie, bez skierowania, na okres do 3 miesięcy (z dostępem do kuchni, łazienki, pokoju dziennego, pokoju zabaw i pokoju do cichej nauki dla dzieci),
- * natychmiastową pomoc psychologiczną, medyczną i wsparcie w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej,
- * ochronę ofiary przemocy w rodzinie przed osobą stosującą przemoc,
- * rozpoznanie sytuacji ofiary przemocy w rodzinie i opracowanie planu pomocy,

w zakresie terapeutyczno - wspomagającym:

- * poradnictwo socjalne, psychologiczne, prawne i medyczne,
- * udział w grupie wsparcia i grupie terapeutycznej dla ofiar przemocy w rodzinie,
- * opracowanie diagnozy rodziny i indywidualnego planu pomocy,
- * przeprowadzenie diagnozy sytuacji dzieci i udzielenie wsparcia psychologicznego oraz specjalistycznej pomocy socjoterapeutycznej i terapeutycznej,
- * konsultacje wychowawcze.

ul. Rydygiera 23, 64 -920 Piła
tel. 67 349 09 69
67 349 09 70
czynny całą dobę
e-mail: sowpila@interia.pl

Ośrodek Wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piłi

Całodobowa placówka dla osób pozbawionych schronienia, w tym ofiar przemocy domowej z terenu miasta Piły.

Ośrodek dysponuje 27 w pełni wyposażonymi pokojami (36 miejsc noclegowych) oraz pomieszczeniami wspólnymi jak: kuchnie, łazienki, pomieszczenia gospodarcze i świetlice. Budynek przystosowany dla osób niepełnosprawnych.

Ośrodek oferuje pomoc psychologiczną, prawną oraz wsparcie pracownika socjalnego.

Osoby kierowane są do Ośrodka na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez dyrektora MOPS w Piłi. Pobyt w Ośrodku jest odpłatny. Wysokość odpłatności uzależniona jest od sytuacji dochodowej osób kierowanych.

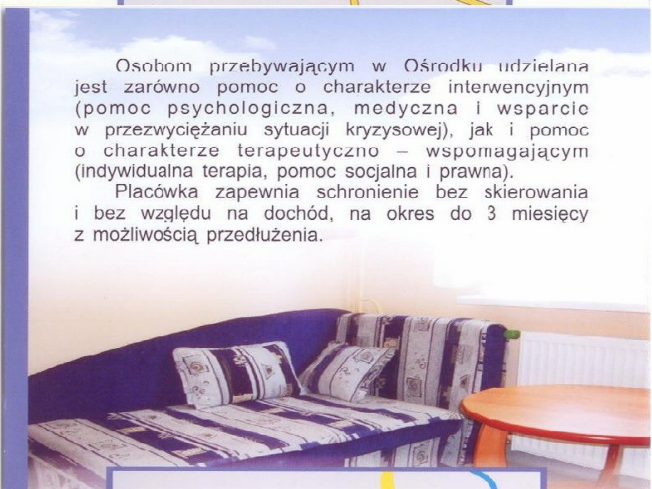
Przyjmowanie osób do Ośrodka odbywa się w godzinach od 7:30 do 15:30.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Piłi

Ośrodek zapewniający całodobowe schronienie ofiarom przemocy w rodzinie.

Obejmuje obszar całego województwa wielkopolskiego. Ośrodek dysponuje 25 miejscami noclegowymi, a osoby w nim przebywające mają zapewniony pobyt w pokojach z dostępem do kuchni, łazienki, pokoju dziennego, pokoju zabaw i pokoju do cichej nauki dla dzieci oraz niezbędnych środków czystości.

Osobom przebywającym w Ośrodku udzielana jest zarówno pomoc o charakterze interwencyjnym (pomoc psychologiczna, medyczna i wsparcie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej), jak i pomoc o charakterze terapeutycznym – wspomagającym (indywidualna terapia, pomoc socjalna i prawna).

Placówka zapewnia schronienie bez skierowania i bez względu na dochód, na okres do 3 miesięcy z możliwością przedłużenia.

ul. Rydygiera 23
tel. 67 349 09 69/70

ośrodek czynny całą dobę
e-mail: sowpila@interia.pl
www.osrodekwsparcia.pila.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile

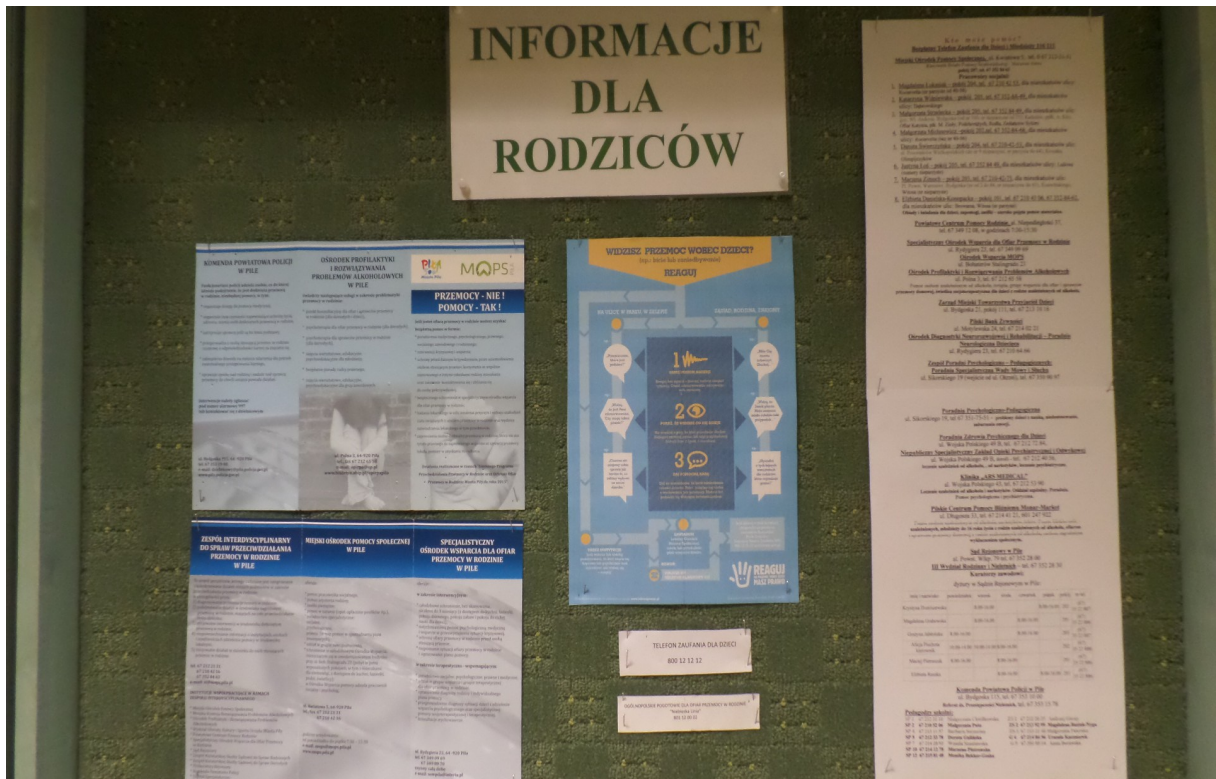
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Pile

Komenda Powiatowa Policji w Pile

Komenda Powiatowa Policji w Pile

Szkoła Podstawowa Nr 2 w Pile

Szkoła Podstawowa Nr 5 w Pile

Zespół Szkół Nr 1 w Pile

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile

Cel 1. Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom

Działanie 1. Działania w zakresie minimalizacji ubóstwa i pobudzania aktywności zawodowej

L.p.	Rozdział klasyfikacji budżetowej – opis zadania	Źródło finansowania	2011	2012	2013
1.	85195 Pozostała działalność (wydawanie decyzji potwierdzających prawo do ubezpieczenia zdrowotnego)	Razem:	5 157,13	6 410,00	6 500,00
		środki własne gminy	0,00	0,00	0,00
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	5 157,13	6 410,00	6 500,00
2.	85214 Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (zasiłki celowe, celowe specjalne, okresowe, zdarzenie losowe, zasiłki celowe zwrotne, zakup opału)	Razem:	3 521 253,71	4 083 892,09	5 421 426,69
		środki własne gminy	1 951 033,48	2 096 183,07	2 249 657,31
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	1 570 220,23	1 987 709,02	3 171 769,38
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
3.	85213 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej (za osoby pobierające zasiłek stały z pomocy społecznej, dzieci do czasu rozpoczęcia obowiązku szkolnego, osoby bezdomne wychodzące z bezdomności, osoby objęte indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy)	Razem:	107 011,97	152 081,58	166 474,07
		środki własne gminy	12 250,39	0,00	4 794,03
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	49 001,58	70 456,58	95 522,04
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	45 760,00	81 625,00	66 158,00

4.	85278 Usuwanie skutków klęsk żywiołowych (zasiłki w celu złagodzenia skutków nieprzewidzianych zdarzeń)	Razem:	5 000,00	13 150,00	0,00
		środki własne gminy	0,00	0,00	0,00
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	5 000,00	13 150,00	0,00
5	85295 Pozostała działalność (zasiłki celowe w ramach programu rządowego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" na zakup żywności lub posiłku)	Razem:	1 708 860,52	2 083 563,00	2 286 855,00
		środki własne gminy	690 964,21	905 510,00	932 949,30
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	1 017 896,31	1 178 053,00	1 353 905,70
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
6	85295 Pozostała działalność (wynagrodzenie osób zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych)	Razem:	26 653,60	15 582,40	26 466,70
		środki własne gminy	26 653,60	15 582,40	26 466,70
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
7	85395 Pozostała działalność (realizacja projektu "Twoja szansa. Aktywizacja zawodowa klientów MOPS w Pile")	Razem:	557 982,25	1 002 412,86	895 754,21
		środki własne gminy	54 217,36	108 363,00	96 136,00
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	503 764,89	894 049,86	799 618,21
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00

		Razem:	5 931 919,18	7 357 091,93	8 803 476,67
		<i>środki własne gminy</i>	<i>2 735 119,04</i>	<i>3 125 638,47</i>	<i>3 310 003,34</i>
		<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	<i>503 764,89</i>	<i>894 049,86</i>	<i>799 618,21</i>
		<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	<i>2 637 118,12</i>	<i>3 236 218,60</i>	<i>4 621 197,12</i>
		<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	<i>55 917,13</i>	<i>101 185,00</i>	<i>72 658,00</i>
	Razem				

Działanie 2: Pomoc zagrożonym bezdomnością i bezdomnym (bez dotacji na prowadzenie schroniska dla bezdomnych przez PCMB Monar-Markot w Pile)

L.p.	Rozdział klasyfikacji budżetowej – opis zadania	Źródło finansowania	2011	2012	2013
1.	85214 Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (finansowanie pobytu osób z Gminy Piła w ośrodkach dla bezdomnych na terenie kraju)	Razem:	18 097,82	28 484,72	45 988,86
		środki własne gminy	18 097,82	28 484,72	45 988,86
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
2.	85203 Ośrodki wsparcia (koszty zapewnienia całodobowego schronienia osobom tego pozbawionym, zwłaszcza osobom bezdomnym oraz ofiarom przemocy w rodzinie z obszaru gminy-Boh.Stalingradu)	Razem:	239 416,15	256 557,77	199 652,47
		środki własne gminy	239 416,15	256 557,77	199 652,47
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
3.	85395 Pozostała działalność (projekt "Razem możemy więcej"- pilotażowe wdrażanie standardów usług w zakresie bezdomności i przetestowania Modelu Gminnego Standardu Wychodzenia z Bezdomności)	Razem:	0,00	212 842,84	138 820,12
		środki własne gminy			
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	212 842,84	138 820,12
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00

	Razem:	257 513,97	497 885,33	384 461,45
	<i>środki własne gminy</i>	257 513,97	285 042,49	245 641,33
	<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	0,00	212 842,84	138 820,12
	<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	0,00	0,00	0,00
	<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	0,00	0,00	0,00

Cel 2. Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży

Działanie 1. Działania podejmowane w celu zapewnienia pomocy rodzinom oraz w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.

L.p.	Rozdział klasyfikacji budżetowej – opis zadania	Źródło finansowania	2011	2012	2013
1.	85206 Wspieranie rodziny (realizacja zadań z zakresu wspierania rodziny- wynagrodzenia i inne koszty związane z zatrudnieniem asystentów rodzin)	Razem:	0,00	119 607,01	196 664,27
		<i>środki własne gminy</i>	0,00	42 602,60	117 009,53
		<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	0,00	0,00	0,00
		<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	0,00	77 004,41	79 654,74
		<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	0,00	0,00	0,00
2.	85201 Placówki opiekuńczo wychowawcze (opłaty za wychowanków pochodzących z gminy przebywających w placówkach opiekuńczo- wychowawczych)	Razem:	0,00	19 606,50	99 719,93
		<i>środki własne gminy</i>	0,00	19 606,50	99 719,93
		<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	0,00	0,00	0,00
		<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	0,00	0,00	0,00
		<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	0,00	0,00	0,00
3.	85204 Rodziny zastępcze (opłaty za wychowanków pochodzących z gminy przebywających w rodzinach zastępczych)	Razem:	0,00	15 804,83	54 737,51
		<i>środki własne gminy</i>	0,00	15 804,83	54 737,51
		<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	0,00	0,00	0,00
		<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	0,00	0,00	0,00
		<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	0,00	0,00	0,00

4.	85205 Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (koszty działania zespołu interdyscyplinarnego)	Razem:	5 269,00	3 999,26	41 781,07
		środki własne gminy	5 269,00	3 999,26	41 781,07
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
Razem:		Razem:	5 269,00	159 017,60	392 902,78
		środki własne gminy	5 269,00	82 013,19	313 248,04
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	77 004,41	79 654,74
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00

Działanie 2: Działania podejmowane w celu wsparcia dzieci i młodzieży w okresie edukacji.

L.p.	Rozdział klasyfikacji budżetowej – opis zadania	Źródło finansowania	2011	2012	2013
1.	85415 Pomoc materialna dla uczniów (stypendia i zasiłki szkolne)	Razem:	292 219,20	914 976,40	1 459 945,20
		środki własne gminy	58 443,84	281 457,40	529 342,20
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	233 775,36	633 519,00	930 603,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00

2.	85212 Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (z wyłączeniem zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych, specjalnych zasiłków opiekuńczych oraz składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe opłacane za niektóre osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy)	Razem:	11 376 663,95	11 163 116,49	11 581 161,62
		środki własne gminy	105 395,89	197 028,88	192 712,67
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	11 271 268,06	10 966 087,61	11 388 448,95
3.	85214 Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (odpłatność za pobyt dzieci w przedszkolu)	Razem:	70 184,06	55 190,99	56 577,50
		środki własne gminy	70 184,06	55 190,99	56 577,50
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
4.	85295 Pozostała działalność (posiłki w szkołach i przedszkolach w ramach programu rządowego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania")	Razem:	752 700,58	887 549,13	1 084 083,39
		środki własne gminy	264 089,89	289 962,13	514 019,09
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	488 610,69	597 587,00	570 064,30
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
Razem:	Razem:	12 491 767,79	13 020 833,01	14 181 767,71	
	środki własne gminy	498 113,68	823 639,40	1 292 651,46	
	środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00	
	środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	722 386,05	1 231 106,00	1 500 667,30	
	środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	11 271 268,06	10 966 087,61	11 388 448,95	

Cel 3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym

Działanie 1: Działania w zakresie opieki i aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych.

L.p.	Rozdział klasyfikacji budżetowej – opis zadania	Źródło finansowania	2011	2012	2013
1.	85228 – Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuncze	Razem:	1 007 856,50	957 210,00	801 896,74
		środki własne gminy	896 706,50	864 030,00	732 317,96
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	111 150,00	93 180,00	69 578,78
2.	85202 Domy pomocy społecznej (opłata za pobyt mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej)	Razem:	1 405 699,30	1 689 441,61	1 962 429,22
		środki własne gminy	1 405 699,30	1 689 441,61	1 962 429,22
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
3.	85203 Ośrodek wsparcia (koszty funkcjonowania Dziennego Domu Pomocy przy ul. Kondratowicza)	Razem:	542 818,56	589 626,88	661 076,77
		środki własne gminy	542 818,56	589 626,88	661 076,77
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00
4.	85203 Ośrodek wsparcia (koszty funkcjonowania Centrum Aktywizacji Osób Starszych i Niepełnosprawnych przy ul. Boh.Stalingradu)	Razem:	337 577,39	376 342,39	404 366,48
		środki własne gminy	337 577,39	376 342,39	404 366,48
		środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	0,00	0,00	0,00

Razem:	Razem:	3 293 951,75	3 612 620,88	3 829 769,21
	<i>środki własne gminy</i>	<i>3 182 801,75</i>	<i>3 519 440,88</i>	<i>3 760 190,43</i>
	<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
	<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
	<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	<i>111 150,00</i>	<i>93 180,00</i>	<i>69 578,78</i>

Działanie 2: Działania w zakresie wsparcia materialnego osób starszych i niepełnosprawnych.

L.p.	Rozdział klasyfikacji budżetowej – opis zadania	Źródło finansowania	2011	2012	2013
1.	85216 Zasiłki stałe	Razem:	706 499,18	805 039,33	1 128 678,95
		<i>środki własne gminy</i>	<i>141 299,84</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
		<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
		<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	<i>565 199,34</i>	<i>805 039,33</i>	<i>1 128 678,95</i>
		<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
2.	85212 Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe opłacane za niektóre osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy)	Razem:	4 096 378,39	4 816 002,04	4 792 693,48
		<i>środki własne gminy</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
		<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
		<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
		<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	<i>4 096 378,39</i>	<i>4 816 002,04</i>	<i>4 792 693,48</i>
4.	85295 Pozostała działalność (pomoc finansowa dla osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego oraz dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego)	Razem:	36 500,00	176 000,00	301 430,00
		<i>środki własne gminy</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
		<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
		<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
		<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	<i>36 500,00</i>	<i>176 000,00</i>	<i>301 430,00</i>

Razem:	Razem:	4 839 377,57	5 797 041,37	6 222 802,43
	<i>środki własne gminy</i>	<i>141 299,84</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
	<i>środki na projekty współfinansowane ze środków UE</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
	<i>środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy</i>	<i>565 199,34</i>	<i>805 039,33</i>	<i>1 128 678,95</i>
	<i>środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami</i>	<i>4 132 878,39</i>	<i>4 992 002,04</i>	<i>5 094 123,48</i>

Pozostałe zadania wyżej niezaliczone

L.p.	Rozdział klasyfikacji budżetowej – opis zadania	Źródło finansowania	2011	2012	2013
1.	85219 Ośrodki pomocy społecznej	Razem:	3 933 192,27	3 940 773,31	3 993 338,06
		środki własne gminy	3 390 050,27	3 415 334,31	3 467 869,67
	(utrzymanie Ośrodka Pomocy Społecznej)	środki na projekty współfinansowane ze środków UE	0,00	0,00	0,00
		środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	539 147,00	521 444,00	497 538,00
		środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	3 995,00	3 995,00	27 930,39

Ogółem	Razem:	30 752 991,53	34 385 263,43	37 808 518,31
	środki własne gminy	10 210 167,55	11 251 108,74	12 389 604,27
	środki na projekty współfinansowane ze środków UE	503 764,89	1 106 892,70	938 438,33
	środki z dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego gminy	4 463 850,51	5 870 812,34	7 827 736,11
	środki z dotacji celowej na zadania zlecone gminie ustawami	15 575 208,58	16 156 449,65	16 652 739,60

Źródło: Dane MOPS w Pile.